

”TÄMÄ ON POLITIIKKA!”

Politiikka aihepiirinä Sotshin 2014 ja Pyeongchangin 2018 talviolympialaisten
uutisoinnissa

Jyri Salonen
Pro gradu -tutkielma
Kevät 2019
Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

*Omistettu Inarin kunnan nuorisosihteerinä elämäntyönsä
tehneen Seppo Kärkön (1954–2018) muistolle.*

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä Jyri Salonen	
Työn nimi ”Tämä on politiikka!”: Poliitiikka aihepiirinä Sotshin 2014 ja Pyeongchangin 2018 talviolympialaisten uutisoinnissa	
Oppiaine Journalistiikka	Työn laji Pro gradu
Aika Kevät 2019	Sivumäärä 76 sivua + 3 liitesivua
Tiivistelmä <p>Tutkin pro gradu -tutkielmassani politiikkaa aihepiirinä Sotshin 2014 ja Pyeongchangin 2018 talviolympialaisten uutisoinnissa. Työni tavoitteena on selvittää, miten politiikka aihepiirinä näkyy Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien talviolympialaisia koskevassa uutisoinnissa.</p> <p>Tutkimuksen teoriaosuus koostuu kahdesta osasta. Ensimmäisessä osassa tutkimusta taustoitetaan katsauksella olympialaisten historiaan etenkin kisoihin liittyvän politiikan näkökulmasta. Sotshin ja Pyeongchangin kisojen tapahtumat esitellään tarkemmin. Toisessa osassa syvennytään urheilun ja median väliin yhteyksiin sekä alan aiempaan tutkimukseen.</p> <p>Tutkimusaineistoni koostuu Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien printtilehtien jutuista kuukauden seurantaajaksoilta sekä Sotshin että Pyeongchangin kisojen ajalta. Analysoin aineistoani sekä määrällisellä luokittelulla että diskurssianalyysillä, jota käytän laadullisena tutkimusmenetelmänä.</p> <p>Tutkimusaineistosta tehdyn luokittelun perusteella politiikkaa käsittelevien juttujen yleisin teema on selkeästi urheilupolitiikka, jonka luokittelun omana kokonaisuutenaan. Muut yleisimmät teemat aineiston jutuissa ovat urheilu ja kansalaisuus, sekä valtioiden suhteet. Määrällisen luokittelun avulla voidaan havaita myös, että toimittajan ääni kuuluu jutuissa usein. Laadullisen diskurssianalyysin perusteella juttujen käsittelytapa on usein kriittinen. Kriittisyyden ohella vastustaminen ja konflikti ovat yleisiä diskursseja, joten talviolympialaisiin liittyvä politiikan uutisointi perustuu usein jonkinlaiseen vastakkainasetteluun poliittisten toimijoiden välillä.</p> <p>Tutkimuksen perusteella voidaan tehdä johtopäätös, että politiikka aihepiirinä muodostaa pienen, mutta tärkeän osan talviolympialaisten uutisoinnissa. Poliitiikkaa ja urheilupolitiikkaa käsittelevien juttujen (80 kpl) osuus on noin 8 prosenttia kaikista molempien kisojen seurantaajaksojen aikana Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa julkaistuista jutuista (1016 kpl). Valtaosa uutisoinnista keskittyy urheilutapahtumiin.</p>	
Asiasanat urheilu, politiikka, olympialaiset, media, journalismi, urheilujournalismi	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto (JYX)	
Muita tietoja	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

SISÄLLYS.....	5
1 JOHDANTO.....	7
2 TUTKIMUKSEN TAUSTOITUS.....	9
2.1 Olympialaisten historia lyhyesti	9
2.2 Olympialaiset ja politiikka	9
2.3 Olympialaiset ja media	11
2.4 Sotshi 2014.....	13
2.5 Pyeongchang 2018	14
2.6 Helsingin Sanomat	15
2.7 Ilta-Sanomat	17
3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	18
3.1 Poliitiikan määrittely urheilun kontekstissa	18
3.2 Mediaurheilu.....	19
3.3 Aiempi tutkimus	21
4 TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄT.....	26
4.1 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset.....	26
4.2 Tutkimusaineiston valinta	26
4.3 Aineiston määrällinen luokittelu.....	29
4.4 Diskurssianalyysi laadullisena tutkimusmenetelmänä	30
4.4.1 Mäkilän kolmen tason representaatioanalyysi	35
4.4.2 Analyysiesimerkki.....	36
5 TUTKIMUSTULOKSET.....	39
5.1 Juttugenret	39
5.2 Teemat	40
5.3 Toimijat ja äänet	47

5.3.1 Toimijat.....	48
5.3.2 Äännet	51
5.4 Diskurssit.....	54
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	67
6.1 Johtopäätökset	67
6.2 Tutkimuksen arviointia	69
6.3 Jatkotutkimusaiheita	71
KIRJALLISUUS	72
LIITE 1: AINEISTOLUETTELO	77
LIITE 2: JUTTUIJEN LUOKITTELUKUNTO.....	79

1 JOHDANTO

”Kilpailijoiden verrytellessä juuri ennen finaalin alkua orkesteri alkoi soittaa Britannian kansallislaulua ja yleisö nousi seisomaan. Rautavaara jatkoi verryttelyään, jolloin vieressä ollut virkailija sihahti hänelle, että lopettakaa, kuningas tulee. — King, yes, but not my king, Rautavaara vastasi, siirtyi kamerakorokkeen taakse ja jatkoi jumppaansa. Virkailijat puivat vieressä nyrkkiä.” (Erola 2012, 190.)

Edellä kuvattu tilanne tapahtui Lontoon vuoden 1948 olympialaisissa. Toisen maailmansodan päättymisestä oli kulunut kolme vuotta ja maailman kansat kokoontuivat kilpailemaan olympialaisissa 12 vuoden tauon jälkeen. Suomea edusti keihäänheitossa 33-vuotias Tapio Rautavaara, jonka parhaat vuodet urheilijana olivat kuluneet sodassa. Hänen osallistumisensa olympialaisiin oli epävarmaa sen vuoksi, että hän edusti Suomen Työväen Urheiluliiton (TUL) alaista seuraa. Ennen sotia TUL:n seurojen urheilijoilla ei ollut asiaa Suomen olympiajoukkueeseen, mutta Lontooseen heidät lopulta päästettiin. Rautavaara voitti olympiakultaa Wembleyn stadionin huonokuntoisella heittopaikalla tuloksella 69,77. Kuningas, jota ”Tapsa” ei pitänyt omanaan, oli Ison-Britannian hallitsija Yrjö VI.

Tapaus osoittaa, että urheilu ja politiikka kietoutuvat toisiinsa monin eri tavoin, vaikka niiden välinen yhteys pyritään usein häivyttämään ja jopa kiistämään. ”Urheilua ja politiikkaa ei pidä sekoittaa”, on paljon käytetty argumentti, joka kuulostaa äkkiseltään enemmän toiveajattelulta kuin todellisuudelta. Mutta mikä on totuus? Tässä tutkimuksessa selvitän urheilun ja politiikan välistä yhteyttä journalismin näkökulmasta, kun tarkastelussa on olympialaisten uutisointi. Pohjustan tutkimustani katsauksella nykyaikaisten olympialaisten hieman yli 100-vuotiseen historiaan, painottaen kisojen poliittisia käännteitä.

Alkusysäyksenä tutkimusaiheen valintaan toimi myös amerikkalaisessa ammattilaisurheilussa vuonna 2016 alkanut protestiliike. Amerikkalaisen jalkapallon NFL-liigan pelaaja Colin Kaepernick ei suostunut seisomaan Yhdysvaltain kansallislaulun aikana, koska hän ei ”halua osoittaa ylpeyttä sellaisen maan lippua kohtaan, joka alistaa mustia ja värillisiä ihmisiä”. Hänen aloittamaansa tapaa polvistua kansallislaulun aikana ovat sittemmin käyttäneet useat ammattilaisurheilijat ja asiaa on käsitelty laajasti mediassa. Yhdysvaltain presidentti Donald Trump on ollut protestin näkyvin vastustaja.

Varsinaisessa tutkimuksessani tarkastelen kaksien viimeisimpien talviolympialaisten (Sotshi 2014 & Pyeongchang 2018) uutisointia. Valinta oli luonteva aiheen ajankohtaisuuden vuoksi, sillä Pyeongchangin helmikuiset kisat osuivat sopivaan väliin aineistonkeruun kannalta. Etelä-Korean ja Pohjois-Korean väliset jännitteet olivat otsikoissa jo hyvissä ajoin ennen kisoja, mikä myös osaltaan vaikutti tutkimusaiheen valintaan. Tarkasteltavat mediat ovat Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomat, jotka ovat painetun lehden levikiltään Suomen suurimmat sanomalehdet. Toteutin molempien medioiden printtilehdistä kuukauden mittaisen seurantajakson sekä Sotshin että Pyeongchangin kisojen ajalta.

Taustoitin tutkimustani kertaamalla lyhyesti olympialaisten historiaa siitä näkökulmasta, millaisia poliittisia käännteitä kisoissa on vuosien saatossa tapahtunut. Avaan myös sitä, miten olympialaisten ja median varsin symbioottinen suhde on ajan kuluessa kehittynyt. Käsitelen hieman tarkemmin tutkimuksen kohteena olevat Sotshin ja Pyeongchangin talviolympialaiset. Molempien tutkimukseeni valitsemieni lehtien historiaa ja nykytilannetta avaavaksi myös lyhyesti työssäni. Luon pro gradu -tutkielmalleni teoreettisen viitekehyksen esittelemällä aiempia samasta aiheesta tehtyjä tutkimuksia. Suomalaista aiempaa tutkimusta löytyy melko niukasti, mutta nostan esiin myös ulkomaisia esimerkkejä.

Pro gradu -tutkielmani on yhdistelmä laadullista ja määrällistä tutkimusta. Laadullisena tutkimusmenetelmänä käytän diskurssianalyysia. Sitä tukemaan teen juttuaineistosta määrällisen sisällönanalyysin, jolla jaottelen jutut teemoihin. Luokittelen lisäksi juttugenret, sekä juttujen toimijat ja äänet. Käyttämiäni tutkimusaineistoja ja -menetelmiä avaavaksi tarkemmin niille omistetussa kappaleessa.

Miten politiikka aihepiirinä näkyy Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien talviolympialaisia 2014 ja 2018 koskevassa uutisoinnissa? Miten politiikan käsittely olympialaisten uutisoinnissa on neljässä vuodessa muuttunut? Muun muassa näihin kysymyksiin pyrin saamaan vastauksen tutkimuksessani. Tutkimustulokset käsittelen laajasti omassa kappaleessaan ja viimeisessä luvussa vedän tutkimustani yhteen tekemällä johtopäätöksiä tuloksista. Lopuksi esitän muutamia jatkotutkimusehdotuksia.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTOITUS

2.1 Olympialaisten historia lyhyesti

Ensimmäiset nykyaikaiset olympialaiset järjestettiin vuonna 1896 Kreikan Ateenassa ja ensimmäiset talviolympialaiset vuonna 1924 Ranskan Chamonix'ssa. Sekä kesä-, että talviolympialaiset järjestetään antiikin olympiaperinnettä kunnioittaen neljän vuoden välein. Talvikisat järjestettiin vuonna 1994 poikkeuksellisesti jo kaksi vuotta edellisten kisojen jälkeen, kun kansainvälinen olympiakomitea (KOK) päätti jakaa kesä- ja talvikisat eri vuosille. Ensimmäisen maailmansodan vuoksi olympialaiset jäivät pitämättä vuonna 1916, ja toisen maailmansodan vuoksi vuosina 1940 ja 1944. Vuoden 1940 kesäolympialaiset ehdittiin kertaalleen jo myöntää Helsingille, mutta talvisodan syttyminen esti kisojen järjestämisen. Helsinki sai isännöidä olympialaisia sotien jälkeen vuonna 1952. Talviolympialaisia Suomessa ei ole vielä koskaan järjestetty. (Siukonen ym. 2006, 7-80.)

Olympialaiset ja etenkin kesäolympialaiset ovat noin sadan vuoden aikana kasvaneet merkittävästi. Ateenan vuoden 1896 olympialaisissa kilpailtiin yhdeksässä urheilumuodossa ja kilpailuihin osallistui vain 245 urheilijaa 14 maasta. Lontoon vuoden 2012 kisoissa oli 26 urheilumuotoa, joihin osallistui yli 10 500 urheilijaa 204 maasta. Talviolympialaiset ovat kehittyneet maltillisemmin. Chamonix'ssa kilpaili vuonna 1924 viidessä urheilumuodossa 258 urheilijaa 16 maasta. Vancouverin vuoden 2010 talvikisoissa oli 15 urheilumuotoa, joihin osallistui noin 2 500 urheilijaa 82 maasta. (Siukonen 2012, 18, 416, 445, 642.)

Suomi osallistui olympialaisiin ensimmäisen kerran Lontoossa vuonna 1908 epäitsenäisenä maana. Suomella oli oma joukkue, vaikka seremonioissa suomalaiset joutuivat esiintymään Venäjän suuriruhtinaskunnan osana. Kansallinen olympiakomitea perustettiin vuonna 1907, minkä ansiosta Suomella oli itsenäinen asema KOK:ssa. Myös Tukholman kisoissa vuonna 1912 Suomella oli oma joukkue, joka kilpaili Venäjän lipun alla. Itsenäisenä maana Suomi osallistui olympialaisiin ensimmäisen kerran Antwerpenissa vuonna 1920. Sen jälkeen Suomi on osallistunut kaikkiin järjestettyihin kesä- ja talviolympialaisiin. (Siukonen 2012, 29, 34, 41.)

2.2 Olympialaiset ja politiikka

Olympialaiset ovat vuosien saatossa toimineet monien poliittisten toimien ja mielenilmausten näyttämönä. Vuonna 1936 kesäolympialaiset järjestettiin Berliinissä, ja kisojen suojelija ja avaja valtakunnankansleri Adolf Hitler käytti tapahtumaa hyväkseen esitelläkseen kansallissosialistisen Saksan erinomaisuutta. Tuloksellisesti Saksa olikin kisojen menestynein maa, mutta suurin tähti oli tummaihoisen yhdysvaltalainen James ”Jesse” Owens, joka voitti yleisurheilussa neljä kultaa. Talviolympialaiset järjestettiin samana vuonna niin ikään Saksassa, Garmisch-Partenkirchenissä. KOK joutui erikseen vaatimaan ennen kisojen alkua, että mitään toimia juutalaisia urheilijoita kohtaan ei sallita, mihin järjestäjät myös sitoutuivat. (Siukonen 2012, 67, 450.)

Vuoden 1968 Méxicon kesäkisoissa huomiota herätti ”Black Power” -liikkeen edustajien protestointi rotusortoa vastaan. Kuuluisin hetki koettiin miesten 200 metrin juoksun palkintoseremoniassa, jossa yhdysvaltalaiset Tommie Smith (kultaa) ja John Carlos (pronssia) nostivat mustalla käsineellä varustetun kätensä ylös kansallislaulun aikana. KOK antoi heille elinikäisen porttikiellon olympialaisiin, mutta piti kuitenkin kilpailun tulokset voimassa. (Siukonen 2012, 122.) Olympialaisten säännöt kieltävät kaikenlaisen poliittisen, uskonnollisen tai rasistisen propagandan kisojen suorituspaikoilla tai muilla kisoihin liittyvillä alueilla (Olympialainen peruskirja 2017, 91).

Kesäolympialaiset ovat olleet myös pariin otteeseen terrori-iskun kohteena. Münchenin kisoissa 1972 ”Mustan syyskuun” arabitaustainen terroristiryhmä hyökkäsi Israelin joukkueen majapaikkaan, tappoi kaksi ihmistä ja otti yhdeksän panttivankia. Ryhmä siirtyi lentokentälle, jossa syntyi tulitaistelu sillä seurauksella, että kaikki panttivangit, viisi terroristia ja yksi poliisi saivat surmansa. Tapahtuneesta huolimatta KOK ja kisajärjestäjät päättivät jatkaa kisoja loppuun saakka. Atlantassa 1996 tapahtui pommi-isku olympiapuistossa, jossa kuoli kaksi ja haavoittui yli sata ihmistä. Kisoja päätettiin tuolloinkin jatkaa alkuperäisen aikataulun mukaan. Pommi-iskun tekijä Eric Robert Rudolph saatiin kiinni vasta vuonna 2003. Teon motiiviksi Rudolph kertoi abortin ja homouden vastustamisen. (Siukonen 2012, 129, 193.)

Kesäolympialaiset joutuivat vuosina 1976–1984 kolmeen kertaan laajojen boikottien kohteeksi. 28 Afrikan valtiota boikotoi Montrealin 1976 kisoja vastalauseena Uuden-Seelannin pelaamille rugbyotteluille rotusortoa harjoittanutta Etelä-Afrikkaa vastaan, sillä Uusi-Seelanti sai osallistua kisoihin. Etelä-Afrikka oli suljettu olympialaisista apartheidpolitiikan vuoksi jo 1964 ja maa sai osallistumisoikeuden takaisin vasta 1992. (Siukonen 2012, 139, 181.)

Vuonna 1980 kisat järjestettiin Moskovassa, vaikka Neuvostoliitto oli edellisen vuoden lopulla hyökännyt Afganistaniin. Yhdysvaltain presidentin Jimmy Carterin johtamaan olympiaboikottiin liittyi yli 60 maata, muun muassa Saksan liittotasavalta, Kiina ja Japani. Vuoden 1984 Los Angelesin kisoja boikotoivat Neuvostoliiton johdolla lähes kaikki sosialistiset maat. Kyseessä oli mitä ilmeisimmin vastaboikotti kylmän sodan hengessä, vaikka virallisesti syyksi kerrottiin puutteelliset turvajärjestelyt. Peräkkäiset olympiaboikotit eivät koskeneet samoina vuosina järjestettyjä talviolympialaisia. (Siukonen 2012, 147, 157, 478, 482.)

Suomalaiset törmäsivät olympiakisojen poliittiseen luonteeseen niin sanottujen lippuriitojen yhteydessä ennen Suomen itsenäistymistä. Venäjä esti Suomen olympiajoukkueilta oman Suomen lipun käytön vuosien 1908 ja 1912 olympiakisojen avajaisissa. Toisaalta KOK:n säännöt määräävät, että jokaisen osanottajamaan delegaation tulee marssia maansa nimikyltin ja lipun perässä. Osanottajamaan ei tarvitse olla itsenäinen valtio, riittää että maassa on KOK:n tunnustama kansallinen olympiakomitea, joka Suomessa jo tuolloin oli. Venäjä siis kielsi Suomen lipun käytön vastoin KOK:n periaatteita, mikä katkeroitti suomalaisten mielialoja. Siniristilippu sai hulmuta avajaiskulkueessa ensimmäisen kerran Antwerpenin olympialaisissa vuonna 1920, jolloin Suomi osallistui kisoihin itsenäisenä maana. (Virtapohja 1998, 105–110; Olympialainen peruskirja 2017.)

2.3 Olympialaiset ja media

Kun ensimmäiset olympialaiset järjestettiin Ateenassa vuonna 1896, kyse ei vielä tuolloin ollut suuresta mediatapahtumasta Suomessa. Päivälehti (nyk. Helsingin Sanomat) kuittasi kisat kahdella lauseella: ”Olympolaiset leikit Ateenassa alkoivat t.k. 6 p. hyvillä enteillä.

80 000 henkeä oli saapuvilla, niiden joukossa koko kuninkaallinen perhe.” Ensimmäisiä kisoja seuranneet Pariisin (1900) ja St. Louisin (1904) olympialaiset järjestettiin maailmannäyttelyn yhteydessä ja urheilukilpailut jäivät mediahuomiossa muiden tapahtumien varjoon. (Siukonen 2012, 17, 20, 23.)

Suomalainen lehdistö kiinnostui olympialaisista ensimmäisen kerran kunnolla vuonna 1912, jolloin kisat järjestettiin Tukholmassa ja Hannes Kolehmainen juoksi ”Suomen maailmankartalle” kolmella kulta- ja yhdellä hopeamitalillaan. 1920-luvulla kiinnostus kisoja kohtaan lisääntyi ja vakiintui. Suomi oli tuolloin menestyneimpiä maita sekä kesä- että talviolympialaisissa, jotka järjestettiin ensimmäisen kerran vuonna 1924. Suomalaisurheilijat olivat myös kisojen suurimpia tähtiä, joille lehdistö antoi mairittelevia lempinimiä. Yhdeksän olympiakullan juoksija Paavo Nurmi oli ”Lentävä Suomalainen” eli ”The Flying Finn”. Saman aikakauden menestynein talviurheilija, viiden olympiakullan pikaluistelija Clas Thunberg oli puolestaan ”Jääkenttien Nurmi”. (Siukonen 2012, 34, 42, 48, 56, 444, 446.)

Olympialaisten uutisointi oli vielä 1900-luvun alkupuolella pelkästään lehdistön varassa, mutta uudet viestintätavat otettiin tehokkaasti käyttöön juuri urheilukisojen yhteydessä. Ensimmäiset maailmanlaajuiset radiolähetykset tehtiin Berliinin vuoden 1936 olympialaisista. Suomeen kisatapahtumat välitti vuonna 1926 toimintansa aloittanut Yleisradio ja kisojen pääselostajana toimi Martti Jukola. Lähetykset toteutettiin osittain suorina selostuksina ja osittain jälkiäänityksinä. Erityisen riemukas ja historiallinen tapahtuma oli Jukolan suorana selostama miesten 10 000 metrin juoksu, joka päättyi suomalaisten kolmoisvoittoon. (Lyytinen 1996, 103–106.)

Suomessa kehityksen kulminaatiopisteenä voidaan pitää myös Helsingin vuoden 1952 koti-kisoja, joihin sanomalehdet saattoivat lähettää paikalle useampiakin toimittajia ilman pelkoa liian isoista kustannuksista (Pänkäläinen 1998, 25). Yleisradiolle kisojen radiointi oli todellinen suururakka. Lähetysten tekeminen työllisti kaikkiaan lähes 900 henkilöä, mikä oli noin puolet enemmän kuin Yleisradion vakituinen henkilökunta tuohon aikaan. Vapaaehtoisia tarvittiin ja heitä työllistettiin pikakoulutuksella erilaisiin tehtäviin. Muun muassa pitkän selostajanuran tehnyt Paavo Noponen työllistyi Ylelle kisoja edeltäneen selostuskurssin kautta. (Ilmonen 1996, 71–72.)

Lopullisesti olympialaisista tuli suurten massojen viihdettä, kun kisojen televisiointi alkoi. Ensimmäinen maailmanlaajuinen satelliittitelevisiointi tehtiin Rooman vuoden 1960 kesäki-soista (Siukonen 2012, 107). Nykyään olympialaisten tv-oikeuksien myynti on miljoonaluo-kan bisnestä, sillä varsinkin kesäkisat keräävät valtavia katsojalukuja. Maailmanlaajuisesti luvuista ei ole olemassa täysin luotettavia tilastoja, mutta esimerkiksi Pekingin vuoden 2008 kesäolympialaisten avajaisten osalta KOK on arvioinut, että 1,4 miljardia ihmistä katsoi suo-raa tv-lähetystä vähintään 15 minuutin ajan (kansainvälinen olympiakomitea 2009).

Suomessa Yle televisioi sekä kesä- että talvikisat yksinoikeudella vuodesta 1960 vuoteen 2016, kunnes Discovery osti kalliit tv-oikeudet. Discovery ja Yle tekivät kuitenkin yhteis-työsopimuksen, jonka nojalla Pyeongchangin talvikisat 2018 näkyivät sekä Discoveryn omistamalla kanavilla että Ylellä. Sama sopimus koskee myös Tokion vuoden 2020 kesäki-soja (Yle 2016).

Suomessa olympialaisten televisiointia määrittää laki, sillä kesä- ja talviolympialaiset luoki-tellaan *yhteiskunnallisesti merkittäviksi tapahtumiksi*, jotka on näytettävä vapaasti katsotta-villa kanavilla. Olympiakisojen *tapahtumat voidaan lähettää kokonaan tai osittain suorina tai nauhoitettuna lähetyksinä*. (Valtioneuvoston asetus yhteiskunnallisesti merkittävien ta-pahtumien televisioinnista 2007/199.)

2.4 Sotshi 2014

XXII talviolympialaiset järjestettiin Venäjän Sotshissa 7.–23. helmikuuta vuonna 2014. Sotshi on noin 400 000 asukkaan kaupunki Mustanmeren rannalla, Krasnodarin aluepiirissä. Kisat myönnettiin Sotshille KOK:n kokouksessa vuonna 2007, jolloin Sotshi voitti jäsen-maiden äänestyksessä muut kisoja hakeneet kaupungit: Etelä-Korean Pyeongchangin ja Itä-vallan Salzburgin. Kyseessä oli ensimmäinen kerta, kun Venäjä tai sen edeltäjä Neuvosto-liitto isännöi talviolympialaisia. Vuoden 1980 kesäolympialaiset järjestettiin Moskovassa. Sotshin olympialaiset avasi virallisesti Venäjän federaation presidentti Vladimir Putin. (Kansainvälinen olympiakomitea 2014.)

Sotshin olympialaisiin osallistui 2780 urheilijaa 88 maasta. Kisojen ohjelmassa oli kaikkiaan 98 kilpailua 15 eri urheilumuodossa. Mitalien määrällä mitattuna kisojen menestynein maa oli Venäjä, joka saavutti voimassa olevien tuloksien mukaan 11 kultaa ja yhteensä 29 mitalia. (Kansainvälinen olympiakomitea 2014.) Joulukuussa 2017 iso osa venäläisurheilijoiden mitalisuorituksista hylättiin KOK:n ja Maailman Antidopingtoimisto Wadan Venäjän joukkuetta koskevien dopingtutkimusten yhteydessä ja Venäjä menetti paikkansa kisojen menestyneimpänä maana (Kansainvälinen olympiakomitea 2017a). Helmikuussa 2018 Urheilun kansainvälinen vetoomustuomioistuin CAS kuitenkin kumosi päätöksellään suurimman osan venäläisurheilijoiden kilpailukielloista ja hylkäyksistä, joten Venäjä säilytti asemansa kotikisojen mitalitilaston kärjessä (Kansainvälinen olympiakomitea 2018a).

Suomen 104 urheilijan joukkue saavutti Sotshin olympialaisissa viisi mitalia. Kultaa voittivat Iivo Niskanen ja Sami Jauhojärvi maastohiihdon parisprintissä. Naishiihtäjät saivat kaksi hopeaa: viestihiihdossa joukkueella Anne Kyllönen, Aino-Kaisa Saarinen, Kerttu Niskanen ja Krista Lähteenmäki (nykyisin Pärmäkoski), sekä parisprintissä joukkueella Saarinen & Niskanen. Hopeaa saavutti myös avajaisten lipunkantaja Enni Rukajärvi lumilautailun slopestylessä. (Suomen Olympiakomitea 2014 & Urheilututkimukset 2014.) Pronssia voitti miesten jääkiekkomaajoukkue, jonka kapteeni Teemu Selänne valittiin olympiaturnauksen arvokkaimmaksi pelaajaksi (Yle 2014).

2.5 Pyeongchang 2018

XXIII talviolympialaiset järjestettiin Etelä-Korean Pyeongchangissa 9.–25. helmikuuta vuonna 2018. Pyeongchang on noin 45 000 asukkaan piirikunta Gangwonin maakunnassa, lähellä Pohjois-Korean rajaa (Gamesbids 2014). Kisat myönnettiin Pyeongchangille KOK:n kokouksessa vuonna 2011, jolloin Pyeongchang voitti jäsenmaiden äänestyksessä muut kisoja hakeneet kaupungit: Saksan Münchenin ja Ranskan Annecyn. Etelä-Korea isännöi talviolympialaisia ensimmäistä kertaa. Vuoden 1988 kesäolympialaiset järjestettiin maan pääkaupungissa Soulissa. (Suomen Olympiakomitea 2018a.) Pyeongchangin olympialaiset avasi virallisesti Korean tasavallan presidentti Moon Jae-in (Kansainvälinen olympiakomitea 2018b).

Pyeongchangin olympialaisiin osallistui 2930 urheilijaa 92 maasta. Kisojen ohjelmassa oli kaikkiaan 102 kilpailua 15 eri urheilumuodossa. Mitalien määrällä mitattuna kisojen menestynein maa oli Norja, joka saavutti ennätyselliset 39 mitalia, joista 14 oli kultaisia. (Pyeongchang 2018.)

Venäläisurheilijat kilpailivat olympialaisissa olympialipun alla ”Olympic Athlete from Russia” (OAR) -joukkueella. KOK sulki Venäjän pois olympialaisista systemaattisen dopingtestausmanipulaation vuoksi. KOK:n ja WADA:n tutkimuksissa kävi ilmi, että Venäjällä manipuloitiin omien urheilijoiden dopingtestejä Sotshin olympialaisten aikana. Tapauksen vuoksi osa Sotshissa kilpailleista venäläisurheilijoista sai elinikäisen kilpailukiellon olympialaisiin. Sellaiset venäläisurheilijat, joilla ei katsottu olevan mitään yhteyttä dopingmanipulaatioon, saivat kilpailla Pyeongchangissa OAR-tunnuksella. (Kansainvälinen olympiakomitea 2017b.)

Etelä-Korean ja Pohjois-Korean joukkueet marssivat kisojen avajaisissa yhteisen lipun alla. Lisäksi Koreat pelasivat yhteisellä joukkueella naisten jääkiekkoturnauksessa maatunnuksella COR. Muissa lajeissa Etelä-Korean ja Pohjois-Korean urheilijat edustivat erillään toisistaan omilla maatunnuksillaan. (BBC 2018.) Isäntämaa Etelä-Korea saavutti kisoissa yhteensä 17 mitalia, joista 5 kultaa. Pohjois-Korea ei saavuttanut mitaleita. (Pyeongchang 2018.)

NHL-pelaajat eivät saaneet osallistua miesten jääkiekkoturnaukseen, toisin kuin viisissä edellisissä talviolympialaisissa. NHL perusteli päätöstä sillä, että yli kahden viikon olympiatauon pitäminen otteluohjelmassa ei ole hyödyllistä liigalle. Taustalla oli myös NHL:n, KOK:n ja Kansainvälisen Jääkiekkoliiton IIHF:n näkemuserot kisoihin osallistuvien pelaajien vakuutus- ja matkakulujen maksamisesta. KOK ei aiemmista kisoista poiketen suostunut maksajaksi. NHL päästi pelaajansa talviolympialaisiin ensimmäisen kerran vuonna 1998, jolloin kisat järjestettiin Japanin Naganossa. (NHL 2017.)

Suomen 102 urheilijan joukkue saavutti Pyeongchangin olympialaisissa kuusi mitalia. Kultaa voitti Iivo Niskanen 50 kilometrin perinteisen tyylin hiihdossa. Krista Pärmäkoski saavutti maastohiihdossa peräti kolme henkilökohtaista mitalia: hopeaa 30 kilometrin perinteisen tyylin kilpailussa sekä pronssia 15 kilometrin yhdistelmähihdossa ja 10 kilometrin va-

paan tyylin kilpailussa. Pronssia saavuttivat myös Enni Rukajärvi lumilautailun slopestylessä, sekä naisten jääkiekkomaajoukkue. (Suomen Olympiakomitea 2018b.) Suomen joukkueen lipunkantajana avajaisissa toimi seitsemänsiin olympiakisoihin osallistunut mäkihyppääjä Janne Ahonen (Suomen Olympiakomitea 2018c).

2.6 Helsingin Sanomat

Helsingin Sanomat perustettiin nimellä *Päivälehti* vuonna 1889 nuorsuomalaisten äänenkannattajaksi. Lehden ympärille kerääntyi pian merkittäviä kulttuurivaikuttajia, kuten Juhani Aho, Eino Leino ja Arvid Järnefelt. Ensimmäinen päätoimittaja oli Eero Erkkö. *Päivälehti* lakkautettiin viranomaispäätöksellä vuonna 1904 kenraalikuvernööri Nikolai Bobrikovin murhan jälkeen, mutta tilalle perustettiin jo samana vuonna *Helsingin Sanomat*. Samalla perustettiin myös Sanoma Osakeyhtiö, joka kuuluu nykyisin Sanoma-yhtymään. Helsingin Sanomista tuli Suomen suurin sanomalehti vuonna 1914, jolloin se alkoi ilmestyä seitsemänpäiväisenä. Lehti julistautui poliittisesti sitoutumattomaksi vuonna 1932, mitä ennen se oli Nuorsuomalaisen puolueen (1904–1918) ja Edistyspuolueen pää-äänenkannattaja (1918–1932). (Henning 2003, 4, 5, 15.)

Helsingin Sanomat on nykyään levikiltään Suomen ja Pohjoismaiden suurin tilattava sanomalehti. Vuoden 2017 Kansallisen Mediatutkimuksen (KMT) mukaan Helsingin Sanomien printtijulkaisulla on keskimäärin 688 000 päivittäistä lukijaa. Painetulla lehdellä on päivittäin keskimäärin 589 000 lukijaa ja digitaalisella näköislehdellä 136 000 lukijaa. Helsingin Sanomien viikoittainen kokonaistavoittavuus eri kanavien kautta on lähes 1,8 miljoonaa lukijaa. (Media Audit Finland 2017.)

Helsingin Sanomat omistaa Sanoma-konserniin kuuluva Sanoma Media Finland. Lehden vastaava päätoimittaja on vuodesta 2013 alkaen ollut Kaius Niemi. Urheilutoimituksen esimiehenä on toiminut vuodesta 2016 alkaen Erkki Kylmänen. Sotshin olympialaisten aikaan urheilutoimitusta johti Esa Lilja. (Sanoma Media Finland 2018; Helsingin Sanomat 2016.)

2.7 Ilta-Sanomat

Ilta-Sanomat perustettiin vuonna 1932 Mäntsälän kapinan yhteydessä, kun kansalaiset kaipasivat nopeasti tuoretta tietoa äärioikeistolaisten vallankaappausyrityksen vaiheista. Helsingin Sanomien silloinen ja Ilta-Sanomien ensimmäinen päätoimittaja Eljas Erkko arvioi, että tapahtumien uutisoimiseksi ei pelkkä kaupungilla levitettävä sähkösanoma riitä. Hän päätti karkauspäivän (29.2) aamuna tehdä nopealla aikataululla lehden, joka ilmestyi jo samana iltapäivänä. Ilta-Sanomien alkuperäinen idea olikin toimia Helsingin Sanomien iltapainoksena ”sellaisina päivinä, joina yleisön mielenkiinto päivän tapahtumiin edellyttää erikoisen nopeiden tietojen saantia tilanteen tasalla pysymiseksi”. Mäntsälän kapinan aikaan Ilta-Sanomat ilmestyi kuutena päivänä ja seuraavan kerran lehti ilmestyi elokuussa kahdeksan päivän ajan kertoen Los Angelesin olympialaisista. Lehden säännöllinen ilmestyminen alkoi vuoden 1932 lokakuussa. (Kilpi 2007, 9–15, 33–36, 46.)

Ilta-Sanomat on iltapäivälehti ja lukijamäärältään Suomen suurin sanomalehti. Vuoden 2017 Kansallisen Mediatutkimuksen (KMT) mukaan Ilta-Sanomien printtijulkaisulla on keskimäärin 353 000 päivittäistä lukijaa. Verkko- ja mobiilipalvelujen puolella Ilta-Sanomat on Suomen markkinajohtaja. Viikoittainen kokonaistavoittavuus eri kanavien kautta on yhteensä yli 2,2 miljoonaa lukijaa. (Media Audit Finland 2017.)

Ilta-Sanomat omistaa Sanoma-konserniin kuuluva Sanoma Media Finland. Lehden vastaava päätoimittaja on vuodesta 2007 alkaen ollut Tapio Sadeoja ja päätoimittaja vuodesta 2010 alkaen Ulla Appelsin. Urheilutoimituksen esimiehenä toimii Petri Lahti. (Sanoma Media Finland 2018; Ilta-Sanomat 2016.)

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

3.1 Poliitiikan määrittely urheilun kontekstissa

Nykyisessä suomen kielessä sanalla *politiikka* tarkoitetaan usein johonkin tietynlaiseen kokonaisnäkemykseen tai aatteeseen pohjautuvaa toimintaa, jolla pyritään vaikuttamaan valtiollisiin, valtioiden välisiin tai yhteiskunnallisiin asioihin tai jolla hoidetaan niitä. Usein sanaa käytetään poliittisten puolueiden toiminnasta. (Kotimaisten kielten keskus 2018.)

Valtiotieteen näkökulmasta politiikka, valta ja valtio ovat toisiinsa kytkeytyviä käsitteitä ja tutkijat näkevät politiikan usein vaaleihin, puolueisiin ja valtiovaltaan liittyvänä ja kohdistuvana toimintana. Poliitiikan määritelmä on tosin tutkijoidenkin keskuudessa kiistanalainen, sillä ihmisten toimintaan viittaaville käsitteille ei voida koskaan antaa vain yhtä oikeaa merkitystä. (Berndtson 2005, 32–33).

Oman tutkimukseni kannalta puolueet eivät ole niinkään olennaisia, mutta muuten perinteinen määritelmä soveltuu hyvin urheilun kontekstiin ja olympialaisiin. Suuret urheilutapahtumat eivät ole ensisijaisesti asioihin vaikuttamista varten, mutta ne tarjoavat hyvän foorumin esimerkiksi valtioiden välisten suhteiden hoitamiseen ja yhteiskunnallisten asioiden esiin nostamiseen. Allisonin (2005) mukaan urheilu on tärkeä tekijä globalisaatiossa ja 2000-luvulla kansainvälisistä urheilujärjestöistä on tullut entistä vaikutusvaltaisempia toimijoita.

Urheilua hallinnoivien kansainvälisten organisaatioiden politiikan huomioiminen onkin tutkimukseni kannalta olennaista. Esimerkiksi olympialaisia koskevissa asioissa valtaa käyttää kansainvälinen olympiakomitea (KOK), jonka puheenjohtaja (engl. President) valitaan kahdeksan vuoden toimikaudelle jäsenmaiden salaisessa äänestyksessä (Olympialainen peruskirja 2017, 48). Esimerkiksi juttu otsikolla *KOK perui Venäjän dopingpannan* (Helsingin Sanomat 1.3.2018) kertoo juuri KOK:n vallankäytöstä ja siten politiikasta, sillä KOK on kansainvälinen organisaatio, jonka päätökset voivat vaikuttaa myös valtioiden suhteisiin.

Oman tutkimukseni tulososiossa luokittelen urheiluun liittyvän politiikan eli *urheilupolitiikan* omaksi teemakseen, sillä kaikki urheilua hallinnoivien organisaatioiden sisäinen vallan-

käyttö ei välttämättä sellaisenaan täytä politiikan määritelmää valtiotieteellisessä merkityksessä. Urheilupolitiikasta on kyse silloin kun jokin urheilun piirissä vaikuttava toimija, kuten KOK tekee urheilua koskevia päätöksiä. Urheilupolitiikkaa ei kuitenkaan voi täysin erottaa muusta politiikasta, sillä urheilupoliittiset päätökset voivat vaikuttaa myös valtioiden suhteisiin tai niillä voi olla laajempaa yhteiskunnallista merkitystä. Itkosen ja Laineen (2015, 8-9) mukaan liikunnan yhteiskuntatieteilijät käyttävät käsitettä *liikuntakulttuuri*, johon sisältyy kaikki se toiminta, jota ihmiset harjoittavat ja tuottavat liikkuen ja urheillen. Liikuntakulttuurin piiriin voidaan Itkosen ja Laineen mukaan lukea myös poliittinen päätöksentekojärjestelmä, joka toimii sekä urheilun piirissä että laajemmin politiikan kentällä.

Aineistoni kontekstina ovat olympialaiset, joihin liittyvä päätöksenteko on aina kansainvälistä. Aineiston jutuissa toimijana toisinaan esiintyvä Suomen Olympiakomitea on puolestaan valtakunnallinen liikunnan ja urheilun järjestö Suomessa, jonka tehtävänä on muun muassa varmistaa liikunnan ja urheilun toimintaedellytykset ja johtaa huippu-urheilua yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa (Opetus- ja kulttuuriministeriö & Suomen Olympiakomitea 2017, 5). Kyse on siten vaikuttamisesta yhteiskunnallisiin asioihin eli urheilupolitiikan ohella myös politiikasta yleisesti.

3.2 Mediaurheilu

Mediaurheilun käsitteellä kuvataan sitä tapaa, jolla media välittää tietoa urheilutapahtumista ja jolla media vaikuttaa itse urheiluun (Virtapohja, 1998, 114). Tämänkään tutkimuksen kohdalla ei siis suoranaisesti voida puhua siitä, miten politiikka näyttääytyy urheilumaailmassa, vaan miten politiikka näkyy urheilujournalismissa. Oman tutkimukseni kohdalla on tosin järkevämpää puhua urheilukisoihin liittyvästä journalismista, koska myös muut lehtien osastot on otettu huomioon urheilun ohella.

Virtapohjan (1998) väitöstutkimuksen mukaan medialla on suuri rooli siinä, miten suuri yleisö urheilun näkee ja kokee. Erityisesti television rooli urheilun välittäjänä ja muokkajana korostuu, jopa niin että monien lajien sääntöjä on muokattu televisiolähetystä varten. Mediaurheilun synty voidaankin ajoittaa aikaan, jolloin televisiot yleistyivät. Yhdysvalloissa

tämä tapahtui jo 1940–1950-lukujen taitteessa (Greensdorfer 1981, 167–168). Samalla perusteella 1970-luvusta voidaan puhua ensimmäisenä mediaurheilun vuosikymmenenä Suomessa (Laine 2011, 44).

Virtapohjan (1998) mukaan media pyrkii tekemään urheilusta kiehtovampaa ja viihteellisempää, muun muassa rakentamalla urheilijoista sankaritarinoita. Tästä muodostuukin eräänlainen paradoksi, kun faktapohjainen journalismi pyrkii toimimaan samanaikaisesti draamallisena viihteenä. Nykyisin urheilu ja media ovat kuitenkin kietoutuneet toisiinsa niin vahvasti, että varsinkin huippu-urheilusta on vaikea puhua huomioimatta mediaa (Bernstein & Blain 2003, 1-3).

Tutkimukseni kannalta olennaista on se, mikä on median rooli isoissa urheilutapahtumissa, tässä tapauksessa talviolympialaisissa. Keskitytäänkö puhtaasti itse urheiluun vai nostetaanko esiin myös kisoihin liittyviä yhteiskunnallisia aiheita ja ilmiöitä? Esimerkiksi Ylen osalta tulosuutisoinnin ja tapahtumalähetysten lisäksi urheiluun ja urheilutapahtumiin liittyvän yhteiskunnallisen keskustelun ylläpitäminen on koettu tärkeäksi. (Salokangas 1996, 242–243.)

Salokankaan (1996) Yle-historiikin mukaan urheilun ja yhteiskunnan suhde nousi Suomessa keskusteluun Meksikon vuoden 1968 kesäolympialaisten aikaan, sillä kisat järjestäneessä Meksikossa oli tuolloin opiskelijalevottomuuksia. Yle lähetti kisoihin tuohon aikaan suurena pidetyn 18 hengen työryhmän, joten Radio- ja televisiotoimittajien liitto (RTTL) katsoi aiheelliseksi huomauttaa Yleisradion johtokuntaa.

”Mitään muuta maailmantapahtumaa ei lähdetä selvittämään näin suurella joukolla. Tiedot sekuntitaistelusta, hyppyjen ja heittojen henkeäsalpaavasta senttitaistelusta eivät ole oikeassa suhteessa muista tärkeistä maailmantapahtumista kertoviin ohjelmiin.” (Salokangas 1996, 243-244.)

Opiskelijaliikehdintä kyllä huomioitiin, samoin niin sanottu ”black power” -protesti. Näkökulmia moitittiin kuitenkin liian kapeiksi ja urheiluselostajia liian asenteellisiksi. (Salokangas 1996, 243–244.)

Olympialaisten televisiointiin ja uutisointiin liittyy myös vahvasti nationalismi. Esimerkiksi maailman merkittävimmän olympialaisia välittävän tv-yhtiön eli yhdysvaltalaisen NBC:n

tuottajat ja toimittajat pitävät merkittävänä, että lähetyksissä näytetään mahdollisimman paljon yhdysvaltalaisurheilijoiden suorituksia, koska siten saadaan varmistettua suuret katsojaluvut. Billingsin mukaan yhdysvaltalaisurheilijoista tuodaan myös enemmän esiin persoonaa ja taustoja, kun muiden maiden urheilijoita esitellään puhtaasti urheilusuoritusten kautta tv-lähetyksissä. (Billings 2008, 149–150.)

Billings selvitti tutkimuksessaan myös NBC:n Torinon talviolympialaisten tv-lähetysten vaikutuksia katsojakyselyllä. Katsojilta kysyttiin kisojen ikimuistoisinta hetkeä heti päättäjäisten jälkeen, kaksi viikkoa kisojen päättymisestä ja neljä viikkoa kisojen päättymisestä. Tulokset vahvistavat kisojen merkitystä kansallistunteen pönkittäjänä, sillä kyselyn kärkeen ylsi lähes pelkästään USA:n urheilijoiden suorituksia. Poikkeuksena taitoluistelu, joka jäi vahvasti katsojien mieleen riippumatta siitä miten omat urheilijat menestyivät. Mikään urheilusuoritusten ulkopuolinen tapahtuma ei yltänyt listoille. (Billings 2008, 144.)

3.3 Aiempi tutkimus

Olympialaisiin liittyvää politiikkaa on käsitelty jonkin verran englanninkielisissä tieteellisissä julkaisuissa. John Sugdenin ja Alan Tomlinsonin toimittamassa *Watching the Olympics: Politics, power and representation* -teoksessa pureudutaan erityisesti Lontoon vuoden 2012 kesäolympialaisiin. Kirjassa käydään läpi muun muassa kisojen hakuprosessi ja järjestelyt. Laajemmassa tarkastelussa ovat myös esimerkiksi olympialaisten antidopingtyö, kisojen turvallisuus, sekä media, jolle on kirjassa oma lukunsa, kirjoittajana Rob Steen. (Sugden & Tomlinson 2012.)

Steenin mukaan sanomalehtien urheilusivut voidaan pääpiirteiltään jakaa kolmeen osaan: ottelu (*The Match*), pelaajat (*The Players*) ja johtajat (*The Bosses*). Ottelu-kategoriaan sisältyvät ennakot, raportit ja analyysit itse urheilutapahtumista, pelaajat-kategoriassa käsitellään urheilijoita ja johtajat-kategoriassa urheilun taustavaikuttajia. Tarkastelu keskittyy brittilehdistöön, jonka päivittäinen urheilu-uutisointi painottuu pitkälti jalkapalloon. Steen kutsuu jalkapallon hallitsevaa asemaa ”tyranniaksi”. Esimerkkinä hän mainitsee *Daily Mailin*, jonka urheilusivuista 60 prosenttia käsitteli jalkapalloa vuonna 2010. (Sugden & Tomlinson 2012, 214–216.)

Olympialaisten osalta Steen tarkastelee, ovatko englantilaiset toimittajat patrioottisia vai kriittisiä Lontoon olympialaisten uutisoinnissa. Hänen mukaansa kisojen valmisteluja käsittelevissä jutuissa sävy on hyvinkin kriittinen, mutta toisaalta kriittisten juttujen kirjoittajat ovat useammin uutistoimittajia kuin urheilutoimittajia. Olympialaisten aikana useimmat toimittajat ovat kuitenkin ”lipunkantajia”, jotka kirjoittavat kisoista myönteisesti ja keskittyvät urheilutapahtumiin brittiurheilijoiden näkökulmasta. Urheilutoimittajat pitävät itse urheilusta ja näkevät olympialaiset eräänlaisena kansakuntansa ja oman uransa huippuhetkenä, jota ei haluta pilata yhteiskunnallisella kritiikillä. (Sugden & Tomlinson 2012, 224–225.)

Pyeongchangin vuoden 2018 talviolympialaisiin liittyy olennaisesti Etelä-Korean ja Pohjois-Korean välinen suhde, jota on käsitelty Brian Bridgesin kirjassa *The Two Koreas and the Politics of Global Sport*. Pyeongchangin kisoihin asti teos ei ulotu, eikä siinä käsitellä median roolia, mutta teos esittelee kattavasti Koreoiden poliittista historiaa nimenomaan urheilun näkökulmasta. Erityistarkastelussa ovat Etelä-Korean pääkaupungissa Soulessa järjestetyt vuoden 1988 kesäolympialaiset, joita Pohjois-Korea boikotoi, koska ei saanut olla osallisena kisojen isännöinnissä. Bridges korostaa, että urheilulla ja etenkin olympialaisilla on ollut vuosien saatossa suuri merkitys maiden väliseen suhteeseen. Esimerkkinä lähentymispolitiikasta esiin nousee Sydneyn vuoden 2000 kesäolympialaisten avajaiset, kun Koreoiden joukkueet marssivat ensimmäistä kertaa stadionille yhteisen lipun alla. (Bridges 2012, 159–168.)

Urheilun globalisaatiota käsitellään hyvin kattavasti George H. Sagen teoksessa *Globalizing Sport: How Organizations, Corporations, Media, and Politics Are Changing Sport*. Sage tarkastelee myös urheiluun liittyvää politiikkaa ja mediaa, olympialaisia unohtamatta. Hänen mukaansa urheilun ja politiikan välisiä yhteyksiä on olemassa kaikilla tasoilla: paikallisesti, kansallisesti ja globaalisti. Esimerkiksi kaupungin päätös rakentaa paikkakunnalle jalkapallostadion on poliittinen päätös, samoin kuin USA:n presidentin päätös perustaa komission olympiaurheilun organisointiin (*President's Commission on Olympic Sports*). (Sage 2016, 186.)

Sage erittelee useita politiikan ilmenemismuotoja urheilussa. Yksi on juuri edellä kuvattu poliittisen hallinnon konkreettinen vaikutus urheiluun poliittisilla päätöksillä. Urheilun

avulla voidaan myös esitellä poliittista ideologiaa tai rakentaa kansallista identiteettiä. Esimerkiksi nostetaan Neuvostoliiton urheilujärjestelmä, jolla markkinoitiin tietoisesti kommunismia. Tavoitteena oli maksimoida kansainvälinen menestys olympialaisissa ja muissa suurissa urheilutapahtumissa valtion ylläpitämällä urheilukouluilla, jotka takasivat puitteet menestymiseen jo nuoresta lähtien. Kylmän sodan hengessä kapitalistista ammattilaisurheilua vastustettiin. Neuvostoliiton hajoamisen ja Saksojen yhdistymisen jälkeen urheilijat ”vapautuivat” tavoittelemaan menestystä myös ammattilaiskentillä. Neuvostoliiton malli on Sagen mukaan nykyään nähtävissä Kiinassa, jossa valtio rahoittaa nuorten urheilukouluja suurilla summilla, päätavoitteena menestyminen olympialaisissa. (Sage 2016, 187–192.)

Mediakatsauksessa Sage huomioi kattavasti median murroksen ja medioiden riippuvuussuhteet ja hän käsittelee lyhyesti myös perinteisen printtimedian, jota itse tutkin. Sagen (2016) mukaan sanomalehtien urheilusivuilla on edelleen tärkeä rooli, mutta sähköinen media on vaikuttanut merkittävästi siihen, millaista sisältöä painettuihin lehtiin tuotetaan. Sage ei tosin perustele näkemystään tarkemmin. Tutkimuksessa ei myöskään tarkastella sitä, miten urheiluun liittyvästä politiikasta uutisoidaan. (Sage 2016, 150–152.)

Suomessa olympialaisiin liittyvää politiikkaa on lähinnä sivuttu urheiluaiheisissa tietokirjoissa, joiden saralla tuottoisin tekijä on ollut Markku Siukonen (mm. Suuri olympiateos 1896–2012). Myös olympiakisojen uutisointia ja urheilujournalismia ylipäätään on tutkittu verrattain vähän, jos pro gradu – tutkielmia ei oteta huomioon. Jyväskylän yliopiston liikunnan yhteiskuntatieteiden yliopistotutkija Antti Laine on ansiokkaasti koonnut oman väitöskirjansa pohjustukseksi tietoa suomalaisen urheilujournalismin tutkimuksesta. Hänen kirjansäilytysmateriaalinsa mukaan Suomessa on vuosien 1970–2010 välisenä aikana valmistunut yhteensä ainakin 312 urheilujournalismia käsittelevää maisteritason opinnäytetyötä, joten tutkimustietoa aiheesta on kyllä saatavilla, mutta painottuen pro gradu -tutkielmiin (Laine 2011, 34).

Laine vertailee omassa väitöskirjassaan (2011) suomalaisten ja ruotsalaisten iltapäivälehtien olympiauutisointia Ateenan 2004 kesäkisojen ja Torinon 2006 talvikisojen osalta. Hänen mukaansa ruotsalaislehtien (Aftonbladet, Expressen) olympiauutisointi oli paljon suomalaislehtiä (Ilta-Sanomat, Iltalehti) laajempaa, monipuolisempaa ja yksityiskohtaisempaa. Molempien maiden iltapäivälehtien urheilujournalismin ominaisuuksina hän mainitsee muun muassa toimittajien kantaaottavuuden ja juttujen kertomuksellisuuden. Molemmissa maissa seuratuimmat urheilulajit juttujen määrässä mitattuna olivat selkeästi yleisurheilu (Ateena)

ja jääkiekko (Torino). Laine analysoi tutkimusaineistoa sekä laadullisesti että määrällisesti. (Laine 2011, 313–323.)

Laineen tutkimus sivuaa myös hieman politiikkaa urheilu-uutisoinnissa, sillä tutkimuksen määrällisessä osuudessa on eritelty tarkasti juttujen aihealueet. Teemaluokittelusta löytyvät muun muassa kategoriat *rikokset, väärinkäytökset ja konfliktit*, sekä *politiikka ja poliitikot*. Näiden aihealueiden juttuja ei analysoida tarkemmin, mutta määrällisellä tutkimuksella Laine osoittaa, että politiikasta kirjoitettiin iltapäivälehdissä hyvin vähän sekä Ateenan että Torinon kisojen yhteydessä. (Laine 2011, 173–174.)

Ensimmäinen Suomessa julkaistu urheilujournalismia käsittelevä väitöskirja julkaistiin vasta vuonna 1998 (Laine 2011, 32). Jyväskylän yliopistosta valmistunut Kalle Virtapohja tutkii historiallisessa väitöskirjassaan (1998) journalistista draamaa urheilusankarien synnyttämisessä. Tutkimuksen aineisto koostuu kuudesta miesurheilijasta (Paavo Nurmi, Tapio Rautavaara, Veikko Hakulinen, Keke Rosberg, Hannes Kolehmainen, Lasse Viren), yhdestä naisurheilijasta (Marja-Liisa Kirvesniemi os. Hämäläinen) ja yhdestä valmentajasta (Curt Lindström) kertovista lehtijutuista, sekä heihin liittyvistä radio- ja tv-lähetyksistä. (Virtapohja 1998, 10–11, 243–244.)

Virtapohjan (1998) mukaan urheilu tarjoaa luonnostaan runsaasti aineksia journalistisen draaman syntyyn. Urheilutoimittajat rakentavat urheilijoiden suorituksista ”urheilumytologian avulla dramatisoituja kertomuksia, joiden päähenkilöinä ovat urheilusankarit”. Tutkimusaiheella ei ole suoranaisesti mitään tekemistä politiikan kanssa. Virtapohja toteaa kuitenkin, että se, kuinka urheilusankarit puhuttelevat suurta yleisöä, on paljolti sidoksissa yhteiskunnalliseen tilanteeseen. Kriittisinä aikoina urheilusankarit puhuttelevat enemmän kuin rauhallisina aikoina. Esimerkiksi Hannes Kolehmainen tarjosi Tukholman vuoden 1912 olympialaisten menestyksellään medialle aineistoa Venäjän vallan vastustamiseen. (Virtapohja 1998, 239-240.)

Yhteenvetona voi todeta, että urheilun ja politiikan, ja urheilun ja median välisiä yhteyksiä on tutkittu kansainvälisesti melko paljon. Sen sijaan täysin omaa tutkimustani vastaavan asetelmaa (urheiluun liittyvä politiikka mediassa) ei ole omien havaintojeni perusteella juuriakaan tutkittu. Referenssiaineiston etsiminen osoittautuikin hyvin haastavaksi tehtäväksi.

Suomessa urheilujournalismin tutkimus on yliopistotutkija Antti Laineen kirjanpitoon nojaten ylipäätään vähäistä, jos pro gradu -tutkielmia ei oteta huomioon. Nopealla silmäyksellä myöskään näiden urheilujournalismia käsittelevien gradujen joukosta ei aivan vastaavaa laista tutkimusasetelmaa löytynyt.

Eräänlaisena mallityönä oman tutkimukseni rakentamiseen olen käyttänyt Antti Lehtosen pro gradua (2014), jossa tutkitaan *homoseksuaalisuuden representaatioita urheilujournalismissa* diskurssianalyysillä. Tutkimusasetelma on sikäli samankaltainen oman tutkimukseni kanssa, että urheilujournalismin tutkimuksen sisällöllinen fokus on varsinaisen urheilu-uutisoinnin ulkopuolella. Katsaus aiempaan tutkimukseen osoittaa mielestäni sen, että oma tutkimukseni on perusteltu, sillä se voi tarjota kokonaan uutta tietoa suomalaisesta journalismista.

4 TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄT

4.1 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Hypoteesini on, että olympialaisten uutisointi on nykyään paljon muutakin kuin vain urheilutuloksia, vaikka pääpaino onkin edelleen itse urheilussa. Oletan, että olympialaisiin liittyviä yhteiskunnallisia aiheita ja ilmiöitä esitellään monipuolisesti ja kattavasti. Oletan myös, että olympialaisiin liittyvää politiikkaa käsitellään jatkuvasti aiempaa laajemmin, joten Pyeongchangista on enemmän ja monipuolisemmin kriteerit täyttävää aineistoa kuin Sotshista. Kisoista ei kirjoiteta pelkästään lehtien urheilusivuilla, ja myös urheiluosastoilla ja/tai lehtien erillisillä olympiasivuilla käsitellään varsinaisten urheilukilpailujen ja -tulosten ulkopuolisia asioita, kuten kisoihin liittyvää politiikkaa.

Tutkimuskysymykseni ovat:

- 1) Miten politiikka aihepiirinä näkyy Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien talviolympialaisia 2014 ja 2018 koskevassa uutisoinnissa?
- 2) Miten politiikan käsittely olympialaisten uutisoinnissa on neljässä vuodessa muuttunut?

4.2 Tutkimusaineiston valinta

Valitsin tutkimuskohteeksi kahdet viimeisimmät talviolympialaiset. Pyeongchangin olympialaiset olivat ajankohtaiset tutkimusta tehdessä ja keräsin aineistoa reaaliaikaisesti kisojen aikana helmikuussa 2018. Sotshin vuoden 2014 kisoista toteutin identtisen seurantajakson, jotta sain tutkimukseeni vertailukelpoista aineistoa määrälliseen analyysiin.

Valitsin seurattaviksi medioiksi Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomat. Perustelen valintaani sillä, että kyseessä ovat painetun lehden levikiltään kaksi Suomen suurinta lehteä (Sanomalehtien Liitto 2014). Tutkittavana on myös kaksi erilaista lehtityyppiä, sillä Helsingin Sanomat on aamuisin ilmestyvä tilattava sanomalehti ja Ilta-Sanomat iltapäivälehti. Otin tutki-

muksessa huomioon ainoastaan printtilehdissä julkaistut jutut, koska se oli seurannan ja kokonais kuvan hahmottamisen kannalta helpompaa kuin jos olisin pyrkinyt poimimaan kaikki verkossa julkaistut jutut molemmista kisoista ja molemmista lehdistä.

Printtijulkaisujen kannalta myöskään aikaero kisapaikalle ei tuottanut vääristäviä eroavaisuuksia aineistoon, koska sekä Sotshi että Pyeongchang sijaitsevat Suomesta itään. Venäjän läntisimmän aikavyöhykkeen aikaero Suomeen oli talvella 2014 kaksi tuntia (Karjalainen 2014). Etelä-Korean aikaero Suomeen on talvella seitsemän tuntia (Yle 2018). Päivittäiset kisatapahtumat ehtivät molemmissa kisoissa päättyä lehden määräaikaan mennessä. Silloin kun kisoja järjestetään Pohjois-Amerikassa, kisatapahtumat voivat venyä Suomen ajassa reilusti yön pikkutunneille, jolloin kaikki tulokset eivät ehdi seuraavan aamun lehteen. Helsingin Sanomissa lehden ykköspainoksen viimeiset sivut lähtevät painoon kello yhdeksäksi illalla, minkä jälkeen korjauksia ja päivityksiä voidaan tarpeen mukaan tehdä kello 24:ään asti (Moisio 2018, yksityinen sähköpostiviesti). Ilta-Sanomat ei kerro tarkkoja printtilehden aikatauluja (Honkanen 2018, yksityinen sähköpostiviesti), mutta iltapäivälehdillä rytmi on aamulehtiä myöhäisempi.

Keräsin molempien kisojen osalta juttuja kuukauden ajan. Aikajaksoon sisältyvät itse kisatapahtumat, jotka kestävät olympialaisissa vakioidusti 16 päivää, ja yksi viikko sekä ennen että jälkeen kisojen. Perustelen aikajakson valintaa sillä, että tutkimuksesta tulee kattavampi, kun aineistoa on myös kisojen alkua edeltävistä ennakkojutuista, sekä kisojen päättymisen jälkeisestä uutisoinnista. Sotshin kisojen seurantajakso alkoi lauantaina 1. helmikuuta ja päättyi sunnuntaina 2. maaliskuuta 2014. Pyeongchangin kisojen seurantajakso alkoi 3. helmikuuta ja päättyi sunnuntaina 4. maaliskuuta 2018.

Aineiston rajaamisen kannalta olennaista on, että jutussa esiintyy politiikkaan liittyviä käsitteitä tai valtaa käyttäviä poliitikkoja ja johtajia. Luokittelun voi usein tehdä jo otsikon perusteella. Esimerkiksi otsikosta *Putinin kisat* (Helsingin Sanomat 2.2.2014) voidaan jo päätellä, että juttu jollain tavalla käsittelee politiikkaa, sillä otsikossa viitataan Venäjän federaation presidenttiin Vladimir Putiniin. Vastaavasti otsikosta *Historiallinen yhteismarssi* (Ilta-Sanomat 10.2.2018) jutun sisältö ei vielä ilmene luokittelun kannalta riittävästi. Kahden lauseen ingressi kuitenkin kertoo, että jutussa sivutaan valtioiden välisiä suhteita ja siten politiikkaa: *Etelä-Korean ja Pohjois-Korean välit ovat olleet vuosikymmeniä jääkylmät. Olympialaisten avajaisiin maat tulivat yhtenä joukkueena.*

Sotshin olympialaisista Helsingin Sanomat julkaisi printtilehdessä yhteensä 262 kisoja käsittelevää juttua seuratulla ajanjaksolla. Näistä jutuista 245 julkaistiin lehden urheilu-osastolla ja/tai erillisillä olympiasivuilla, ja 17 juttua lehden jollakin muulla osastolla. Seurantajakson aikana julkaistiin kisoihin liittyen 17 sellaista juttua, joissa käsitellään jollakin tavalla politiikkaa tai urheilupolitiikkaa. Niiden juttujen osuus on siten noin 6 prosenttia kaikista kisoja käsittelevistä jutuista. Aineiston jutuista 11 julkaistiin lehden urheilu-osastolla ja/tai erillisillä olympiasivuilla, neljä ulkomaat-osastolla, sekä kaksi juttua lehden aloitussivulla.

Pyeongchangin olympialaisista Helsingin Sanomat julkaisi printtilehdessä yhteensä 249 kisoja käsittelevää juttua seuratulla ajanjaksolla. Näistä jutuista 242 julkaistiin lehden urheilu-osastolla ja/tai erillisillä olympiasivuilla, ja 7 juttua lehden jollakin muulla osastolla. Seurantajakson aikana julkaistiin kisoihin liittyen 23 sellaista juttua, joissa käsitellään jollakin tavalla politiikkaa tai urheilupolitiikkaa. Niiden juttujen osuus on siten noin 9 prosenttia kaikista kisoja käsittelevistä jutuista. Aineiston jutuista 18 julkaistiin lehden urheilu-osastolla ja/tai erillisillä olympiasivuilla, neljä ulkomaat-osastolla, sekä yksi juttu lehden aloitussivulla.

Sotshin olympialaisista Ilta-Sanomat julkaisi printtilehdessä yhteensä 321 kisoja käsittelevää juttua seuratulla ajanjaksolla. Näistä jutuista 288 julkaistiin lehden urheilu-osastolla ja/tai erillisillä olympiasivuilla, ja 33 juttua lehden jollakin muulla osastolla. Seurantajakson aikana julkaistiin kisoihin liittyen 20 sellaista juttua, joissa käsitellään jollakin tavalla politiikkaa tai urheilupolitiikkaa. Niiden juttujen osuus on siten noin 6 prosenttia kaikista kisoja käsittelevistä jutuista. Aineiston jutuista kuusi julkaistiin lehden urheilu-osastolla ja/tai erillisillä olympiasivuilla, kuusi tänään-osastolla, kolme viihde-osastolla, kolme lehden aloitussivulla, sekä kaksi juttua Suomi-osastolla.

Pyeongchangin olympialaisista Ilta-Sanomat julkaisi printtilehdessä yhteensä 184 kisoja käsittelevää juttua seuratulla ajanjaksolla. Näistä jutuista 178 julkaistiin lehden urheilu-osastolla ja/tai erillisillä olympiasivuilla, ja 6 juttua lehden jollakin muulla osastolla. Seurantajakson aikana julkaistiin kisoihin liittyen 20 sellaista juttua, joissa käsitellään jollakin tavalla politiikkaa tai urheilupolitiikkaa. Niiden juttujen osuus on siten noin 11 prosenttia kaikista kisoja käsittelevistä jutuista. Aineiston jutuista 19 julkaistiin lehden urheilu-osastolla ja/tai erillisillä olympiasivuilla, sekä yksi juttu lehden aloitussivulla.

4.3 Aineiston määrällinen luokittelu

Tutkimusaineisto käsittää molemmat talviolympialaiset ja molemmat mediat huomioiden yhteensä 80 juttua, joissa käsitellään jollakin tavalla politiikkaa. Laadullisen diskurssianalyysin tueksi tein aineistolle määrällisen luokittelun. Luokittelussa aineisto jaetaan luokkiin, joihin sijoitetut kohteet jakavat jonkin saman ominaisuuden (Koppa, Jyväskylän yliopisto 2016a). Luokittelin aineistoni jutut juttugenren, teemafokuksen, sekä jutun toimijoiden ja äänien perusteella.

Juttujen genren määrittely on tehty Jyrki Pietilän väitöstutkimuksen *Kirjoitus, juttu, tekstelementti: suomalainen sanomalehtijournalismi juttutyyppeiden kehityksen valossa printtimedian vuosina 1771–2000* jaottelun pohjalta. Pietilä jakaa jutut seitsemään eri genreen, jotka ovat *uutinen, taustajuttu, selostus, reportaasi, haastattelu, pääkirjoitus, sekä pakina*, johon sisältyy *kolumni* (Pietilä 2008, 41). Tutkimusaineiston pohjalta lista täydentyi vielä kolmella genrellä. *Uutinen* jakautui ulkoasun ja laajuuden perusteella luokkiin *uutisjuttu*, ja *uutissähke*. Lisäksi mukana ovat sekä Helsingin Sanomien, että Ilta-Sanomien käyttämä juttutyyppe *kommentti*, sekä Helsingin Sanomien oma juttunimike *analyysi*.

Teemoiksi voidaan hahmottaa sellaisia aiheita, jotka toistuvat aineistossa muodossa tai toisessa (Koppa, Jyväskylän yliopisto 2016b). Tutkimusaineistosta on selkeästi erotettavissa kahdeksan teemaa, joihin politiikkaa käsittelevät jutut keskittyvät eli *fokusoituvat*. Nämä teemafokukset ovat *kisojen järjestelyt, kisojen turvallisuus, mielenilmaus, urheilu ja kansallisuus, ihmisoikeudet, valtioiden suhteet, valtionjohto kisoissa, sekä urheilupolitiikka*. Kaikki teemat toistuvat useita kertoja 80 jutun aineistossa. Tarkempi analyysi löytyy Tutkimustulokset-kappaleesta.

Jutun toimijat ja äänet on luokiteltu samalla jaottelulla, koska samat tahot esiintyvät sekä toimijoina että ääninä. Jutun toimijoilla tarkoitetaan henkilöitä tai organisaatioita, joka *toimivat* jutuissa, *tekevät* tai *sanovat* jotain jutun kannalta olennaista. Äänet sen sijaan ovat tahoja, joille jutuissa annetaan *ääni* eli joiden näkökulmasta asioita kerrotaan. Ääni ei ole

sama asia kuin lähde, joka omistautuu viralliseen tietoon. Äänet kertovat tapahtumista siten kuin itse kokevat ja näkevät. (Boudana 2009, 284–293).

Toimijat ja äänet on eroteltu 12 luokkaan, jotka ovat *urheilija, poliitikko, valtio/maa, vähemmistö, urheiluorganisaatio, siviiliorganisaatio, urheilujohtaja, asiantuntija, media/toimittaja, urheilijan lähipiiri, mielenosoittaja, sekä kansalainen*. Tarkempi analyysi löytyy Tutkimustulokset-kappaleesta.

4.4 Diskurssianalyysi laadullisena tutkimusmenetelmänä

Diskurssianalyysi nousi merkittäväksi tutkimusmetodiksi 1970-luvulla, kun monissa filosofian ja yhteiskuntatieteiden suuntauksissa kiinnostuttiin siitä, miten tieto muodostuu. Tätä ajanjaksoa kutsutaan nykyään *lingvistiseksi käännteeksi*. Ymmärrettiin, että kielellä itsessään on tärkeä rooli tiedonsiirrossa, ja että sen tutkiminen on tärkeää. Termillä diskurssi (lat. *discursus*) tarkoitetaan yleisesti kirjoitettua ja puhuttua viestintää. (Jaworski ja Coupland, 1999, 3).

Diskurssianalyysin eri muotoja hyödynnetään filosofian, antropologian, lingvistiikan, kirjallisuuden, sosiologian, puhe- ja joukkoviestinnän, ja monien muiden tieteenalojen tutkimuksissa. Näin ollen kyseessä on hyvin heterogeeninen ja moninainen tutkimusmetodi. (Pietikäinen, 2000, 57.)

Diskurssianalyysillä tutkitaan siis itse viestintää. Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993, 9) määrittelevät diskurssianalyysin sellaiseksi kielen käytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimukseksi, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti sosiaalisen todellisuuden tuottamista erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä. Diskurssianalyysia ei ole mielekäästä luonnehtia selkeärajaiseksi tutkimusmenetelmäksi, vaan pikemminkin väljäksi teoreettiseksi viitekehyykseksi (Suoninen 1992, 125).

Jokisen, Juhilan ja Suonisen (1993, 17–18) mukaan tämä viitekehys rakentuu viidestä teoreettisesta lähtökohtaoletuksesta, jotka ovat:

1) oletus kielen käytön sosiaalista todellisuutta rakentavasta luonteesta

- 2) oletus useiden rinnakkaisten ja keskenään kilpailevien merkityssysteemien olemassaolosta
- 3) oletus merkityksellisen toiminnan kontekstisidonnaisuudesta
- 4) oletus toimijoiden kiinnittymisestä merkityssysteemeihin
- 5) oletus kielen käytön seurauksia tuottavasta luonteesta

Näiden oletusten painotusvalinnat riippuvat siitä, millainen tutkimusasetelma yksittäisessä tutkimuksessa on. Lienee syytä hieman havainnollistaa kutakin lähtökohtaoletusta omaan tutkimukseeni pohjautuvan esimerkin avulla.

1) kieli rakentaa sosiaalista todellisuutta

Kielenkäyttö ei ainoastaan kuvaa maailmaa, vaan antaa myös merkityksiä sille todellisuu-delle, jossa elämme. Käyttäessämme kieltä, annamme merkityksiä eli *konstruoinne* asioita, joista puhumme tai kirjoitamme. (Jokinen ym. 1993, 18).

Helsingin Sanomien urheilusivuilla julkaistiin 10. helmikuuta 2014 lyhyt STT:n (Suomen Tietotoimisto) uutinen otsikolla *Selänne huolissaan turvallisuudesta*. Asiayhteydestä irrotettuna voidaan päätellä ainoastaan, että henkilö nimeltä Selänne on huolissaan jonkin turvallisuu-desta. Itse juttu alkaa lauseella *Teemu Selänne kertoo pohtineensa turvallisuutta Sotshin olympialaisissa*. Nyt tiedämme, että jutun toimija on Teemu Selänne, joka on huolissaan turvallisuudesta olympialaisissa.

Kielen konstruktiivisuuden idea tulee ymmärrettäväksi, jos ajatellaan, että sijoitettaisiin käy-tettävät sanat lainausmerkkeihin. Tällöin emme voisi ottaa mitään käsitettä itsestään selvänä. (Jokinen ym. 1993, 18).

Jos tarkastellaan pelkästään jutussa käytettyä sanaa ”turvallisuus”, voidaan pohtia mitä Teemu Selänne käsitteellä tarkoittaa. Onko hän huolissaan omasta turvallisuudestaan vai turvallisuudesta yleensä? Miksi hän on huolissaan?

2) On olemassa useita rinnakkaisia ja keskenään kilpailevia merkityssysteemejä

Diskurssianalyttisessä tutkimuksessa puhutaan merkityssysteemien kirjosta. Tämän idean mukaan sosiaalinen todellisuus on useiden rinnakkaisten tai keskenään kilpailevien systeemien kenttä. (Jokinen ym. 1993, 24).

Teemu Selännettä käsittelevä juttu jatkuu hänen sitaatillaan.

”Uskon, että kaikki ovat huolissaan *siitä*. Samanaikaisesti uskon, että nämä olympialaiset ovat (presidentti Vladimir) Putinin käyntikortti maailmalla.”

Tällä sitaattinostolla korostetaan, että Selänne on yleisesti huolissaan *siitä* eli kisojen turvallisuudesta, johon lauseella viitataan. Toisaalta seuraavassa lauseessa Selänne viittaa kisojen merkitykseen. Hän mainitsee nimeltä Putinin, sulussa oleva *presidentti Vladimir* on toimittajan tekemä lisäys. Selänne on näin sanoessaan olettanut, että kuulija ilman muuta tietää hänen tarkoittavan Venäjän presidentti Vladimir Putinia. Toimittajan tekemä lisäys on silti paikallaan. Jutun voi lukea vaikka sellainen lapsi, joka ei vielä tiedä että Venäjän presidentti on Vladimir Putin. Sanaa *Venäjä* ei kuitenkaan mainita, joten lukijan oletetaan tietävän, että kisapaikaksi mainittu Sotshi sijaitsee Venäjällä.

Sanoessaan, että olympialaiset ovat *Putinin käyntikortti maailmalla*, Selänne voidaan katsoa viittaavaan siihen, että kisojen sujuminen hyvin on Putinin ja siten myös Venäjän edun mukaista. Käyntikortti-sanaa käytetään usein vertauskuvallisesti, kun jonkun henkilön ajatteluaan ajavan omaa etuaan.

3) Merkityksellinen toiminta on kontekstisidonnaista

Diskursseja tuotetaan, uusitaan ja muunnetaan erilaisissa tapahtumatilanteissa eli *konteksteissa*. Diskurssianalyysin kannalta kyseessä ei ole kiusallinen häiriötekijä, josta pyritään pääsemään eroon, vaan päinvastoin ominaisuus, joka rikastuttaa aineiston analyysiä. (Jokinen ym. 1993, 29).

Oman tutkimukseni kannalta olennaista on se, että aineistoni koostuu kokonaan Sotshin ja Pyeongchangin talviolympialaisia käsittelevistä jutuista. Suurin osa jutuista on vielä julkaisu erillisillä olympialaisia käsittelevillä sivuilla. Kaikki jutuissa esiintyvät toimijat ja äänet liittyvät siten jollain tavalla olympialaisiin.

Esimerkkijutun osalta on siis tiedossa, että Teemu Selänne on osallistumassa pian alkaviin Sotshin olympialaisiin ja hän on huolissaan kisojen turvallisuudesta. Jutun alun asiasana *jääkiekko* kertoo myös minkä lajin edustajasta on kyse. Jutusta ei käy suoraan ilmi, onko Selänne kisoissa mukana urheilijana vai muissa tehtävissä. Suomen joukkue kisoihin on kuitenkin julkistettu jo aiemmin, joten sekin on yleisesti tiedossa, että Selänne on kisoissa mukana urheilijana.

4) *Toimijat kiinnittyvät merkityssysteemeihin*

Diskurssianalyttisessä tutkimuksessa keskeiseksi kohteeksi ei oteta suoranaisesti yksilöitä, vaan keskiössä on yksilöiden kielen käyttö sekä heidän tuottamansa merkityssysteemit. Toimijan olemuksen määrittämisen sijaan tutkitaan toimijan rakentumisen prosesseja. (Jokinen ym. 1993, 37).

Teemu Selänne on esimerkkijutussa selkeä toimija, sillä teksti rakentuu lähes kokonaan kahdesta hänen sitaatistaan. Hän sanoo muun muassa näin: *Olen kuullut, että turvatoimet ovat kolminkertaiset Vancouveriin verrattuna.*

Selänne ei siis tarkkaan ottaen tiedä, kuinka tarkat turvatoimet Sotshissa ovat, mutta hän vertaa niitä kuulemansa perusteella Vancouveriin. Tässä kohtaa lukijan oletetaan tietävän, että edelliset talviolympialaiset järjestettiin Kanadan Vancouverissa, ja että Selänne osallistui kyseisiin kisoihin. Selänteelle rakentuu toimijana *subjektipositio* eli asema, joka rajoittaa hänen toimintaansa (Jokinen ym. 1993, 39). Hän on urheilija, jolla on kokemusta olympialaisten turvatoimista. Hän ei kuitenkaan ole turvatoimien asiantuntija, minkä hän itsekin tuo ilmi *olen kuullut* -toteamuksella. Hänellä ei siis ole ensikäden tietoa turvatoimista. Voihan olla, ettei hän ole vielä haastatteluhetkellä saanut edes urheilijana kovin hyvää käsitystä Sotshin turvatoimista, koska kisat ovat vasta alussa.

5) *kielellä on seurauksia tuottava luonne*

Kielenkäyttö ei ole vain todellisuuden kuvaamista. Se on myös todellisuutta rakentavaa ja seurauksia tuottavaa eli funktionaalista. Analyttisesti kyse on kiinnostuksen kohdistamisesta siihen, mitä kielen käyttäjä milläkin ilmaisullaan kulloinkin tekee ja tulee tuottaneeksi. (Jokinen ym. 1993, 41–42).

Selänne sanoo esimerkkijutussa seuraavasti: *Odotan ja toivon, että kisat ovat turvalliset, mutta totta kai sitä on hiukan huolissaan.*

Selänne voidaan lauseen alkuosan perusteella tulkita henkilöksi, joka on kisojen sujumisen suhteen toiveikas. Hän kuitenkin rakentaa kielenkäyttöään ristiriitaisen jännitteen ympärille *olemalla huolissaan*. Lauseen loppuosa rakentaakin mielikuvan henkilöstä, jota kisojen turvallisuus mietityttää. Diskurssianalysissä kyse on *tilannekohtaisesta funktiosta*, joka tarkoittaa sitä konstruktiota, jonka toimija kielellisellä teollaan tuottaa, tarkoituksella tai tahtomattaan (Lehtonen 2017, 23).

Kielen käytöllä voi olla tilannekohtaisten funktioiden ohella myös *ideologisia seurauksia*, jotka liittyvät diskurssien ja vallan kietoutumiseen toisiinsa (Jokinen ym. 1993, 43). Selänne ei ota jutussa suoraan kantaa siihen mitä hän ajattelee Putinista, Venäjän harjoittamasta politiikasta tai maailman turvallisuustilanteesta ylipäätään. Hän kuitenkin ilmaisee huolensa kisojen turvallisuustilanteesta ja siihen hänellä oletettavasti on jokin peruste. Puhujana hän siten käyttää sellaista valtaa, mikä hänen subjektipositiostaan käsin eli urheilijana ei ole kovin tyypillistä. Jää kuitenkin lukijan vastuulle tulkita, että miksi Selänne on huolissaan kisojen turvallisuudesta.

Hyödynnän omassa tutkimuksessani myös kriittisen diskurssianalyysin (CDA) teoriaa, joka keskittyy diskurssin rooliin valta-aseman uudelleentuottamisessa ja haastamisessa. Teorian kehittäneen Amsterdamin yliopiston diskurssintutkimuksen professorin Teun A. Van Dijkin mukaan valta-asemassa olevien henkilöiden tai ryhmien harjoittama sosiaalisen vallan käyttö aiheuttaa eriarvoisuutta, joka voi ilmetä muun muassa poliittisena, kulttuurisena, etnisenä tai sukupuolten välisenä epätasa-arvona. Kriittisellä diskurssianalyysillä tutkitaan, millä rakenteilla, strategioilla tai muilla tekstin, puheen tai muun viestinnän tapahtumilla on merkitystä näissä valta-aseman uudelleentuottamisen ja haastamisen muodoissa. (van Dijk 1993, 249–255.)

4.4.1 Mäkilän kolmen tason representaatioanalyysi

Kimmo Mäkilä tutkii väitöskirjassaan (2007) ydinaseutisoinnin diskursseja. Hän käyttää tutkimuksessaan mielestäni hyvin selkeää tapaa diskurssien löytämiseksi tutkittavasta aineistosta. Hänen *kolmen tason representaatioanalyysi* selittää, miten diskurssit toimivat teksteissä, miten ne voidaan havaita ja miten niiden luonteesta ja keskinäisistä suhteista voidaan tehdä päätelmiä. Analyysin kolme tasoa suppeimmasta laajimpaan ovat ensimmäisen tason representaatio eli *representaationaalinen valinta*, toisen tason representaatio eli *juttutodellisuus* ja kolmannen tason representaatio eli *diskurssi*. (Mäkilä 2007, 146).

Näiden kolmen tason yhteyttä Mäkilä (2007, 145–146) selittää näin: “Yksittäisessä jutussa tehty representaationaalinen valinta on suppein eli ensimmäisen tason representaatio, ja niiden kokonaisuudesta muodostuu yksittäisen jutun tasolla laajempi representaatio, juttutodellisuus, eli toisen tason representaatio. Ensimmäisen tason representaatioiden valintaa ohjaavat diskurssit, jotka tulevat näkyviin laajojen aineistojen tasolla. Ne taas muodostavat laajimmat eli kolmannen tason representaatiot. Ne eivät enää ole kytköksissä yksittäiseen juttuun, vaan muodostuvat otoksen juttujen sisällä risteilevistä osasista.”

Analyysi ei etene kronologisesti representaatioiden mukaan, vaan juttutodellisuuden kautta, sillä tähän toiseen tasoon on Mäkilän mukaan helpoin päästä käsiksi (Mäkilä 2007, 146). Metodia soveltamalla luen aineistoni jutut yksitellen tarkkaan läpi ja esitän niille sarjan kysymyksiä: Millainen kuva olympialaisiin liittyvästä politiikasta tämän jutun perusteella muodostui? Miten se muuttui jutun aikana vai muuttuiko lainkaan? Millaisen representaation juttu loi aiheestaan? Ketkä olivat ääniä, jotka puhuivat jutussa? Millä tavoin? Ketkä eivät puhuneet jutussa? Ketkä olivat jutun toimijoita? Millaisia poliittisia teemoja jutussa käsiteltiin?

Näin edetään jutusta toiseen, kunnes juttutodellisuuksissa alkaa nousta esiin toistuvia, samankaltaisia representaatioita tutkimuskohteesta. Kun samankaltaisuuksia on löytynyt, voidaan Mäkilän mukaan olettaa, että niiden takana vaikuttaa jokin tietty diskurssi. Tämän jälkeen voidaan tehdä vertailuja diskurssien keskinäisistä valtasuhteista ja yhteistoiminnasta. (Mäkilä 2007, 145–147.)

Mäkilä käyttää diskurssien keskinäisiä valtasuhteita kuvatessaan käsitteitä *primaarinen* ja *sekundaarinen diskurssi*. Primaarinen diskurssi on sekundaarista voimakkaampi, joten se tuottaa vahvempia representaatioita, jotka jäävät ensisijaisiksi. Sekundaariset diskurssit tuottavat representaatioita, jotka voivat joko tukea primaarisia diskursseja tai toimia niitä vastaan. Diskurssien primaarisuudesta ja sekundaarisuudesta saadaan selvyys vasta laajemman aineiston tasolla. (Mäkilä 2007, 145.)

4.4.2 Analyysiesimerkki

Analyysiesimerkkini on Helsingin Sanomien 6. helmikuuta 2018 julkaissu uutisartikkeli: *Koreoiden yhteinen olympialippu suututti Japanin*. Käyn jutun läpi kappale kappaleelta ja pyrin samalla avaamaan, millaisen juttutodellisuuden teksti luo ja millaisia muutoksia juttutodellisuudessa tekstin edetessä tapahtuu.

”Koreoiden yhteinen olympialippu suututti Japanin” (OTSIKKO)

Otsikko luo jutulle merkittävän diskurssianalyttisen kehyksen. Jo otsikosta käy ilmi, että jutussa käsitellään valtioiden välisiä suhteita eli politiikkaa. Suututtaa-verbin käyttö antaa jo viitteitä siitä, että jutusta voisi löytyä *konfliktidiskurssi*. Otsikosta ei kuitenkaan vielä käy ilmi, että miksi lipun käyttö suututti Japanin.

”OLYMPIA. Etelä- ja Pohjois-Korean yhteinen olympialippu on suututtanut Japanin.”

Ensimmäinen tekstikappale lähinnä toistaa saman asian, minkä otsikko jo kertoo. Asiasana *olympia* korostaa, että juttu nimenomaan liittyy alkamaisillaan oleviin talviolympialaisiin. Juttu on sijoitettu lehden urheilusivuille muiden aiheiden sekaan, eikä erillisille olympialaisia käsitteleville sivuille.

”Koreat ovat sopineet marssivansa 9. helmikuuta Pyeongchangin kisojen avajaisissa yhteisen lipun alla. Lisäksi maat osallistuvat naisten jääkiekkoturnaukseen yhteisellä joukkueella.”

Asia alkaa tarkentua. Etelä- ja Pohjois-Korea ovat sopineet marssivansa avajaisissa yhteisen lipun alla. Tämän perusteella molemmat valtiot ovat jutussa valta-asemassa olevia toimijoita. Koreoilla on oikeus toimia näin. Vaikutelmaa vahvistaa maininta yhteisestä jääkiekkoujoukkueesta, vaikka se onkin tässä yhteydessä vain lisätieto. Tässäkään vaiheessa ei vielä käy ilmi, miksi Japani on suuttunut.

”Yhteinen lippu, jossa maat näyttävät sinisinä valkoisella taustalla, ei kuitenkaan miellytä Japania. Syy on se, että lipussa näkyvät myös Japaninmerellä sijaitsevat Liancourtsaaret.”

Jutussa avataan ensimmäisen kerran syytä Japanin suuttumiselle. Nyt myös Japani näyttää jutussa toimijana, jonka asema lippuasiassa on alisteinen Koreoille. Aihetta representoidaan altavastaajana olevan Japanin näkökulmasta. Lisätietoa kaivataan kuitenkin edelleen. Miksi Liancourtsaarten näkyminen lipussa menee tunteisiin?

”Saaret ovat Etelä-Korean hallussa, mutta sekä Japani että Pohjois-Korea ovat vaatineet saariryhmän hallintaa itselleen.”

Juttu vastaa kysymykseen saman tien. Lisätieto vahvistaa Etelä-Korean valta-asemaa ja Japanin alisteista asemaa. Sen sijaan Pohjois-Korea toimijaidentiteetti näyttää nyt hieman toisenlaisessa valossa. Sekin vaatii saariryhmää itselleen, mutta yhteinen lippu on maan intressien kannalta hyvä asia.

”Lippua on mahdoton hyväksyä ottaen huomioon kantamme Takeshiman suvereniteettiin, Japanin hallituksen edustaja Yoshihide Suga kommentoi uutistoimisto AFP:lle.”

Jutun viimeinen kappale on sikäli merkittävä, että Japanin hallituksen edustaja on jutun ainoa ääni. Yoshihide Suga vahvistaa Japanin kielteisen kannan Koreoiden yhteiseen lippuun. Takeshiman suvereniteettia ei avata tarkemmin, mutta tässä vaiheessa lukija voi jo olettaa, että sillä viitataan aiemmin mainittuun saariryhmään. Sitaatti antaa ymmärtää, että Japanilla on oikeus Liancourtsaarten hallintaan. Koreoiden edustajia jutussa ei kuulla, mikä vahvistaa alisteisessa asemassa olevan toimijan representaatiota. Japanilla on jutussa se kuuluisa viimeinen sana.

Analyysin yhteenveto

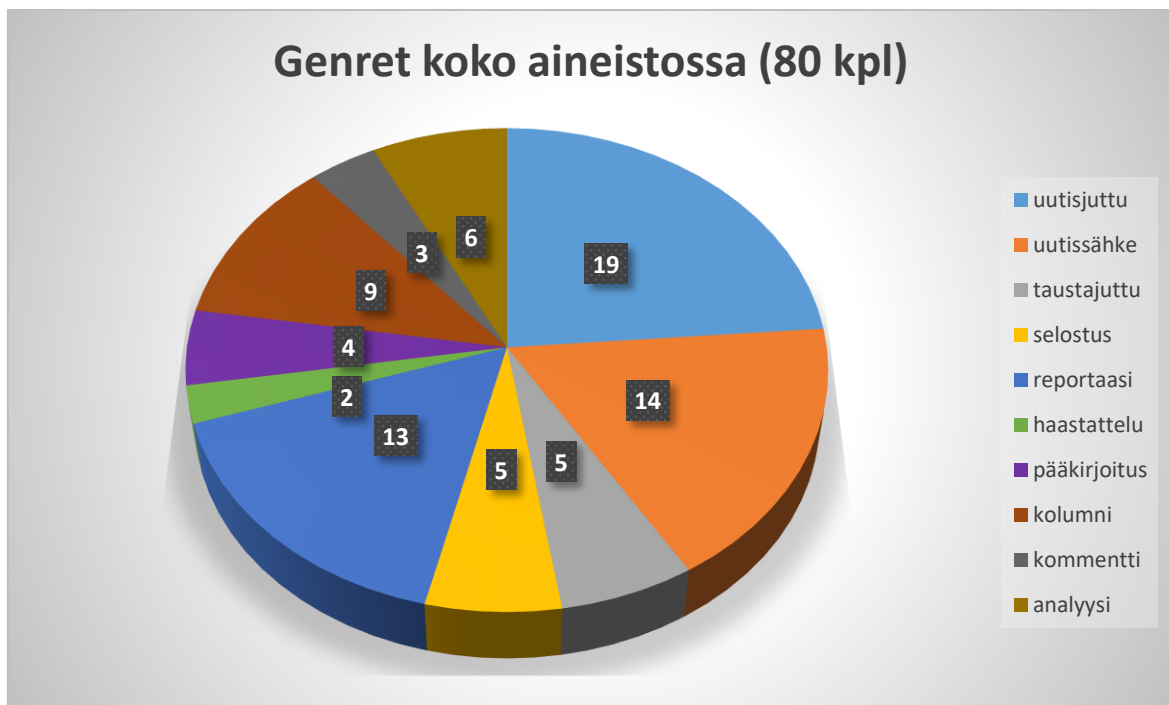
Teksti on tyyliltään hyvin uutismainen. Juttutodellisuudessa kiista Liancourtsaarten hallinnasta on tulenarka. Jutun edetessä käy ilmi, että kaikki kolme jutussa toimijana esiintyvää valtiota (Etelä-Korea, Pohjois-Korea ja Japani) haluavat saariryhmää itselleen. Jutun perusteella saaret kuuluvat virallisesti Etelä-Korealle. Aihetta representoidaan vahvasti Japanin näkökulmasta, ja maa käy kiivasta ”taistelua” saarten omistuksesta. Jutun ainoana äänenä toimii Koreoiden yhteiseen lippuun hyvin kielteisesti suhtautuva Japanin hallituksen edustaja Yoshihide Suga, jonka asemaa hallituksessa ei tosin kerrota tarkemmin. Jutun poliittinen teema on teema-analyysini perusteella *valtioiden suhteet*.

Mäkilän (2007, 166) mukaan se, mitä analyysini perusteella voidaan päätellä, riippuu paljon tutkimuksen vaiheesta. Yhden juttutodellisuuden luotaaminen ei vielä kerro jutun diskurssin ominaisuuksista juuri mitään. Diskurssit paljastuvat vasta tutkimuksen myöhemmässä vaiheessa, kun aineistoa on analysoitu tarkemmin. Esimerkkijutusta löytyy kuitenkin viitteitä ainakin *konfliktidiskurssista ja lähestymisdiskurssista*.

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Juttugenret

Tutkimusaineiston jutut jakautuvat kymmeneen eri genreen, jotka ovat Pietilän jaottelua mukaillen *uutisjuttu*, *uutissähke*, *taustajuttu*, *selostus*, *reportaasi*, *haastattelu*, *pääkirjoitus*, *kolumni*, sekä molempien tarkasteltavien medioiden käyttämä *kommentti* ja pelkästään Helsingin sanomien käyttämä *analyysi*. Kaikki genret toistuvat useammin kuin kerran 80 jutun aineistossa.

KUVIO 1. Genret koko aineistossa (80 kpl).

Koko aineiston yleisin juttugenre on *uutisjuttu* (19 juttua). Muut yleisimmät genret ovat *uutissähke* (14 juttua), sekä *reportaasi* (13 juttua). Uutisjuttu ja uutissähke muodostavat yhdessä Pietilän luokituksen mukaisen genren *uutinen*, joka käsittää 32 juttua eli yli kolmanneksen koko aineistosta.

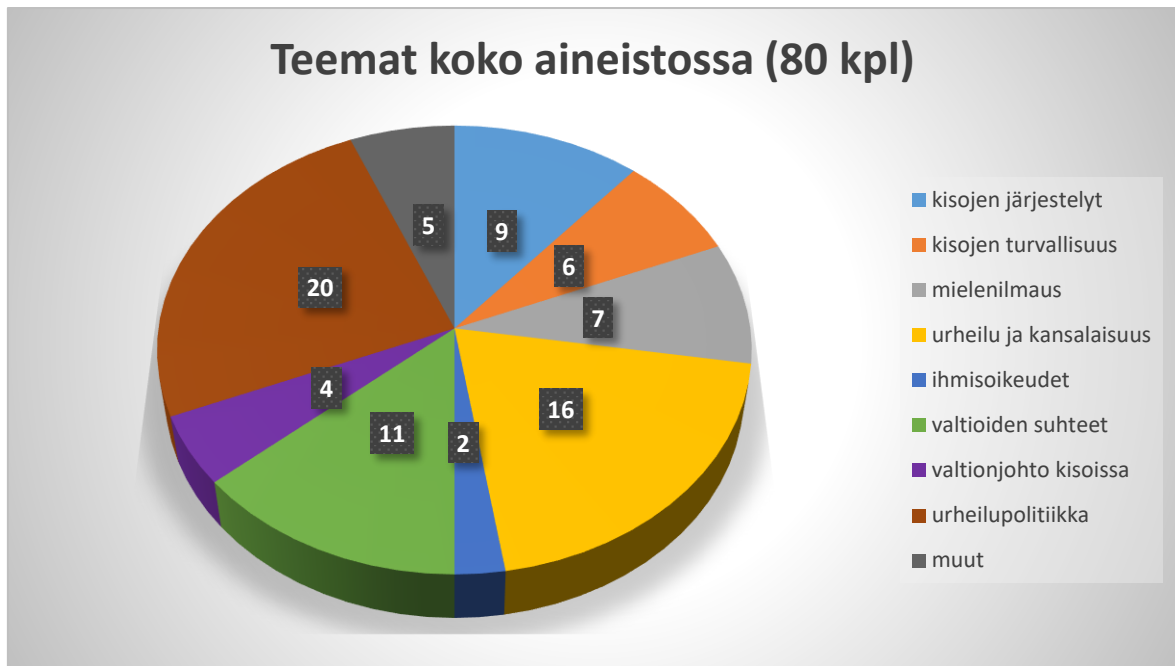
Kisakohtaisesti tarkasteltuna tulokset eivät juurikaan eroa suhteessa koko aineistoon. Kolme yleisintä genreä ovat samat sekä Sotshin että Pyeongchangin aineistossa. Lehtikohtaisesti

tarkasteltuna huomattavin ero on se, että *analyysi* (6 kpl) löytyy ainoastaan Helsingin Sanomien aineistosta (kyseessä HS:n oma genre) ja *taustajuttu* (5 kpl) löytyy ainoastaan Ilta-Sanomien aineistosta.

5.2 Teemat

Tutkimusaineisto käsittää molemmat talviolympialaiset ja molemmat mediat huomioiden yhteensä 80 juttua, joissa käsitellään jollakin tavalla politiikkaa. Näistä jutuista 37 julkaistiin Sotshin kisojen seurantajaksolla ja 43 Pyeongchangin kisojen seurantajaksolla. Teemoittelun selkeyden vuoksi tarkastelen aineistoa pääosin yhtenä kokonaisuutena ja erittelen sitä sitten tarkemmin kiskohtaisesti.

Tutkimusaineistosta on selkeästi erotettavissa kahdeksan teemaa, joihin politiikkaa käsittelevät jutut keskittyvät. Nämä teemafokukset ovat *kisojen järjestelyt*, *kisojen turvallisuus*, *mielenilmaus*, *urheilu ja kansalaisuus*, *ihmisoikeudet*, *valtioiden suhteet*, *valtionjohto kisoissa*, sekä *urheilupolitiikka*. Kaikki teemat toistuvat useammin kuin kerran 80 jutun aineistossa. Lisäksi aineistossa on muutamia sellaisia juttuja, jotka eivät selkeästi ole osa mitään edellä mainittua kategoriata. Nämä jutut asettuvat kategoriaan *muut*. Monissa jutuissa on myös viitteitä useammasta kuin yhdestä teemasta, mutta jutut on luokiteltu analyysin selkeyden vuoksi ainoastaan pääteeman mukaan. Tästä syystä urheilupolitiikka muodostaa teemaluokittelussa oman kokonaisuutensa, mutta suhteuttaessani politiikkaa käsittelevän aineiston määrää koko aineistoon, en eritele urheilupolitiikkaa erikseen.

KUVIO 2. Teemat koko aineistossa (80 kpl).

Koko aineistossa yleisin teema on selkeästi *urheilupolitiikka*, joka esiintyy joka neljännessä aineiston jutussa. Muut yleisimmät teemat ovat *urheilu ja kansalaisuus* (16 juttua), sekä *valtioiden suhteet* (11 juttua). Avaan näitä kolmea teemaa hieman tarkemmin esimerkkien avulla.

Urheilupolitiikka

Urheilupolitiikka-teema sisältää kaikki sellaiset jutut, joissa käsitellään urheilumaailman sisäistä vallankäyttöä ja päätöksentekoa. Teeman yleisyyttä aineistossa selittää etenkin venäläisurheilijoiden osallistumisoikeuteen liittyvä päätöksenteko, joka venyi aivan viime tipaan Pyeongchangin kisojen alla. KOK sulki Venäjän aluksi kokonaan olympialaisista systemaattisen dopingtestausmanipulaation vuoksi. Sellaiset venäläisurheilijat, joilla ei katsottu olevan mitään yhteyttä dopingmanipulaatioon, saivat kuitenkin KOK:n päätöksellä kilpailla Pyeongchangissa ilman maatunnuksia. Päätös herätti paljon keskustelua sekä puolesta että vastaan, ja sekä Helsingin Sanomat että Ilta-Sanomat tarttuivat aiheeseen useilla jutuilla. Tässä kohtaa on myös syytä huomioda, että osa aiheen uutisoinnista ehti tapahtua jo ennen oman seurantajaksoni alkamista.

KUVA 1. Venäläiset valittivat kohtalostaan. Ilta-Sanomat 7.2.2018.

Yllä oleva juttu on Ilta-Sanomissa julkaistu STT:n uutinen venäläisurheilijoiden tekemästä valituksesta. Kyseessä on erääseen dopingjuttuun liittyvä kainalojuttu, joka on julkaistu lehden urheiluosastolla kaksi päivää ennen Pyeongchangin kisojen avajaisia. Tässä vaiheessa KOK:n päätös vapauttaa osa venäläisistä on jo tiedossa, mutta kilpailukiellon saaneet urheilijat yrittävät viimeiseen asti saada osallistumisoikeutensa takaisin. Jutusta käy hyvin ilmi KOK:n ja CAS:in eriyvät näkemykset asiassa. CAS on urheilumaailmassa riippumaton tuomioistuim, jonka roolia voisi verrata vaikka Suomen työehtosopimuskiistoja käsittelevään valtakunnansovittelijaan. CAS ei voi kuitenkaan ohittaa KOK:ta, jolla on olympialaisia koskevassa päätöksenteossa aina viimeinen sana. Aiheeseen perehtymättömälle lukijalle tämä valtataistelu saattaa näyttäytyä pelkästään tämän jutun perusteella hieman sekavana. Ilta-Sanomat seurasi kuitenkin asian aiempaa käsittelyä hyvin ja julkaisi myös omia taustoittavia juttuja. Jutussa uutisoitu urheilijoiden valitus ei lopulta mennyt läpi vaan kilpailukiellot pysyivät voimassa. Tätä Ilta-Sanomat ei kuitenkaan printtilehdessä uutisoinut, vaikka se olisi ollut aiheellista.

Muita urheilupolitiikka-teemaan kuuluvia uutisaiheita ovat muun muassa NHL-pelaajien osallistumiskielto olympialaisiin, Emma Terhon nimittäminen KOK:n urheilijavaliokuntaan, sekä Mika Kojonkosken päätös olla hakematta jatkokaudesta Suomen Olympiakomitean

huippu-urheiluyksikön johtajaksi. Kyseiset aiheet esiintyvät aineistossa yksittäisissä jutuissa.

Urheilu ja kansalaisuus

Urheilu ja kansalaisuus -teema sisältää kaikki sellaiset jutut, joissa urheilijoiden tai muiden kisoihin liittyvien tahojen kansalaisuus nostetaan korostetusti esiin. Olympialaisissa urheilijat edustavat maataan, eikä kansalaisuuden mainitseminen sinällään tee jutun teemasta poliittista. Teeman jutuissa kansalaisuus on kuitenkin selkeästi itse urheilua tärkeämpi aihe. Teeman yleisyys selittyy sillä, että kansalaisuus nousee esiin monenlaisissa asiayhteyksissä ja juttujen aihekirjo on hieman laajempi kuin monissa muissa teemoissa. Jutuista on löydetävissä yhteyksiä myös muihin luokitukseni mukaisiin teemoihin.

Venäjä kohisee USA-ottelun ”vääryydestä”

Amerikkalainen tuomari vei Venäjältä voiton, väittää Pravda

Jääkiekko

Jussi Niemeläinen HS

Moskova

VENÄJÄN jääkiekkjoukkueen viikonloppu oli vielä maanantainakin iso puheenaihe Venäjällä.

Käytännössä Venäjää pidettiin lauantain Yhdysvaltain-pelin moraalisena voittajana, vaikka Yhdysvallat voitti pelin virallisesti. Sunnuntain 1-0-voitto Slova-

kiasta puolestaan oli niin tiukka, että olympiakultaa odottava kotileisö piti sitä lähes tappiona.

LAUANTAIN ottelussa Venäjä luuli pelin loppuminuuteilla nousseensa 3-2-johtoon Yhdysvaltoja vastaan, mutta osuma hylättiin paikaltaan hieman siirtyneen maalin takia. Varsinainen otteluaika päättyi 2-2. Yhdysvallat voitti lopulta rankkarikisan.

Venäläisten järkytys muuttui nopeasti kiukuksi, sillä ottelun tuomari oli amerikkalainen.

Mikroblogi Twitterissä yhteiseen rintamaan asettuivat jo lauantaina muun muassa valta-

puolueen **Aleksei Puškov**, valta-
puolueen äänekkäin kriitikko **Aleksei Navalnyi** ja homoaktivisti **Nikolai Aleksejev**.

Sunnuntaina Puškov haukkui oman joukkueen Slovakia-pelistä, mutta palasi USA-peliin ja vaati Kansainvälistä olympiakomiteaa tarkastamaan sääntönsä tuomareiden nimeämisestä. Maanantaina Komsomolskaja Pravda ilmoitti etusivullaan ”amerikkalaisen tuomarin ja [Yhdysvaltain] taskussa olevan kansainvälisen jääkiekkoliiton vieneen meiltä ansaitun voiton”.

Presidentti **Vladimir Putin** seurasi USA-ottelua, mutta sanoi ”urheilun olevan urheilua”.

KUVA 2. Venäjä kohisee USA-ottelun ”vääryydestä”. Helsingin Sanomat 18.2.2014.

Yllä oleva juttu on Helsingin Sanomissa julkaistu uutinen Sotshissa pelatun Venäjä-USA - jääkiekko-ottelun aiheuttamasta kohusta. Jutun kirjoittanut toimittaja Jussi Niemeläinen siteeraa venäläismediassa ja Twitterissä esitettyä kritiikkiä ottelun amerikkalaisesta tuomarista. Asetelma on tuttu, Venäjä vastaan USA sekä kentällä että sen ulkopuolella. Juttuun on valittu ”vääryyttä” kokeneen Venäjän näkökulma. Poliittisen vivahteen juttuun tuo se, että

siihen on poimittu venäläisten poliitikkojen näkemyksiä. Sekä KOK että kansainvälinen jääkiekkoliitto IIHF saavat osansa kritiikistä ja myös presidentti Vladimir Putin on vedetty mukaan, vaikka hänen kantansa asiaan onkin jutun perusteella neutraali. Ohimennen mainitaan, että itse ottelu meni sääntöjen mukaan, mutta kritiikin esiintuomista voi pitää silti aiheellisenä. Miksi ottelussa on amerikkalainen tuomari, jos USA on toinen osapuoli? Tässä olisi ollut mielestäni jatkojutun tai ainakin tietolaatikon paikka.

Muita urheilu ja kansalaisuus -teemaan kuuluvia uutisaiheita ovat muun muassa kisojen avajaiset, Koreoiden yhteinen naisten jääkiekkjoukkue, sekä venäläisten urheileminen ilman maatunnuksia. Kaksi jälkimmäistä, hyvin poikkeuksellista aihetta esiintyvät Pyeongchangin kisojen aineistossa useammassa jutuissa.

Valtioiden suhteet

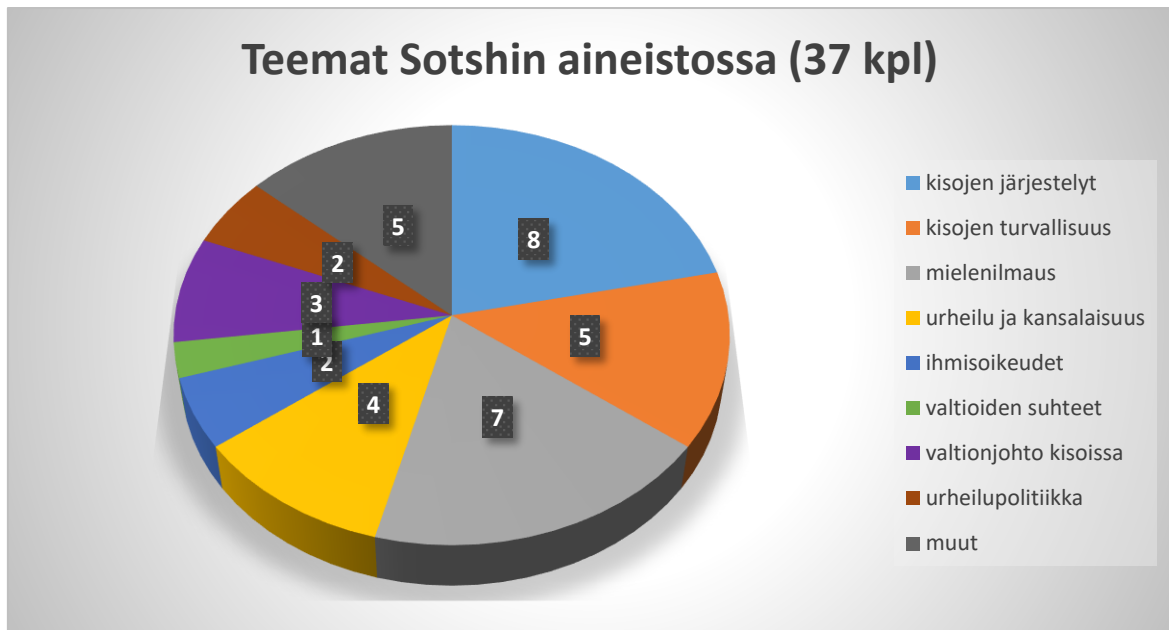
Valtioiden suhteet -teema käsittää kaikki sellaiset jutut, joissa käsitellään valtioiden välisiä suhteita osana olympialaisten uutisointia. Teema muistuttaa hieman edellä käsiteltyä urheilu ja kansalaisuus -teemaa, mutta nyt keskiössä ovat selkeämmin valtiot eivätkä urheilun piiriin liittyvät toimijat. Valtaosa teeman jutuista käsittelee Etelä-Korean ja Pohjois-Korean välistä suhdetta, joka oli iso puheenaihe Pyeongchangin kisojen aikana. Kisapaikka nimittäin sijaitsee hyvin lähellä Pohjois-Korean rajaa. Sekä Helsingin Sanomat että Iltä-Sanomat pureutui naapurusten väleihin useilla jutuilla.

KUVA 3. "Ohjuskokeista aiheutuu pelkoa". Ilta-Sanomat 17.2.2018.

Yllä oleva juttu on Ilta-Sanomissa julkaistu taustajuttu reportaasiin, jossa esitellään Koreassa tv-julkisuutta saanut suomalainen Petri Kalliola. Etelä-Koreassa asuva Kalliola kertoo jutussa oman näkemyksensä Koreoiden tilanteeseen. Aihetta käsiteltiin Pyeongchangin kisojen aikaan tavallista enemmän, mutta näkökulma on hieman poikkeuksellinen kun ääni annetaan Koreassa asuvalle henkilölle, jolla ei ole mitään poliittista valta-asemaa. Kalliola kuitenkin opiskelee kansainvälistä politiikkaa, joten häntä voi pitää myös asiantuntijana. Koreoiden välisen jännitteen olemassaolo kerrataan ja ikään kuin vahvistetaan hänen kertomana. Koreoiden välisen tilanteen lisäksi Kalliola nostaa esiin Yhdysvaltain presidentti Donald Trumpin puheet, jotka koetaan uhaksi Etelä-Koreassa. Olympialaisiin liittyen mainitaan Koreoiden liennytyksipolitiikka ja yhteinen naisten jääkiekkomaajoukkue, joten juttu sidotaan myös urheilun kontekstiin. Marko Lempisen kirjoittamasta jutusta saa mielestäni hyvän kokonaiskäsityksen aiheeseen, vaikka se ei olisikaan ennestään tuttu.

Muita valtioiden suhteet -teemaan kuuluvia uutisaiheita aineistosta ei juuri löydy. Venäjän ja Georgian suhdetta käsitellään yhdessä Helsingin Sanomien Sotshin kisojen jutussa. Pyeongchangin kisoista ainoa teemaan kuuluva juttu, joka ei liity Koreoihin, on uutissähke jossa Venäjän ulkoministeri Sergei Lavrov syyttää USA:ta Venäjän hyllyttämisestä kisoista.

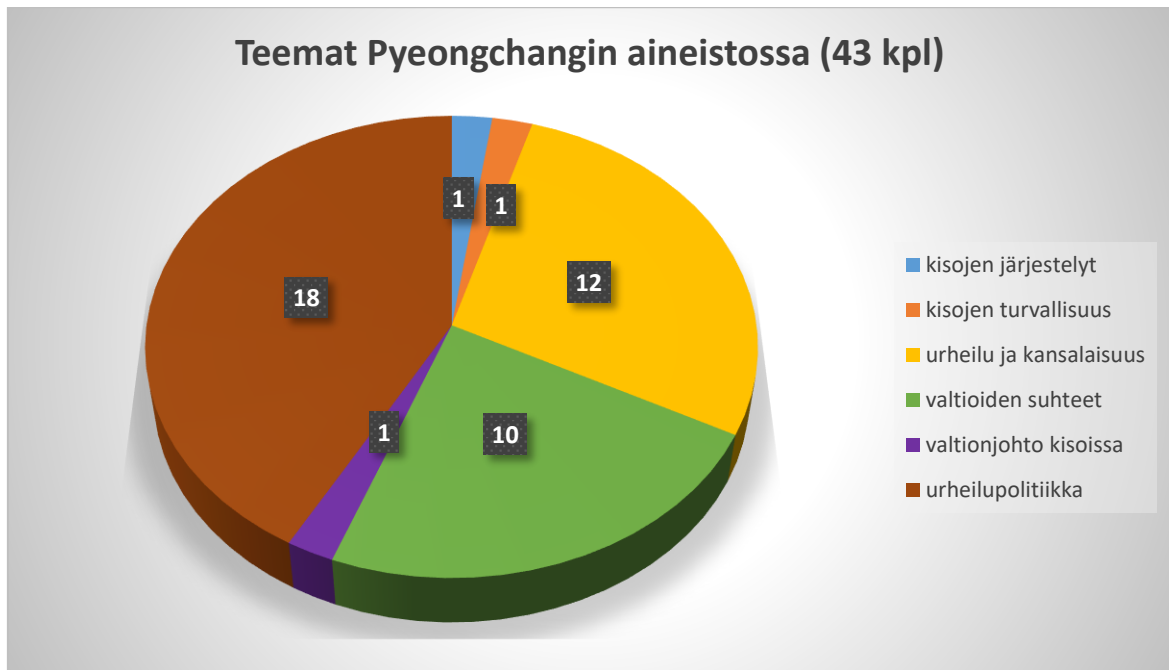

KUVIO 3. Teemat Sotshin aineistossa (37 kpl).

Kun tarkastellaan pelkästään Sotshin kisojen aineistoa, teemajakauma on hieman erinäköinen kuin koko aineistossa. Sotshin aineistossa yleisin teema on *kisojen järjestelyt*, joka esiintyy kahdeksassa jutussa. Muut yleisimmät teemat ovat *mielenilmaus* (7 juttua), sekä *kisojen turvallisuus* (5 juttua) ja *muut* (5 juttua).

Näiden teemojen yleisyys selittyy sillä, että muun muassa Venäjän ihmisoikeustilanne ja mahdollinen terroriuhka herättivät keskustelua kisojen alla. Levottomuudet Krimillä osuivat osittain samaan ajankohtaan olympialaisten kanssa, mikä osaltaan lisäsi jännitettä. Sekä Helsingin Sanomat että Ilta-Sanomat julkaisivat kuitenkin varsinaiset Krimin kriisiä koskevat jutut Ulkomaat-osastolla erillään olympiakontekstista, joten ne eivät ole osa tutkimusaineistoa.

Teemaan *muut* sisältyvät urheiluministeri Paavo Arhinmäen pronssijuhlia käsittelevät jutut. Arhinmäki juhlisti miesten jääkiekkjoukkueen saavuttamaan pronssimitalia sen verran perusteellisesti, että Ilta-Sanomat katsoi aiheelliseksi uutisoida illan kulusta ja jälkiseuraamuksista yhteensä viiden jutun verran. Näiden juttujen luokittelu osoittautui aineistonkeruuvaiheessa hieman ongelmalliseksi. Päätin kuitenkin sisällyttää Arhinmäki-jutut aineistooni, koska ministeri oli kisoissa virallisella edustusmatkalla, jolloin voidaan ajatella että hän oli paikalla poliittisena toimijana, Suomen valtion edustajana. Juttujen aihepiirin määrittelyminen on kuitenkin sen verran tulkinnanvaraista, että luokittelin jutut teemaan *muut*.

KUVIO 4. Teemat Pyeongchangin aineistossa (43 kpl).

Ku tarkastellaan pelkästään Pyeongchangin kisojen aineistoa, teemajakauma on yleisimpien teemojen osalta hyvin samankaltainen kuin koko aineistossa. Pyeongchangin aineistossa yleisin teema on *urheilupolitiikka*, joka esiintyy peräti 18 jutussa. Muut yleisimmät teemat ovat *urheilu ja kansalaisuus* (12 juttua), sekä *valtioiden suhteet* (10 juttua).

Näiden teemojen yleisyys on perusteltu jo koko aineiston tarkastelun kohdalla. Pyeongchangin kisojen aineisto painottuu niin vahvasti vain muutamaaan teemaan, että samat teemat ovat yleisimpiä myös koko aineistossa.

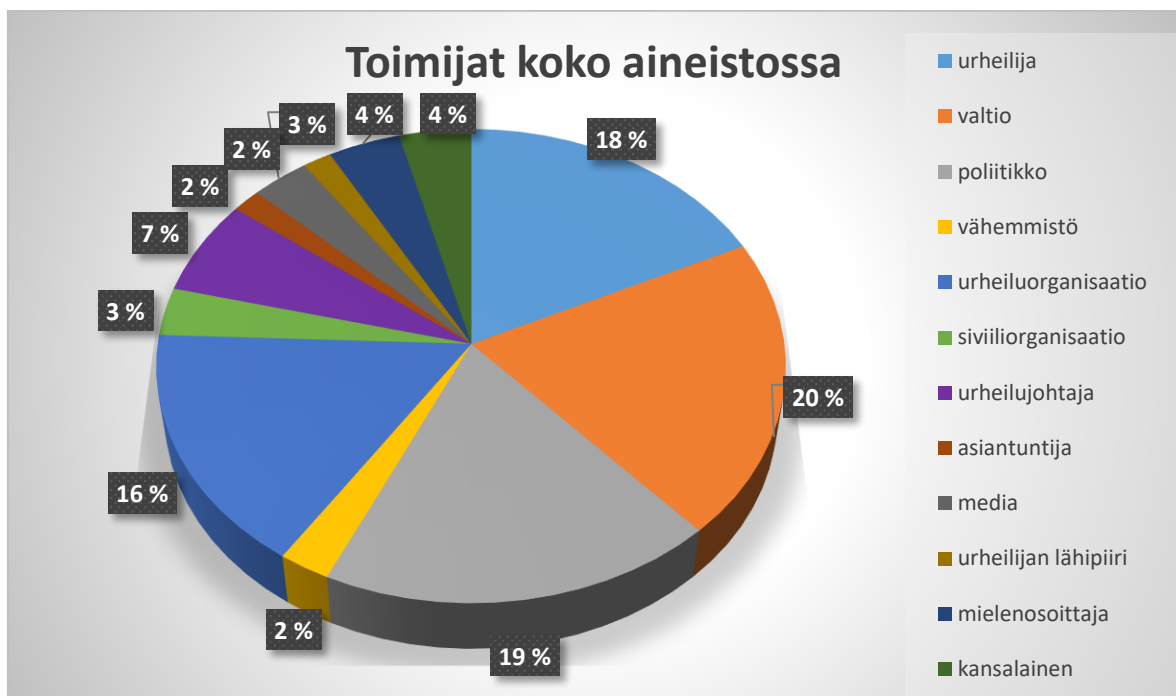
5.3 Toimijat ja äänet

Tutkimusaineistossa esiintyvät *toimijat* ja *äänet* on luokiteltu 12 kategoriaan, jotka ovat *urheilija*, *valtio/maa*, *poliitikko*, *vähemmistö*, *urheiluorganisaatio*, *siviiliorganisaatio*, *urheilujohtaja*, *asiantuntija*, *media/toimittaja*, *urheilijan lähipiiri*, *mielenosoittaja*, sekä *kansalainen*. Kaikki kategoriat toistuvat useammin kuin kerran 80 jutun aineistossa. Tarkastelen erikseen sekä juttujen toimijat että äänet hyödyntäen samaa luokittelurunkoa. Monissa jutuissa

voi esiintyä useita toimijoita ja ääniä, mutta analyysin selkeyden vuoksi olen luokitellut kuhunkin juttuun korkeintaan kaksi tärkeintä toimijaa sekä ääntä. Toimija ja ääni voivat myös usein olla yksi ja sama henkilö tai taho.

Toisin kuin teemojen tarkastelussa, havainnollistan toimijoita ja ääniä prosenttiosuuksina, koska yksittäisessä jutussa voi esiintyä 1-2 toimijaa sekä ääntä. 80 jutun aineistossa on yhteensä 123 toimijaa ja 95 ääntä. Tarkastelen seuraavaksi toimijat ja äännet omina kokonaisuuksinaan sekä koko aineistossa että kiskohtaisesti.

5.3.1 Toimijat

KUVIO 5. Toimijat koko aineistossa.

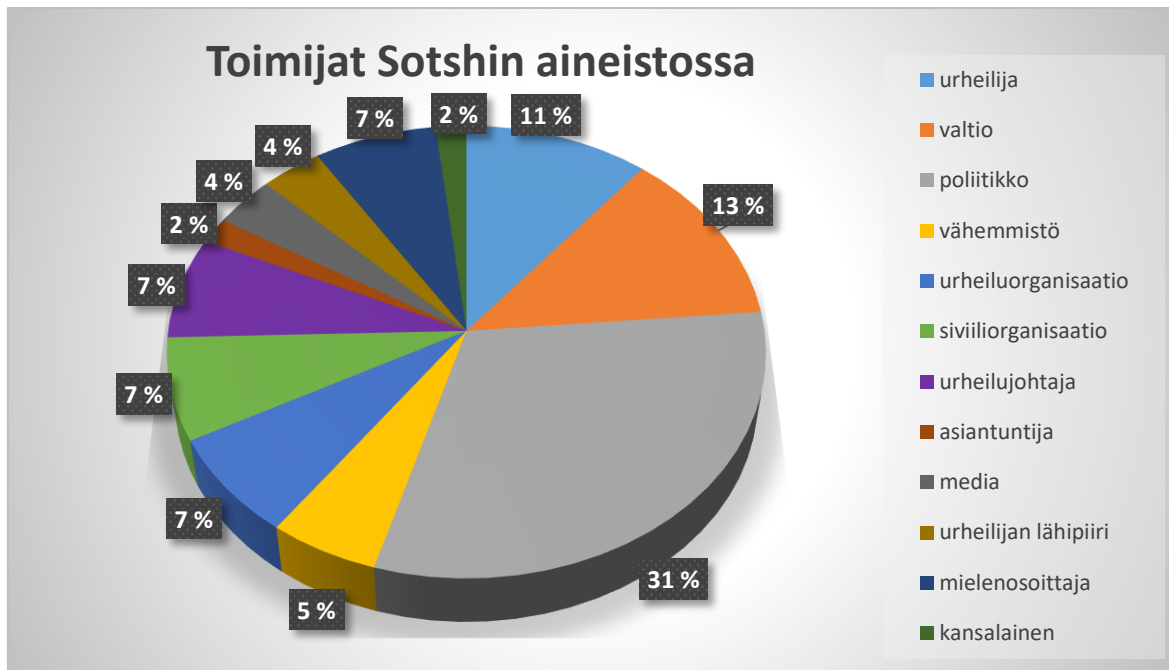
Koko aineistossa erottuu selkeästi neljä yleisintä toimijaluokkaa, jotka ovat *valtio/maa* (20 %), *poliitikko* (19 %), *urheilija* (18 %), sekä *urheiluorganisaatio* (16 %). Kaksi yleisintä luokkaa (valtio/maa & poliitikko) ovat keskenään hyvin lähellä toisiaan ja molemmat voivat esiintyä myös samassa jutussa. Jos toiminta ei henkilöidy kehenkään, toimija on valtio/maa, jos henkilöityy, toimija on poliitikko. Usein jutun toimijan voi hahmottaa jo otsikon perusteella. *Venäjä maksoi sakot KOK:lle* kertoo jo hyvin selkeästi, että jutun toimija on Venäjä

eli valtio/maa. *Putin Sotshista: Hyvin meni* viittaa puolestaan vahvasti siihen, että jutun toimija on Venäjän presidentti Vladimir Putin eli poliitikko.

Selvennän hieman yleisintä valtio/maa -luokkaa terminologian osalta. Kansainvälisen oikeuden mukaan *maa* on *valtio*, jos sillä on pysyvä väestö, rajattu alue, hallitus, sekä kyky solmia suhteita muiden valtioiden kanssa (Eduskunta 2018). KOK:n jäsenmaan ei kuitenkaan tarvitse olla itsenäinen valtio, riittää että maassa on KOK:n tunnustama kansallinen olympiakomitea. Olympiajoukkueista puhuttaessa onkin syytä käyttää nimitystä *maa*, sillä myös useilla epäitsenäisillä mailla on kisoissa oma joukkue. KOK:lla on tällä hetkellä 206 jäsenmaata (Kansainvälinen olympiakomitea 2018c). Vastaavasti itsenäisten valtioiden muodostamassa YK:ssa on tällä hetkellä 193 jäsenvaltiota (Yhdistyneet kansakunnat 2018). *Valtio*-nimitystä voidaan käyttää silloin, kun jutuissa ei viitata olympiajoukkueisiin vaan valtiollisiin poliittisiin toimijoihin. Päädyin omassa tutkimuksessani yhdistelmäluokitukseen *valtio/maa*, sillä monissa jutuissa sama toimija saattaa korreloida sekä urheilujoukkueen (*maa*), että valtiollisen toimijan (*valtio*) kanssa.

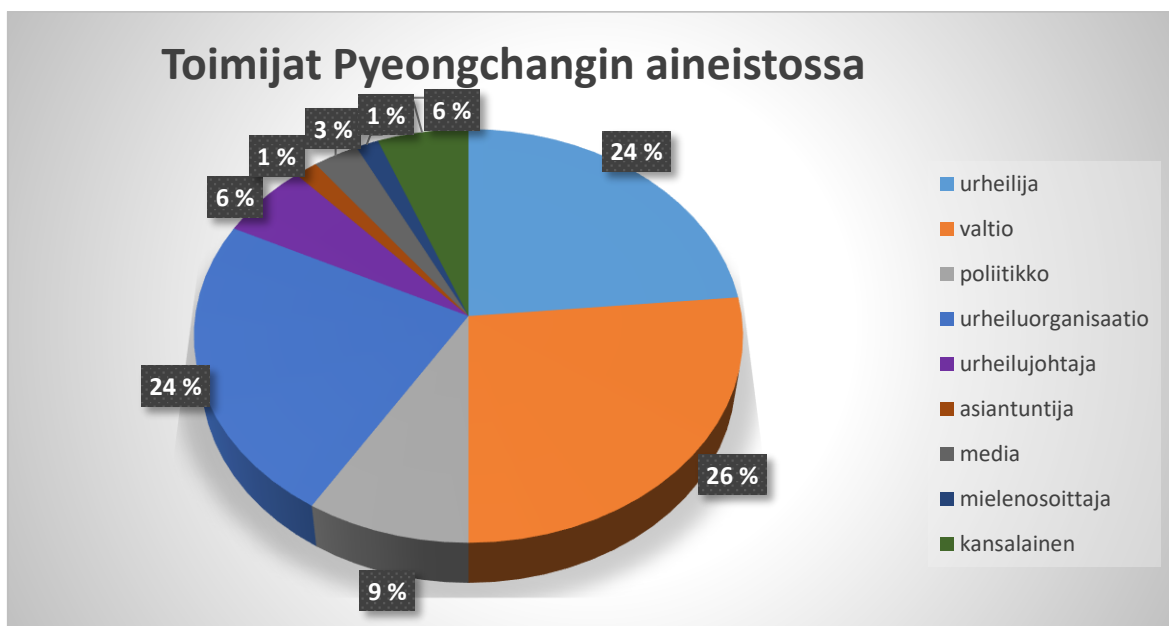
Urheilijoiden esiintyminen toimijoina on yleisempää kuin etukäteen oletin. Aineistonkeruuvaiheessa sain sellaisen kuvan, että urheilijoiden linkittyminen ja kannanotot poliittisiin aiheisiin on melko harvinaista. Tätä näkemystä tuki myös tieto siitä, että urheilijoiden poliittiset kannanotot ovat KOK:n sääntöjen mukaan periaatteessa kiellettyjä olympialaisten suorituspaikoilla tai muilla kisoihin liittyvillä alueilla. Urheilija -toimijaluokan yleisyys selittyikin osittain sillä, että samassa jutussa on yleensä jokin muu toimija, jonka toiminnan tai sanomisen johdosta jutulle määrittyy poliittinen diskurssi.

Urheilijat esittävät kuitenkin joitakin kannanottoja *urheilupoliikkaan* liittyviin aiheisiin. Helsingin Sanomien jutussa *Yllätysmitalisti: Ei kisoja Venäjälle* (17.2.2018) Pyeongchangin kisojen ruotsalainen ampumahiihdon olympiamitalisti Sebastian Samuelsson on sitä mieltä, että *Kansainvälisen ampumahiihtoliiton (IBU) pitää evätä maailmancupin kilpailujen järjestäminen Venäjällä, koska maalla ei ole vielääkään toimivaa antidopingorganisaatiota*. Samuelssonin mielestä *urheilijoiden pitäisi myös harkita Venäjällä järjestettävien maailmancupin kisojen boikotointia*. Samuelsson viittaa kannanotollaan Venäjän järjestelmälliseen dopingmanipulaatioon, minkä vuoksi maa suljettiin Pyeongchangista.

KUVIO 6. Toimijat Sotshin aineistossa.

Kun tarkastellaan pelkästään Sotshin kisojen aineistoa, toimijajakauma on kärkikolmikon osalta sama kuin koko aineistossa. Selkeästi yleisin toimijaluokka on *poliitikko* (31 %) ja seuraavaksi yleisimmät ovat *valtio* (13 %) ja *urheilija* (11 %). Muita toimijoita esiintyy lähinnä yksittäisissä jutuissa.

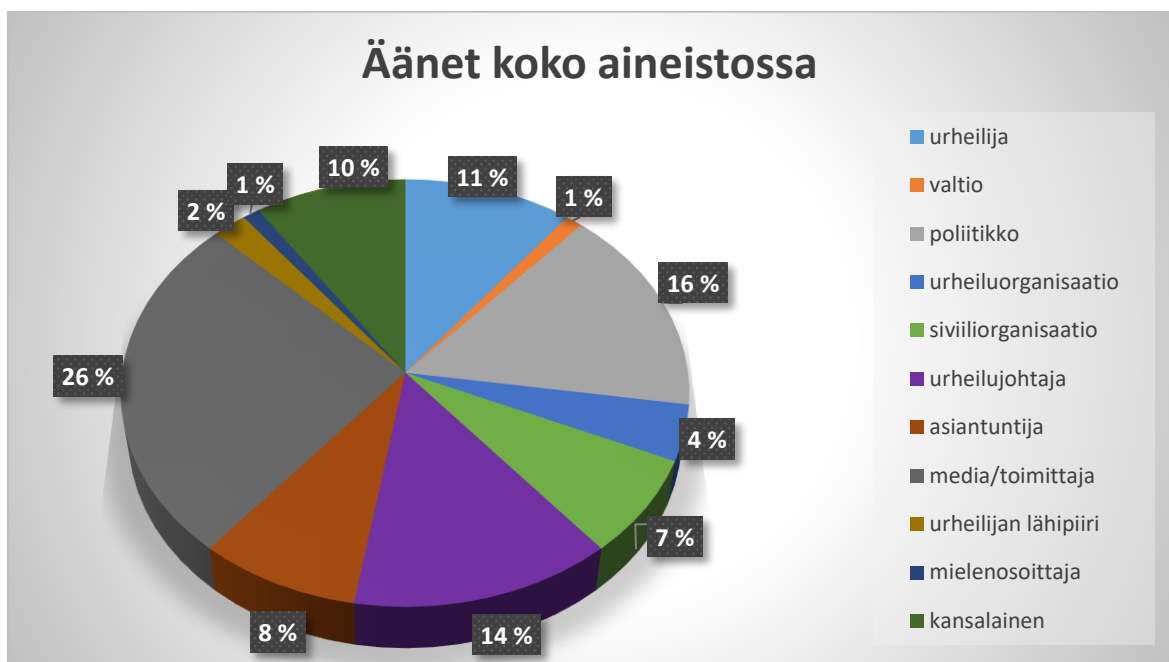

KUVIO 7. Toimijat Pyeongchangin aineistossa.

Kun tarkastellaan pelkästään Pyeongchangin kisojen aineistoa, toimijajakauma poikkeaa hieman koko aineistosta yleisimpien luokkien osalta. Yleisin toimijaluokka on *valtio* (26 %) ja seuraavaksi yleisimmät ovat *urheilija* (24 %) ja *urheiluorganisaatio* (24 %). *Poliitikko* esiintyy Pyeongchangin aineistossa huomattavasti harvemmin (9 %) kuin koko aineistossa. Muiden toimijoiden osuus jää tässäkin vertailussa pieneksi.

Urheiluorganisaatio -toimijaluokan yleisyys selittyy pitkälti sillä, että venäläisurheilijoiden kilpailukieltoihin liittyvää päätöksentekoa käsiteltiin useilla jutuilla Pyeongchangin kisojen seurantajakson aikana. Näiden juttujen toimijoina esiintyvät muun muassa KOK, WADA ja CAS. Helsingin Sanomat uutisoi aiheesta muun muassa seuraavan laisilla otsikoilla: *WADA: Venäjä ei noudata antidopingsääntöjä* ja *KOK perui Venäjän dopingpannan*. Molemmista otsikoista käy hyvin ilmi jutun toimija.

5.3.2 Äänet

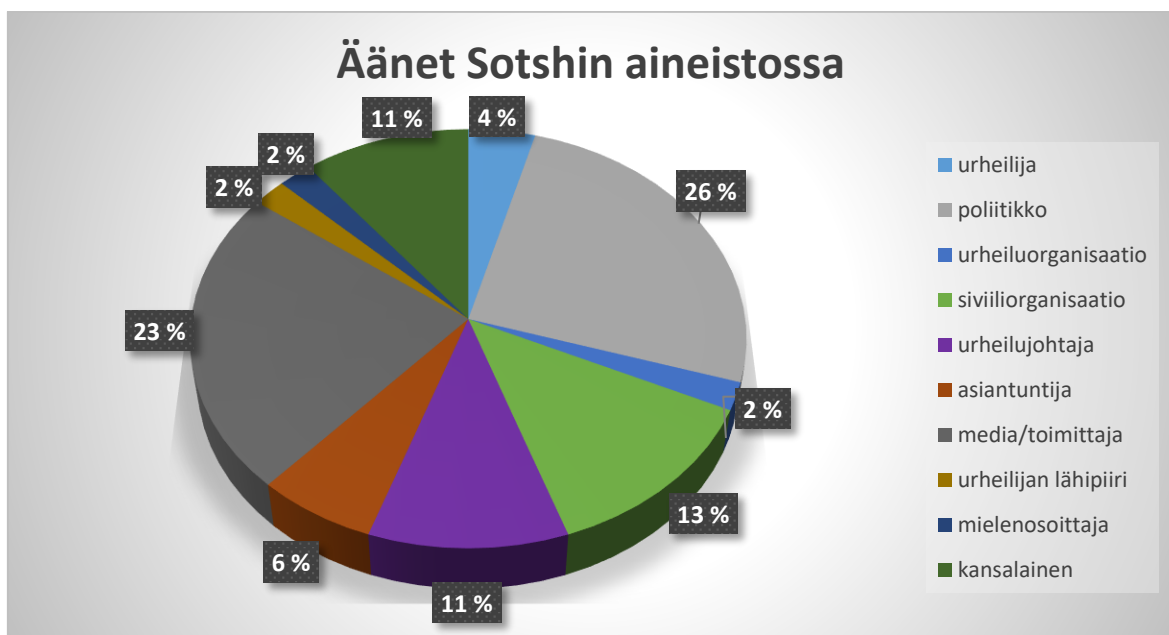

KUVIO 8. Äänet koko aineistossa.

Koko aineistossa yleisin ääniluokka on selkeästi *media/toimittaja* (26 %). Muut yleisimmät ääniluokat ovat *poliitikko* (16 %) ja *urheilujohtaja* (14 %). *Media/toimittaja* -luokan yleisyys

selittyy sillä, että luokittelin kyseiseen kategoriaan kaikki kolumnit, kommentit ja pääkirjoitukset, joissa kuuluu toimittajan oma ääni. Aineistossa on paljon kyseisten genrejen juttuja, joissa käsitellään jollain tavalla kisoihin liittyvää politiikkaa. Samaan ääniluokkaan on luokiteltu myös uutiset, joissa referoidaan muiden medioiden näkemyksiä. Nämä kaksi asiaa olisi voitu luokitella toki myös erikseen, mutta halusin pitää ne saman nimikkeen alla, jotta *media* erottuu selkeästi omaksi kokonaisuudekseen.

Muiden luokkien osalta jakauma on tasaisempi. *Poliitikko-* ja *urheilujohtaja* -luokkien ohella myös luokat *urheilija* (11 %) ja *kansalainen* (10 %) esiintyvät aineistossa useissa jutuissa. Sen sijaan toimijatarkastelussa yleinen *valtio* esiintyy äänenä ainoastaan yhdessä jutussa. Tämä selittyy sillä, että lähes kaikissa jutuissa ääni on jollain tavalla henkilöitävissä. *Vähemmistö* -luokka ei esiinny aineistossa äänenä lainkaan.

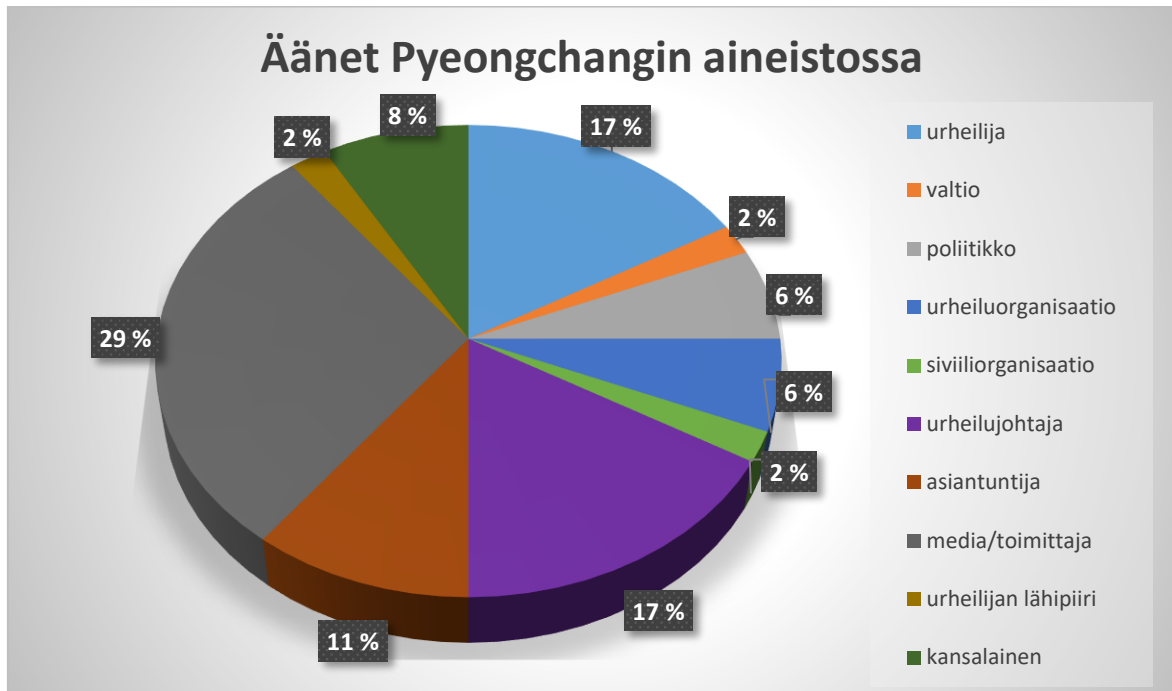

KUVIO 9. Äännet Sotshin aineistossa.

Kun tarkastellaan pelkästään Sotshin kisojen aineistoa, kaksi selkeästi yleisintä ääniluokkaa ovat *poliitikko* (26 %) ja *media/toimittaja* (23 %). Kolmanneksi yleisin luokka on koko aineiston tuloksista poiketen *siviiliorganisaatio* (13 %). Seuraavina tulevat koko aineistossa yleinen *urheilujohtaja* (11 %), sekä *kansalainen* (11 %).

Siviiliorganisaatio -ääniluokan yleisyys ei selity millään yksittäisellä uutisaiheella, vaan johdetaan yksittäisistä jutuista, joita osui useampia melko suppeaan aineistoon. Kategoriaan on

luokiteltu kaikki sellaiset jutut, joissa äänenä on jokin urheilumaailman ulkopuolinen viranomainen tai järjestö, esimerkiksi poliisi tai oikeuslaitos. Esimerkkinä mainittakoon Helsingin Sanomien juttu otsikolla *Kisoja arvostellelle vankeustuomio*. Jutussa kerrotaan Sotshin kisojen rakennustöitä arvostelleen ympäristöaktivisti Jevgeni Vitiskon vankeustuomiosta, jota ihmisoikeusjärjestöt pitävät poliittisena. Jutun ensisijainen ääni on ihmisoikeusjärjestö Human Rights Watch, jonka mukaan *Vitiskon tapaus on ollut poliittinen alusta alkaen*.

Kuvio 10. Äänet Pyeongchangin aineistossa.

Kun tarkastellaan pelkästään Pyeongchangin kisojen aineistoa, ääniluokka *media/toimittaja* (29 %) nousee selkeästi ylitse muiden. Seuraavaksi yleisimmät luokat ovat *urheilija* (17 %) ja *urheilujohtaja* (17 %). Sen sijaan koko aineistossa yleinen *poliitikko* (6 %) esiintyy Pyeongchangin aineistossa vain muutamissa jutuissa.

Tuloksista on havaittavissa selkeä yhteys teema-tarkasteluun, sillä Pyeongchangin kisojen aineiston selkeästi yleisin teema on urheilupoliittikka. Venäläisurheilijoiden kilpailukielto on aiheena useissa jutuissa ja ääneen pääsevät monesti juuri urheilijat tai urheilujohtajat. Toimittajat käsittelevät omalla äänellään lisäksi Etelä-Korean ja Pohjois-Korean välistä suhdetta useissa kolumneissa ja kerran jopa pääkirjoituksessa (*Hyväksikäytetyt olympialaiset*, Iltä-Sanomat 8.2.2018), mikä selittää media/toimittaja -luokan yleisyyttä.

5.4 Diskurssit

Tutkimusaineistossani esiintyy seitsemän diskurssia ja lisäksi monia diskursseiksi mieliviä representaatioita. Mäkilän representaatioanalyysin mukaisesti luokittelin diskursseiksi vain sellaiset representaatiot, jotka toistuivat useissa jutuissa läpi aineiston. Löytämäni diskurssit ovat *kriittisyysdiskurssi*, *vastustamisdiskurssi*, *konfliktidiskurssi*, *jännityksen luomisen diskurssi*, *lähentymisdiskurssi*, *isänmaallisuuskurssi*, sekä *yhteenvedodiskurssi*. Tarkastelen diskursseja yksitellen tarkemmin ja avaan niitä juttuesimerkkien avulla.

Kriittisyysdiskurssi

Kriittisyysdiskurssi on aineiston useimmin toistuva diskurssi ja se nousee monessa aineistotekstissä primaariseen asemaan. Kriittisyys näkyy monissa jutuissa myös sekundaarisesti. Kriittisyysdiskurssi on havaittavissa noin joka neljännessä aineiston jutussa.

Kriittisyysdiskurssille on ominaista, että jutun ääni on kriittinen jotain toimijaa tai toimintaa kohtaan. Kritiikin esittäjä voi olla jutussa aktiivinen toimija tai jutun kirjoittaja. Toimittajat käsittelevät olympialaisia ja niihin liittyviä poliittisia ulottuvuuksia hyvin kriittisesti monissa aineiston kolumneissa ja jopa pääkirjoituksissa.

”Ellei järkeä oteta KOK:ssa käteen, kisoja voidaan Sotshin viitoittamaa tietä kulkien järjestää vain sellaisissa paikoissa, joissa oppositio ei pääse esittämään ilkeitä huomautuksia varojen suuntaamisesta 1) rakentamiseen ja 2) korruptioon.” (Pääkirjoitus: Kisojen pöhöttyminen ei voi enää jatkua, Ilta-Sanomat 25.2.2014)

Ilta-Sanomien pääkirjoituksessa kritisoidaan KOK:ta siitä, että talviolympialaiset myönnettiin Venäjälle. Sitaattiin sisältyy myös herjaus Venäjän ja sen presidentti Vladimir Putinin harjoittamaa politiikkaa kohtaan. Kriittisyys käy ilmi jo pääkirjoituksen otsikosta: *Kisojen pöhöttyminen ei voi enää jatkua*. Kirjoittaja ei kuitenkaan esitä esimerkkejä siitä, miten *oppositio ei pääse esittämään ilkeitä huomautuksia varojen suuntaamisesta*. Lukijan oletetaan siis olevan aiemman uutisoinnin perusteella tietoinen mihin viitataan, mikä on pääkirjoitukselle ominaista.

Kriittisyyttä esiintyy myös monissa aineiston uutisjutuissa, joissa kriittinen ääni on joku muu kuin toimittaja. Seuraavassa esimerkissä ääneen pääsee *asiantuntija*.

”Nytkin valitusinstanssit ratkovat vain muutamia päiviä ennen olympialaisia, saavatko venäläisurheilijat osallistua kisoihin vai eivätkö saa. KOK:lla olisi ollut puoli-toista vuotta aikaa toimia ja tehdä tarvittavat päätökset.” (Suomalaisasiantuntija kritisoi KOK:n toimintaa, Helsingin Sanomat 6.2.2018)

Tällä tavalla urheilu oikeuden asiantuntija Olli Rauste kritisoi KOK:n toimintaa Helsingin Sanomien jutussa. Pitkä suora sitaatti on eräänlainen loppukaneetti jutulle, jossa kerrotaan venäläisurheilijoiden saamista kilpailukielloista juuri ennen Pyeongchangin olympialaisia. Työnjako jutussa on hyvin selvä. Toimittaja Tero Hakola selostaa urheilijoiden saamat kilpailukiellot ja Rauste kritisoi päätöksiä joko suorilla sitaateilla tai epäsuorilla lauserakenteilla (esimerkiksi Rausteen mukaan). Kriittisyysdiskurssia ei ole vaikea havaita, sillä kritisoiva-verbiä käytetään jo otsikossa: *Suomalaisasiantuntija kritisoi KOK:n toimintaa*.

Kriittisyysdiskurssi onkin hyvin helposti havaittava diskurssi ja se voi esiintyä joko yksin tai yhdessä muiden diskurssien kanssa primaarisena tai sekundaarisena. Etenkin toimittajien kolumneissa, kommentteissa ja pääkirjoituksissa kriittisyys on vallitsevassa asemassa. Kriittisyysdiskurssi on hieman yleisempi Pyeongchangin aineistossa kuin Sotshin aineistossa.

Vastustamisdiskurssi

Vastustamisdiskurssi on toinen aineistossa usein toistuva diskurssi. Se esiintyy sekä primaarisena että sekundaarisena. Vastustamisdiskurssista voisi joidenkin juttujen yhteydessä käyttää myös nimitystä protestidiskurssi, sillä jutuissa joissa diskurssi esiintyy, on toimija ja/tai ääni, joka vastustaa jotakin toimintaa ilmaisemalla mielipiteensä. Protesti-sanan käyttöön liitetään kuitenkin yleensä jokin konkreettinen toimenpide, kuten mielenosoitus, lakko tai urheilun kontekstissa vastalause kilpailun tuloksesta. Tällaista toimintaa ei kuitenkaan kaikista diskurssin piirissä olevista jutuista löydy, joten selkeyden vuoksi käytän nimitystä vastustamisdiskurssi.

Vastustamisdiskurssi muistuttaa jonkin verran kriittisyysdiskurssia, mutta ilmaisuihin liittyy selkeämmin toiminnan vastustaminen. Ei-sanan käyttö ja kieltäminen toistuvat teksteissä

usein. Vastustamiskurssi ei juurikaan esiinny niissä jutuissa, joissa äänenä on toimittaja, toisin kuin kriittisyysdiskurssi.

”Debbie Harry, 68, päätti kuitenkin liittyä siihen artistien joukkoon, joka protestoi Venäjän ihmisoikeusloukkauksia vastaan, ja yhtye kieltäytyi kunniaista.” (Debbie Harry kieltäytyi Sotshi-kunniasta, *Ilta-Sanomat* 10.2.2014)

Ilta-Sanomien viihdeosaston uutissähkeessä kerrotaan, että rockyhtye Blondie kieltäytyi osallistumasta Sotshin olympialaisten aikana pidettäville festivaaleille. Uutisessa viitataan yhtyeen sosiaalisen mediassa julkaisemaan kieltävään vastaukseen ja toiminnan perusteluksi mainitaan Venäjän ihmisoikeusloukkaukset. Kirjoittaja käyttää jutussa verbejä *protestoida* ja *kieltäytyä*, joka on myös otsikossa. Vastustamiskurssi on siten helppo havaita ja se on jutussa primaarisessa asemassa. Tätä tukee myös jutun teema, joka on luokitteluni perusteella *mielenilmaus*. Jutun ääniä ovat Blondie-yhtye ja sen jäsen Debbie Harry, joiden näkökulmasta uutinen kerrotaan.

Vastustamiskurssi esiintyy useissa aineiston jutuissa yhdessä kriittisyysdiskurssin kanssa, sillä ne ovat hyvin lähellä toisiaan. Tällaisissa jutuissa vastustaminen käy ilmi negatioiden kautta.

”Venäjän antidopingtoimisto (Rusada) ei ole noudattanut maailman antidopingsäännöstöä, sillä se ei ole täyttänyt vaatimusten mukaisia kriteerejä.” (Wada: Venäjä ei noudata antidopingsääntöjä, *Helsingin Sanomat* 27.2.2018)

Yllä oleva sitaatti on katkelma Wadan lausunnosta, jota *Helsingin Sanomat* hyödyntää jutussaan. Wada suhtautuu kriittisesti KOK:n aikomukseen vapauttaa Venäjä dopingpannasta olympialaisten jälkeen, mutta *hyväksyy siirron*. Vastustaminen puolestaan kohdistuu sitaattissa mainittuun Venäjän antidopingtoimistoon, joka *ei noudata antidopingsääntöjä*. Wada siis vastustaa antidopingtoimisto Rusadan toimintaa ja kritisoi KOK:n toimintaa. Jutussa on toimijana myös KOK, jonka toiminta käy ilmi ingressistä: *KOK aikoo vapauttaa Venäjän, jos uusia käryjä ei ilmene olympialaisten jälkeen*. Jutusta voikin löytää useampia diskursseja, jotka ovat yhteydessä toisiinsa. Wadan näkökulma on jutussa vallitseva ja sitä kautta on löydettävissä vastustamiskurssi ja kriittisyysdiskurssi. KOK:n näkökulma tuo juttuun myös piirteitä *lähentymiskurssista*, joka on kuitenkin sekundaarisessa asemassa.

Vastustamiskurssi esiintyykin useimmiten yhdessä jonkin muun diskurssin kanssa ja se voi olla joko primaarinen tai sekundaarinen. Etenkin monissa sellaisissa jutuissa, joissa teemana on urheilupolitiikka, vastustamiskurssi on yksi useista diskursseista. Vastustamiskurssi on hieman yleisempi Pyeongchangin aineistossa kuin Sotshin aineistossa, mutta suurta eroa kisojen välillä ei ole.

Konfliktidiskurssi

Konfliktidiskurssi muistuttaa hyvin paljon vastustamiskurssia, sillä erotuksella että toimijat asetetaan selkeästi vastakkain ja ääneen pääsevät molemmat osapuolet. Konfliktidiskurssi esiintyy aineistossa hieman harvemmin, mutta se on yleensä primaarisessa asemassa. Konflikti löytyy muun muassa useista sellaisista jutuista, joissa toimijoina ovat *valtiot* tai *poliitikot*. Teemat ja asiasisällöt voivat sen sijaan vaihdella laidasta laitaan.

Seuraavassa pari kohtaa Ilta-Sanomien Sotshin kisojen jutusta otsikolla: *Norjan urheilujohdaja vaatii Arhinmäeltä anteeksipyyntöä*. Teemana on mielenilmaus ja aiheena poliitikkojen sananvaihto, jonka aloitti Suomen silloinen urheiluministeri Paavo Arhinmäki. Alla olevan sitaatin kursivoitu teksti on suora lainaus hänen lausunnostaan, jota toimittaja (Pekka Holopainen tai Mika Lehto) pohjustaa.

”Hän kommentoi olympiakisojen aiempina päivinä huonommin menestyneen Norjan suoritusta sanomalla, että *jos norjalaisilla on mennyt voitelu ja lääkitys tähän saakka pieleen, niin nyt se oli kunnossa*.” (Norjan urheilujohtaja vaatii Arhinmäeltä anteeksipyyntöä, Ilta-Sanomat 24.2014)

Puheenvuoro siirtyi Norjan urheilun keskusjärjestön pääsihteeri Inge Andersenille:

”Tämän jälkeen ministerille ei jää muuta mahdollisuutta kuin pyytää Norjalta anteeksi. Vihjaus on täysin epäeettinen, harkitsematon ja antaa täydellisen väärän kuvan norjalaisesta hiihdosta. Olen erittäin pettynyt.”

Viimeisen sanan jutussa saa Arhinmäki kuultuaan norjalaisten vaatimasta anteeksipyyntöstä:

”Eikö Norjalla nimenomaan ollut ongelmia voitelussa? Enkö sanonut, että heillä on luiston ja astman kanssa ongelmia? Jos siitä vetää herneen nenään, niin se kuulostaa erikoiselta.”

Juttu rakentuu pitkälti Arhinmäen ja Andersenin dialogista ja jommankumman ääni kuuluu silloinkin, kun kyseessä ei ole suora sitaatti. Toimittajat lähinnä asettelevat palaset sopiviin kohtiin, jotta konflikti näkyy mahdollisimman selvästi. Toimittajan tulkinnan mukaan Arhinmäen ensimmäinen lausunto *vihjaa, että ministeri epäilee norjalaisten käyttävän urheilussa kiellettyjä aineita*. Andersen vaatii tämän jälkeen, että Arhinmäki pyytää Norjalta anteeksi, mikä on hyvin vahvaa retoriikkaa. Andersen myös sivaltaa takaisin muistuttamalla suomalaishiihtäjien dopingkäryistä Lahden MM-kisoista ja siitä ettei yksikään norjalainen talviurheilija ole jäänyt kiinni dopingtestissä. Arhinmäki ei kuitenkaan pyydä anteeksi vaan ihmettelee Andersenin reaktiota. Sekä Arhinmäki että Andersen ovat jutussa vahvoja toimijoita ja ääniä, sillä molempien ääni pääsee hyvin kuuluviin. Pitkäkestoisempaa diplomaattista selkkausta jutusta ei kuitenkaan synny, sillä ainakaan seurantajakson aikana aiheeseen ei enää palata jatkojuttujen muodossa.

Tyypillinen konflikteja aiheuttava urheilupoliittinen aihe on kiistely NHL-pelaajien osallistumisesta talviolympialaisiin. Aineistossani aihetta käsitellään tosin vain yksittäisillä jutuilla, sillä Sotshissa NHL-pelaajat olivat mukana ja vastaavasti heidän poissaolonsa oli tiedossa hyvissä ajoin ennen Pyeongchangia.

Ilta-Sanomat tarttui aiheeseen Sotshin kisojen päätyttyä, kun ruotsalaispelaaja Nicklas Bäckström oli kärynnyt dopingista ja hänet oli asetettu pelikieltoon finaaliotteluun. Toimittaja taustoittaa aihetta seuraavasti:

”NHL ja KOK kiistelivät pitkään ennen kuin taalaliigan pelaajat saivat vihreän valon pelata Sotshissa.” (NHL ei anna pelaajiaan enää talvikisoihin? Ilta-Sanomat 26.2.2014)

Tällä lauseella tehdään selväksi, että NHL:n ja KOK:n välillä on ollut pitkäkestoisempi konflikti, jonka syitä ei tosin tässä jutussa avata enempää. Bäckströmin käryyn liittyen ääneen pääsee NHL ja sen varakomissaari Bill Daly.

”Tämä voi vaarantaa NHL-pelaajien osallistumisen tuleviin olympiakisoihin. Tiedän, että NHL ja NHLPA (pelaajien yhdistys) ovat erittäin järkyttyneitä.”

Pelaajien osallistumisen vaarantuminen ja NHL:n järkyttyminen yhden dopingkäryn perusteella saattaa kuulostaa hieman omituiselta. Daly jatkaa.

”Olemme käsittäneet, että positiivinen testitulokset johtui yleisestä allergialääkkeestä. Pelaaja otti sitä joukkueen lääkärin luvalla eikä saanut aineesta hyötyä. Lääke ei ole kiellettyjen aineiden listalla NHL:ssä.”

Jutussa ei vastaavasti kuulla ollenkaan KOK:n näkökulmaa. Toimittaja Matti Einiö kuitenkin asettaa NHL:n ja KOK:n vastakkain monilla sanavalinnoilla, kuten *aiheuttaa hankausta, kiistellä ja nihkeät välit*, mistä saa oletuksen, että KOK on asiasta eri mieltä NHL:n kanssa. Konfliktidiskurssin lisäksi jutussa esiintyy vastustamisdiskurssi ja vastustuksen kohteena on nimenomaan KOK:n toiminta. Jutussa on piirteitä myös *jännitteen luomisen* diskurssista, mikä käy ilmi jo kysymysmerkkiin päättyvästä otsikosta: *NHL ei anna pelaajiaan enää talvikisoihin?* Toimittaja muistuttaakin, että *sopimusta NHL-pelaajien esiintymisestä seuraavissa talvikisoissa ei ole vielä tehty*.

Konfliktidiskurssi esiintyy aineistossa hieman harvemmin kuin etukäteen oletin, koska juttujen aihepiirinä on politiikka, joka rakentuu usein konflikteista. Diskurssi on kuitenkin varsin helposti havaittavissa niissä jutuissa, joissa se esiintyy. Konfliktidiskurssi on suunnilleen yhtä yleinen sekä Pyeongchangin että Sotshin aineiston jutuissa.

Jännitteen luomisen diskurssi

Jännitteen luomisen diskurssi esiintyy aineistossa monissa kisojen ennakkojutuissa. Diskurssi toimii yleensä yhdessä jonkin muun diskurssin kanssa primaarisesti tai sekundaarisesti. Jännitteen luomisen diskurssi löytyy monista kolumneista ja HS:n analyyseistä, joten jännitettä luodaan usein toimittajan äänellä. Juttuihin liittyy myös vahva spekulatiivisuus siitä, mitä *voisi tapahtua*.

”Mediassa on viime päivinä pohdittu paljon, mitä Pohjois-Korean urheilijoille tapahtuu, kun he palaavat kotiin. Luvassa on mahdollisesti ainakin julkisia moitteita.” (Rankaiseeko Pohjois-Korea epäonnistujia, Helsingin Sanomat 27.2.2018)

Katriina Pajari pohtii Helsingin Sanomien analyyseissä sitä, mitä Pohjois-Korean urheilijoille tapahtuu Pyeongchangin kisojen jälkeen. Hän kertoo Pohjois-Korean joukkueen heikot urheilusuoritukset ja muistuttaa, mitä on tapahtunut tai *saattanut* tapahtua aiemmin.

”Kerrotaan, että kun Pohjois-Korean jalkapallojoukkue pelasi maailmanmestaruuskilpailuissa vuonna 2010 ja hävisi Portugalille suorana televisioidun ottelun 0-7, maan työväenpuolueen päättäjät kuulustelivat joukkuetta kuuden tunnin ajan...”

Toimittaja luo jännitettä kertomalla asioita, joiden todenperäisyyttä ei voida täysin vahvistaa, mutta toisaalta tietojen epävarmuus tehdään myös selväksi ilmaisuilla, kuten *kerrotaan*, ja *on siteerattu*. Tällainen kukaan ei tiedä -retoriikka luo tehokkaasti jännitettä juttuun. Jännitteen luomisen diskurssin lisäksi jutusta on löydettävissä kriittisyysdiskurssi.

Joissakin aineiston jutuissa jännitettä luodaan yllättävyyden representaation kautta. Tapahuu jotain tavallisuudesta poikkeavaa.

”Pyeongchangin talviolympialaiset ovat joutuneet kyberhyökkäyksen kohteeksi.”
(Olympialaisten avajaisissa kyberhyökkäys, Helsingin Sanomat 12.2.2018)

Uutistekstin ensimmäisessä lauseessa kerrotaan mitä on tapahtunut. Uutinen kuulostaa äkkiseltään yllättävältä. Jännitettä luodaan aiheen taustoituksella:

”Kyberturvallisuusasiantuntijat ovat varoitelleet mahdollisista hyökkäyksistä ja nostaneet Pohjois-Korean ja Venäjän mahdollisten iskujen tekijöiden kärkiepäilyiksi.”

Juttu antaa kuvan, että vastaavanlainen isku voisi vielä toistua. Sekin kerrotaan, että avajaisien iskun syyllistä *ei nimetty*. Poliittisen vivahteen juttuun tuo se, että Pohjois-Koreaa ja Venäjää epäillään, vaikka jutun ensisijaisena äänenä onkin viranomainen. Lopuksi kerrotaan, että molemmat maat *kiistävät syyllisyytensä iskuihin*. Juttu jättää monia kysymyksiä avoimeksi. Kuka on iskujen takana? Mikä on motiivi? Lukija jää kaipaamaan lisätietoa. Seurantajaksoni aikana aiheeseen ei enää Helsingin Sanomien sivuilla palattu.

Jännitteen luomisen diskurssi esiintyy aineistossa monenlaisissa jutuissa, joissa ennakoidaan jotain mahdollisesti tapahtuvaa asiaa. Diskurssi löytyy esimerkiksi useista jutuista, joiden teemana on edellisen esimerkin tavoin *kisojen turvallisuus*. Jännitteen luomisen diskurssi on hieman yleisempi Pyeongchangin aineistossa kuin Sotshin aineistossa, mutta suurta eroa kisojen välillä ei ole.

Lähentymisdiskurssi

Lähentymisdiskurssi on jossain määrin konfliktidiskurssin vastakohta. Toimijoiden toiminta tuo erimieliset osapuolet lähemmäksi toisiaan. Lähentymisdiskurssi esiintyy huomattavasti useammin Pyeongchangin kisojen aineistossa kuin Sotshin aineistossa, sillä diskurssi esiintyy useissa Koreoiden välisiä suhteita käsittelevissä jutuissa. Näissä jutuissa lähentyminen on yleensä primaarisessa asemassa.

Lähentymisdiskurssille on myös ominaista, että toimittaja jollain tavalla korostaa osapuolten lähentymistä, vaikka kyseessä olisi uutisteksti. Symbolisin esimerkki Koreoiden lähentymisestä nähtiin Pyeongchangin kisojen avajaisissa, kun joukkueet marssivat stadionille yhdessä. Ilta-Sanomat huomioi tämän näyttävästi jutussaan otsikolla *Historiallinen yhteismarssi*. Lähentyminen käy ilmi jo otsikosta ja ingressistä:

”Etelä-Korean ja Pohjois-Korean välit ovat olleet vuosikymmeniä jääkylmät. Olympialaisten avajaisiin maat tulivat yhtenä joukkueena.” (Historiallinen yhteismarssi, Ilta-Sanomat 10.2.2018)

Toimittaja Rami Tuiskun ääni kuuluu jutussa vahvasti. Kyseessä onkin *selostus* avajaisista, eikä siinä ole hyödynnetty haastatteluaineistoa. Kirjoitus perustuu pitkälti toimittajan havaintoihin ja taustatietoihin Koreoiden kireistä suhteista.

”Tästä taustasta huolimatta Pohjois-Korean urheilijat marssivat estradille eteläko-realaisten rinnalla stadionin katsojien ja maailmanlaajuisen tv-yleisön silmien edessä Etelä-Korean järjestämissä talviolympialaisissa.”

Lähentymisen lisäksi jutussa on huomioitu myös yhteistä joukkuetta vastustava mielenosoitus, joten jutussa on läsnä myös vastustamisdiskurssi. Poliittisesta latauksesta huolimatta jutun pääasiallisia toimijoita ovat yhteisenä joukkueena marssivat urheilijat. Teema on luokitukseni mukaan *urheilu ja kansalaisuus*. Jutusta voikin havaita myös *isänmaallisuuskurssin*, sillä maan edustaminen on vahvasti esillä.

Lähentymisdiskurssi löytyy primaarisena myös yhdestä Sotshin aineiston jutusta. Suvi Turtiainen käsittelee Helsingin Sanomien analyysissa Venäjän ja Georgian suhdetta. *Lähentyminen* löytyy jutun ingressistä:

”Vladimir Putinin mukaan Sotshin olympialaiset puskiivat mahdottomalta tuntunutta lähentymistä eteenpäin” (Sotshi sai Venäjän ja Georgian sopuisaksi, Helsingin Sanomat 17.2.2014)

Turtiainen hyödyntää kirjoituksessaan presidentti Vladimir Putinin lausuntoa, jossa hän ilmaisi olevansa valmis tapaamaan Georgian uuden presidentin Giorgi Margvelasviliin. Vaikka kyseessä on analyysi, siinä kuuluu myös asiantuntijahaastattelun ääni. Maiden lähentymispyrkimyksiä todennetaan politiikan tutkija Mihail Savtvaladzen suulla.

”Myös Margvelasvili haluaa presidenttien tapaavan. Mutta tapaaminen ei saa jäädä pr-tempuksi. Sillä on oltava selvä asialista ja tavoite.”

Asiantuntijan sitaattien käyttäminen tässä yhteydessä tehostaa vaikutelmaa lähentymisestä, sillä tutkijan näkemykset pitkälti tukevat diskurssia. Toimijoina jutussa ovat valtiot ja poliitikot, joiden tekemisiä toimittaja ja asiantuntija analysoivat. Aihetta taustoitetaan kattavalla tietolaatikolla Venäjän ja Georgian suhteista. Jutusta on löydettävissä myös konfliktidiskurssi, sillä maiden vuonna 2008 käymä sota ja sen vaikutukset tuodaan vahvasti esiin.

Lähentymisdiskurssi poikkeaa sikäli monista muista löytämistäni diskursseista, että siitä puuttuu Galtungin ja Rugen (1965, 64–91 McKanen 2014, 2-6 mukaan) listauksen mukainen uutiskriteeri *negatiivisuus*. Lähentyminen onkin useimmiten positiivinen uutinen. Koreoiden välinen suhde on eräänlainen poikkeustapaus, minkä vuoksi diskurssi toistuu aineistossa melko usein ja nimenomaan Pyeongchangin kisoja käsittelevissä jutuissa.

Isänmaallisuuskurssi

Isänmaallisuuskurssi esiintyy jutuissa, joissa jollain tavalla korostetaan urheilijoiden tai kisoihin liittyvien henkilöiden kansalaisuutta. Teemana näissä jutuissa onkin usein *urheilu ja kansalaisuus*. Isänmaallisuuskurssi voi esiintyä sekä primaarisena että sekundaarisena ja jutuista löytyy yleensä myös jokin toinen diskurssi.

Isänmaallisuus korostuu etenkin monissa Pohjois-Koreaa ja Venäjää käsittelevissä jutuissa.

”Pohjois-Korea lähettää olympialaisiin cheerleadereita levittämään hyvää kuvaa diktaatturista.” (”Kaunottarien armeija” saapuu Souliin, Helsingin Sanomat, 5.2.2018)

”Osoitimme jälleen kerran, että maatumme ei voi murtaa. Tämä ainoastaan tekee meidät vahvemmiksi.” (Venäläiset saivat sankarien vastaanoton, Ilta-Sanomat 27.2.2018)

Ensimmäinen sitaatti on ingressi laajaan juttuun, jossa käsitellään Pohjois-Korean pyrki-
myksiä näyttäytyä mahdollisimman hyvässä valossa Pyeongchangissa. Jälkimmäinen on
kultaa voittaneen venäläiskiekkoilija Sergei Andronovin sitaatti, jolla viitataan siihen, että
venäläiset joutuivat kilpailemaan Pyeongchangissa ilman maatumuksia. Lyhyessä uutisessa
kerrotaan, kuinka maatumuksettomat venäläisurheilijat saivat sankarien vastaanoton palat-
tuaan kotimaahan.

Korea-esimerkki on poikkeuksellisesti Helsingin Sanomien Ulkomaat-osastolta ja toimittaja
Linda Laine käyttää äänenä pariakin Koreoihin erikoistunutta asiantuntijaa. Jutusta on ha-
vaittavissa myös lähentymisdiskurssi. Pohjois-Korea toivoo saavansa cheerleaderien kautta
myönteistä julkisuutta.

Venäjä-esimerkissä poikkeuksellista on se, että urheilija antaa lausunnon maatumusten
puuttumisesta. Muissa samaa aihetta käsittelevissä jutuissa äänenä on yleensä joku muu kuin
urheilija. Tämä johtune ainakin osittain siitä, että poliittiset mielenilmaukset ovat KOK:n
sääntöjen mukaan kiellettyjä kisa-areenoilla, mutta säännöt eivät päde enää urheilijoiden pa-
lattua kotiin. Andronov ei tosin suoraan viittaa KOK:hon, eikä kyseistä järjestöä mainita
jutussa. Esimerkiksi vastustamisdiskurssin havaitseminen on siten tulkinnanvaraista, vaikka
vastustamisen voikin niin sanotusti rivien välistä lukea.

Isänmaallisuusdiskurssi esiintyy aineistossa lähinnä sellaisissa jutuissa, joissa isänmaalli-
suuden korostamiselle on jokin erityinen syy. Pohjois-Koreaa ja Venäjää koskevien uutisten
lisäksi tähän kategoriaan kuuluvat olympiakisojen avajaisia käsittelevät jutut. Sen sijaan
niissä aineiston jutuissa, jotka koskevat jollain tavalla Suomea tai suomalaisia, isänmaalli-
suus ei juurikaan korostu. Tässä kohtaa on kuitenkin syytä muistaa, että tutkimukseni ei tar-
kastele varsinaisia urheilujuttuja. Isänmaallisuusdiskurssi on suunnilleen yhtä yleinen sekä
Pyeongchangin että Sotshin aineiston jutuissa.

Yhteenvedodiskurssi

Yhteenvedodiskurssi esiintyy sellaisissa jutuissa, joissa vedetään yhteen tai kerrataan uutistapahtumia. Tällaisille jutuille on tarvetta etenkin silloin, jos jokin uutistapahtuma on kestänyt kauan tai siihen liittyy monia käänteitä. Yhteenvedodiskurssi voi löytyä yhtäläillä uutisjutusta kuin kolumnista tai pääkirjoituksestakin.

URHEILU 13456 **Kerro meille uutinen** Läheta tekstiviesti, kännykkäkuvaa Soita urtisvihi: (09) 1223420 Vinkkaa sähköpostitse: urheilu@iltasanomat.fi Läheta digikuva netissä: www.is.fi/lukijat

KUKA NÄISTÄ PÄÄTTÄÄ?

OLYMPIALAISET: Kilpailee, ei kilpaile, kilpailee... Venäjän doping-rangaistuksista käyty käden-vääntö on ollut harvinaisen sekava sirkus.

ETELÄ-KOREAN talviolympialaiset eivät ole vielä edes alkaneet, mutta kisojen ympärillä on pyörinyt jo pitkään oma saippuoperaansa. Keskustelu Venäjän huippu-urheilun likaisesta pelistä on käynyt kiivaana useamman vuoden – ja tehnyt aiheesta tavalliselle urheilun seuraajalle jo puuduttavan. Asiaa ei ole auttanut se, että eri tahot ovat asettaneet venäläisille huippu-urheilijoille joukon erilaisia rangaistuksia, joista osa on sitemmin vanhentunut tai kumottu.

VIIMEISIN käänne nähtiin torstaina, kun urheilun korkein päättävä elin, Kansainvälinen vetoumstuomioistuin CAS vapautti 28 venäläistä talviurheilijaa Kansainvälisen olympiakomitean KOK:n asettamasta elinikäisestä olympiapaannasta. Venäläiset

juhlivat, KOK ei peitelty suuttumustaan. Sivusta seuraajat olivat lähimmät hämmennyneitä. – Semmoiselle, joka tätä systeemiä ei tunne, kuvio näyttää kieltämättä erittäin monimutkaiselta. Tulee olo, että "ei kukaan lopu koskaan", tunnettu suomalainen urheilijuristi **Olli Rauste** sanoo Ilta-Sanomille.

DOPINGKÄSITTELYSSÄ eri käänteineen on riittänyt sulattelemissa. Kaiken keskellä on herännyt kysymys, kuka päättää mistään ja kenellä on valta laittaa dopingkiistalle viimeinen piste. IS yrittää tuoda vaikeaan kuvioon vähän selvyttä käymällä läpi urheilun päätöksiä tahoja ja niiden keskinäisiä voimasuhteita.

JELENA LEPPÄNEN

VESA MOILANEN / LEHTIKUVA

Urheilijuristi Olli Rauste ymmärtää hämmennyksen päätösprosessin kulusta.

> Miten tähän päädyttiin?

LAAJA vyyhti alkoi purkautua jo vuoden 2014 lopussa, kun saksalaiskanava **ARD** julkaisi kohun herättäneen dokumentin Venäjän urheilussa rehottavasta doping-kulttuurista. Dokumentin myötä Maailman antidopingtoimisto Wada aloitti oman tutkimuksensa aiheesta. Joulukuussa 2016 julkaistiin kanadalaisprofessori **Richard McLarenin** raportti, jonka mukaan yli tuhat venäläisurheilijaa kuului laajaan urheiluministeriön johtamaan dopingohjelmaan. Raportin avaintodistaja oli Yhdysvaltoihin paennut Moskovan antidopinglaboratorion entinen johtaja **Grigori Rodtshenkov**. McLarenin raportti johti siihen, että Kansainvälinen yleisurheiluliitto **IAAF** ja Kansainvälinen paralympialiihto sulksivat Venäjän toiminnastaan. Venäläiset yleisurheilijat saavat osallistua arvokisoihin vain neutraalilla statuksella. KOK halusi kuitenkin kerätä lisää todisteita. Se nimesi muun muassa **Denis Oswaldin** ja **Samuel Schmidin** johtamat komiteat tarkistamaan McLarenin raportin tietoja. Komissioiden tutkimusten ja Wadan saamien lisätietojen jälkeen KOK ilmoitti loppuvuodesta 2017 sulkevansa Venäjän olympiakomitean toiminnastaan. Lisäksi urheilupäätäjät, kuten entinen urheiluministeri **Vitali Mutko** ja 42 venäläistä talviurheilijaa tuomittiin elinikäiseen olympiapaannaan.

Venäjän entinen urheiluministeri Vitali Mutko tuomittiin elinikäiseen olympiapaannaan.

Uurheilijat valittivat CASiin, joka kumosi 28 urheilijan tuomion helmikuun alussa.

KAKSI ERI KÄSITTELYÄ

Venäjän urheilujoukkueen ja KOK:n välillä on käynnissä kaksi erillistä kiistaa. Toiseen on tullut lopulliselta vaikuttava ratkaisu, toisen suhteen voi tapahtua vielä mitä vaan.

1. OLYMPIALAISSA KOSKEVAT ELINIKÄISET KILPAILUKIELLOT JA SOTSHIN MITALIT

KOK julkaisi joulukuussa venäläisiä kuohuttaneen päätöksen, jossa se asetti 42 venäläistä talviurheilijaa elinikäiseen olympiapaannaan ja mitätöi näiden suoritukset Sotshin talviolympialaisissa 2014. KOK katsoi urheilijoiden osallistuneen maassa pyörineeseen laajaan dopingohjelmaan, joka tähtäsi olympiame- nestykseen Sotshissa. Urheilijat valittivat kansallisten lajiliittojensa johdolla päätöksestä CASiin, joka mitätöi torstaina 28 urheilijan kilpailukielot ja pani takaisin voimaan näiden neljän vuoden takaiset suoritukset. CAS ei pitänyt KOK:n näyttöä riittävänä. Olli Rausteen mukaan CASin päätös on mitä todennäköisimmin lopullinen, vaikka KOK on sitä rajusti kritisoitkin. – Urheilujärjestöt ovat sitoutuneet siihen, että riittäläntäessä lopullinen päätäväältä on CASilla. Kyseenalaistamalla CASin KOK kaivasi maata itse luomansa systeemin alta.

2. VENÄLÄISURHEILIJOIDEN OIKEUS OSALLISTUA ETELÄ-KOREAN OLYMPIALAISSIIN

Osana dopingrangaistusta KOK on sulkenut Venäjän olympiakomitean toiminnastaan. Tämä antaa KOK:lle käytännössä yksinoikeuden päättää, ketkä venäläisurheilijat pääsevät pi- an alkaviin talviolympialaisiin. KOK nimesi loppuvuodesta erillisen yksikön, joka kävi läpi venäläisurheilijoiden taustoja, veriarvoja ja testauksia. Sen perusteella KOK kutsui Etelä-Korean kisoihin 169 venäläisurheilijaa. Kutsulistalta puuttuivat KOK:n kilpailukielot saaneiden lisäksi muun muassa Venäjän hiihdon ykköstahti **Sergei Ustjugov** ja ampumahiihtäjä **Anton Shipulin**. Syyksi KOK nimesi epämaaraaisesti "viitteet dopingin käytöstä". Venäjä yrittää saada KOK:n hyllyttämät urheilijat kisoihin valittamalla CASin. Kisat ovat niin lähellä, että valitus tehdään CASin kisa- paikkakunnalla Pyeongchangissa sijaitsevaan erillisjaostoon. Se käsittelee valitukset nopeutetulla aikataululla 24 tunnissa.

KUVA 4. Kuka näistä päättää? Ilta-Sanomat 6.2.2018.

Yllä oleva esimerkki on Ilta-Sanomien juttukokonaisuus, jossa käsitellään venäläisurheilijoiden kilpailukieltoihin liittyvää päätöksentekoa. Juttu koostuu pääjutusta, kahdesta erilli-

sestä kainalo- eli taustajutusta, sekä viereisen sivun graafisesta tietolaatikosta, jossa esitellään KOK:n, Wadan ja CASin tehtävät (tietolaatikko ei näy kuvassa). Yhteenvedodiskurssi käy ilmi erityisesti Jelena Leppäsen kirjoittaman pääjutun viimeisestä kappaleesta.

”IS yrittää tuoda vaikeaan kuvioon vähän selvyyttä käymällä läpi urheilun päättäviä tahoja ja niiden keskinäisiä voimasuhteita.” (Kuka näistä päättää? Ilta-Sanomat 6.2.2018)

Kahdessa taustajutussa yhteenvedodiskurssi onkin primaarisessa asemassa. Niissä käydään seikkaperäisesti läpi venäläisurheilijoiden kilpailukieltojen käsittelyn kaikki vaiheet, jotka ovat tiedossa jutun julkaisuhetkellä 6. helmikuuta eli vain pari päivää ennen Pyeongchangin kisojen avajaisia. Toimittaja kertoo tapahtumat neutraalisti ottamatta kantaa ja ääneen pääsee ainoastaan urheilujuristi Olli Rauste ja häneltäkin on koko juttukokonaisuudessa vain kaksi sitaattia. Pääjutussa sekä toimittaja että asiantuntija luonnehtivat päätöksentekoa monimutkaiseksi, mikä antaa perustelun laajemman selvityksen tekemiseen. Pääjutusta onkin löydettävissä myös kriittisyysdiskurssi.

Yhteenvedodiskurssi voi löytyä myös lyhyestä uutisesta.

”Venäjä järjesti Putinin mielestä hienot kisat, jotka kiillottivat ulkomaalaisten käsitystä maasta ja sen kansasta.” (Putin Sotshista: Hyvin meni, Ilta-Sanomat 25.2.2014)

Olympiakisojen kaltaisista tapahtumista on tyypillistä tehdä yhteenvedoa, kun kisat ovat ohi. Ilta-Sanomat päästää lyhyessä uutissähkeessä ääneen Venäjän presidentti Vladimir Putinin, joka teki tyytyväisen yhteenvedon kisoista. Muita ääniä jutussa ei kuulla, eikä Putinin sanojen tueksi esitetä faktoja kisojen sujumisesta. Yhteenvedoa representoidaan kehumisella ja ylistämällä. Teemana jutussa on *kisojen järjestelyt* ja siinä esiintyy myös isänmaallisuusdiskurssi.

Yhteenvedodiskurssi voikin löytyä keskenään hyvin erityyppisissä jutuista. Yhteistä on se, että toimittaja tai joku jutussa esiintyvä henkilö haluaa tehdä yhteenvedoa jostain toiminnasta. Yhteenvedodiskurssi esiintyy yleensä yhdessä jonkin muun diskurssin kanssa. Se on hieman yleisempi Pyeongchangin aineistossa kuin Sotshin aineistossa, mutta suurta eroa kisojen välillä ei ole.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tässä luvussa vedän ensin tutkimukseni tuloksia yhteen vastaamalla tutkimuskysymyksiini, jotka olivat:

- 1) Miten politiikka aihepiirinä näkyy Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien talviolympialaisia 2014 ja 2018 koskevassa uutisoinnissa?
- 2) Miten politiikan käsittely olympialaisten uutisoinnissa on neljässä vuodessa muuttunut?

Sen jälkeen kerron tutkimukseni arvioinnista. Lopuksi esitän jatkotutkimusaiheita, jotka nousevat esiin omasta tutkimuksestani.

6.1 Johtopäätökset

Politiikka aihepiirinä muodostaa pienen, mutta tärkeän osan talviolympialaisten uutisoinnissa. Sekä Sotshin että Pyeongchangin talviolympialaisiin liittyi poliittisia erityispiirteitä, joihin Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomat tarttuivat jutuissaan. Käsittelytapa on usein kriittinen, sillä kriittisyysdiskurssi on selkeästi useimmin toistuva diskurssi 80 juttua käsittävässä aineistossa. Kriittisyys näkyy etenkin kolumneissa, kommenteissa ja pääkirjoituksissa, joissa kuuluu toimittajan oma ääni. Kritiikkiä esiintyy myös politiikkaa käsittelevissä uutisjutuissa. Kriittisyyden ohella vastustaminen ja konflikti ovat yleisiä diskursseja, joten talviolympialaisiin liittyvä politiikan uutisointi perustuu usein jonkinlaiseen vastakkainasetteluun poliittisten toimijoiden välillä. Myös jännitteen luominen on yleistä politiikkaa käsittelevissä jutuissa.

Toimittajan ääni tai jonkin toisen median ääni kuuluu jutuissa usein. Tulos osoittaa mielestäni sen, että toimittajilla on hyvin paljon valtaa siihen mitä uutisoidaan ja miten uutisoidaan. Monista jutuista tulee tunne, että toimittaja ikään kuin asettaa itsensä ja edustamansa median käsiteltävän asian yläpuolelle, sillä pääkirjoitusten ja kolumnien ohella toimittajan ääni kuuluu monissa uutisjutuissa. Toimittajien lisäksi ääneen pääsevät useimmiten valtaapitävät poliitikot ja urheilujohtajat. Myös kisojen pääosanestäjien eli urheilijoiden näkemykset pääsevät esiin, mutta heidän ensisijaisena roolinaan on keskittyä urheiluun ja jättää politikointi

muille. Poikkeustapauksen muodostavat venäläisurheilijoiden kilpailukielloa koskevat jutut, joissa tuodaan monesti esiin myös urheilijoiden mielipiteitä.

Tutkimusaineiston selkeästi yleisin teema on urheilupolitiikka, joka esiintyy myös selkeästi useammin Pyeongchangin kuin Sotshin kisojen aineistossa. Tähän vaikuttaa suuresti juuri venäläisurheilijoiden kilpailukiellon käsittelyyn liittyvät jutut. Sellaista johtopäätöstä ei suoranaisesti voi tehdä, että urheilupolitiikan uutisoiminen olisi yleisesti lisääntynyt talviolympialaisten yhteydessä, koska yksittäiset aiheet vaikuttavat merkittävästi tutkimustuloksiin. Venäläisurheilijoita koskeva tapaus on koko olympialaisten historiassa hyvin poikkeuksellinen, mikä näkyi myös Pyeongchangin kisojen uutisoinnissa. Tässä yhteydessä on muistettava, että dopinguutiset eivät sinällään ole politiikkaa, mutta dopingtuomioihin liittyvä päätöksenteko on. Muut yleisimmät teemat aineiston jutuissa ovat urheilu ja kansalaisuus, sekä valtioiden suhteet. Ensiksi mainitun yleisyyttä selittävät myös Pyeongchangin kisojen poikkeukselliset uutisaiheet: Koreoiden yhteinen naisten jääkiekkjoukkue, sekä venäläisten urheileminen ilman maatunnuksia.

Pyeongchangin ja Sotshin aineistoja vertailtaessa yllättävä huomio on se, että Ilta-Sanomat julkaisi printtilehdessä Pyeongchangin kisoista ylipäätään huomattavasti vähemmän juttuja kuin Sotshista. Ilta-Sanomat julkaisi Sotshin olympialaisista printtilehdessä yhteensä 321 kisoja käsittelevää juttua seuratulla ajanjaksolla ja Pyeongchangin kisoista ainoastaan 184 juttua. Vastaavasti Helsingin Sanomilla kisojen juttumäärät ovat hyvin lähellä toisiaan. Helsingin Sanomat julkaisi Sotshin olympialaisista yhteensä 262 juttua ja Pyeongchangin olympialaisista 249 juttua seuratulla ajanjaksolla. Poliitiikkaa sisältävien juttujen määrä on kuitenkin suunnilleen sama molempien kisojen ja molempien lehtien osalta, mutta painotuksissa on eroja.

Poliitiikkaa ja urheilupolitiikkaa käsittelevien juttujen (80 kpl) osuus on lopulta melko pieni eli noin 8 prosenttia kaikista molempien kisojen seurantajaksojen aikana julkaistuista jutuista (1016 kpl). Oma ennako-oletukseni oli, että luku olisi ollut noin 10 prosenttia. Ainoastaan Ilta-Sanomien Pyeongchangin kisojen aineisto ylittää rajan, kun politiikkaa käsittelevien juttujen osuus on 11 prosenttia kaikista kisoja käsittelevistä jutuista seurantajakson aikana. Ilta-Sanomien vastaava osuus Sotshin kisojen aineistosta on 6 prosenttia. Helsingin Sanomilla vastaavat osuudet ovat 6 prosenttia (Sotshi) ja 9 prosenttia (Pyeongchang). Olym-

piakisojen uutisoinnissa pääpaino onkin tutkimukseni perusteella edelleen vahvasti urheilutapahtumissa. Poliittisten aiheiden uutisoiminen talviolympialaisten yhteydessä on kuitenkin tärkeää, koska kyse on merkittävästä uutistapahtumasta ja kisojen yhteydessä esiin nousevilla poliittisilla teemoilla on usein laajempaakin yhteiskunnallista merkitystä.

Suurempia johtopäätöksiä politiikan uutisoinnin muuttumisesta ei voi tutkimukseni pohjalta tehdä, vaikka politiikkaa käsittelevien juttujen osuus olikin Pyeongchangin kisojen aineistossa hieman Sotshin aineistoa suurempi molemmissa seuratuissa medioissa. Yksittäiset uutisaiheet vaikuttavat nimittäin huomattavasti tutkimustuloksiin tekemälläni otannalla. Sekä Helsingin Sanomat että Ilta-Sanomat uutisoivat Pyeongchangin kisojen poikkeuksellisista urheilupoliittisista aiheista kuitenkin varsin kattavasti. Sotshin kisoissa poliittiset uutisaiheet olivat tavanomaisempia olympialaisten kontekstissa, sillä yleisimpiä teemoja olivat kisojen järjestelyt ja kisojen turvallisuus, joita käsiteltiin etenkin ennen kisojen alkua julkaistuissa jutuissa.

6.2 Tutkimuksen arviointia

Tämän tutkielman tavoite oli tutkia politiikkaa aihepiirinä Sotshin ja Pyeongchangin talviolympialaisten uutisoinnissa. Tutkimukseni pystyi mielestäni vastaamaan kattavasti ensimmäiseen tutkimuskysymykseen. Jälkimmäiseen kysymykseen kattavan vastauksen saaminen olisi sen sijaan vaatinut laajempaa aineistoa ja toisenlaista otantaa. Olympialaiset ovat kuitenkin erityinen ajanjakso ja kisojen aikaiset tapahtumat vaikuttavat hyvin paljon siihen mitä uutisoidaan ja miten uutisoidaan. Tutkimuksen onnistumisen kannalta erityisen tärkeää olikin ulottaa seurantajakso sekä kisoja edeltävälle että kisojen jälkeiselle ajalle. Olympialaisten ollessa käynnissä uutisointi keskittyy kuitenkin tyypillisesti itse urheiluun, mutta ennen kisoja ja niiden jälkeen on mahdollista nostaa kattavammin esiin myös aiheita ja näkökulmia urheilusuoritusten ulkopuolelta.

Laadullisen ja määrällisen tutkimuksen yhdistäminen oli tässä työssä perusteltua. Aineisto oli liian suppea pelkän määrällisen analyysin tekemiseen. Toisaalta pelkän laadullisen analyysin tekeminen olisi ollut haastavaa ilman määrällistä tarkastelua. Näin jälkeempäin voi ajatella, että kehysanalyysi olisi ehkä toiminut laadullisena menetelmänä tässä yhteydessä

paremmin kuin valitsemani diskurssianalyysi. Sain kuitenkin riittävän selkeät tutkimustulokset ja johtopäätökset tekemilläni metodologisilla ratkaisuilla. Päädyin hyödyntämään työssäni pelkästään printtilehtien aineistoa juuri sen vuoksi, että saan kerättyä riittävän luotettavan määrällisen aineiston. Kaikkien nettijuttujen haaliminen sekä Pyeongchangin että Sotshin kisoista olisi ollut hyvin haastava ja aikaa vievä prosessi. Tutkimuksen fokuoiminen pelkästään printtijulkaisuihin voi toki kuulostaa vanhanaikaiselta, mutta ratkaisulle oli mielestäni riittävän hyvät perusteet.

Tutkimuksen validiteettia eli pätevyyttä ja reliabiliteettia eli luotettavuutta voi vahvistaa kertomalla mahdollisimman tarkkaan, mitä tutkija on tehnyt tutkimuksen eri vaiheissa. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, 233) mukaan tutkimuksen luotettavuus voidaan taata kuvailemalla yksityiskohtaisesti ja tarkasti tutkimuksen etenemistä, avaamalla analyysin pohjana olleen luokittelun syntyjuuret ja perusteet tutkimuksessa sekä tuomalla esimerkkejä tutkimusotteista sitaattien avulla. Kerroin avoimesti ja perustellusti, miten olen päätenyt valitsemiini menetelmiin. Tulososiossa käytin apunani sitaatteja aineistoni jutuista ja joissakin tapauksissa toin koko jutun näkyviin kuvankaappauksella. Niiden avulla lukija pysyy paremmin tietoisena siitä, millainen juttu on kulloinkin tarkastelun kohteena. Aineistoluettelo löytyy myös kokonaisuudessaan liiteosiesta, jutun otsikon mukaan nimettynä kronologisessa julkaisujärjestyksessä.

Tutkimusaihe tuntui tutkimusprosessin edetessä ajoittain hyvinkin haastavalta. Oma asiantuntemukseni on urheilun ja urheilujournalismin piirissä, mutta halusin jollain tavalla haastaa itseäni, jotta tutkimukseni menisi hieman oman mukavuusalueen ulkopuolelle. Urheilu-kilpailuihin liittyvän politiikan uutisoimisen tutkiminen tarjosi mielenkiintoisen haasteen ja aihe oli sopivasti ajankohtainen, kun aloitin tutkimukseni suunnittelutyön ennen Pyeongchangin talviolympialaisia. Haastavuutta ja toisaalta motivaatiota lisäsi se, että vastaavantalaisia tutkimuksia oli hankala löytää niin Suomesta kuin ulkomailtakin. Toivonkin, että tutkimuksestani voisi olla tulevaisuudessa hyötyä sekä toimittajan ammatissa että journalismin tutkimuksessa.

6.3 Jatkotutkimusaiheita

Havaitsin tutkimusta tehdessäni, että urheilu ja politiikka liittyvät olennaisesti toisiinsa varsinkin kun kyseessä ovat olympialaiset. Koen tehneeni vain pintaraapaisun aiheeseen ja laajemman tutkimuksen tekeminen samasta aiheesta voisi olla hyödyllistä. Vastaavaa tutkimusta voisi tehdä laajemmalla otannalla ja pitemmällä aikajänteellä. Seurantaan voisi ottaa myös sellaisen ajanjakson, jolloin ei järjestetä mitään isoja urheilutapahtumia. Silloin saataisiin ehkä totuudenmukaisempi kuva siitä, miten urheilutoimitukset huomioivat urheiluun liittyvän politiikan uutisoinnissaan. Olympialaiset ovat kuitenkin erityistapahtuma, johon myös media erityisesti panostaa.

Tutkimusta voisi tehdä myös toisenlaisilla menetelmillä. En käyttänyt omassa työssäni haastatteluaineistoa, mutta toimittajilta ja toimitusten esimiehiltä voisi kysyä, että miten urheilutoimitukset huomioivat urheiluun ja urheilutapahtumiin liittyvät poliittiset aiheet. Onko uutisointi urheilutoimitusten vastuulla vai osallistuuko joki muukin osasto juttujen tekemiseen? Mitkä aiheet ylittävät uutiskynnyksen? Yhtä hyvin aihetta voisi lähestyä kyselytutkimuksen kautta, jolloin mielipidettä kysyttäisiin yleisöltä. Mitä urheilusivuilta halutaan lukea? Haluanko pelkkiä urheilu-uutisia vai myös urheiluun liittyvää politiikkaa ja taloutta?

Koska oma tutkimukseni on journalistiikan pro gradu -tutkielma, lähestyin aihetta median ja journalismin näkökulmasta. Urheilun ja politiikan välinen symbioosi tarjoaa mielestäni hyviä tutkimusaineiksia myös muilla tieteen aloilla, kuten yhteiskuntatieteissä ja liikunnan yhteiskuntatieteissä. Varsinkin jälkimmäisessä liikuntaan ja urheiluun liittyvä politiikka on olennainen osa alaa ja sen opetusta.

Palataan kuitenkin lopuksi vielä journalismiin ja omaan tutkimukseeni. Katriina Pajari kirjoitti Pyeongchangin olympialaisista Helsingin Sanomiin reportaasin, jossa kerrotaan Koreoiden yhteisjoukkueen ja Japanin välisestä naisten jääkiekko-ottelusta. Päätän työni seuraavaan katkelmaan, joka kiteyttää mielestäni varsin hyvin sen mistä tutkimuksessani on kyse.

”Jääkiekkokatsoja Park Moon-ho sanoi suoraan, ettei jääkiekko ollut syy, miksi hän tuli Korea-Japani-otteluun. Eihän juuri kukaan korealainen ole kiinnostunut kie-kosta, hän nauroi ja lisäsi, että hän vain sanoo ääneen sen, mitä kaikki ajattelevat. — Tämä on politiikkaa!” (Tämä on politiikkaa, Helsingin Sanomat 15.2.2018)

7 KIRJALLISUUS

Allison, L. 2005. *The Global Politics of Sport: The Role of Global Institutions in Sport*. New York: Routledge.

BBC 2018. *Koreas to march under single 'united' flag in Olympic Games*. Saatavilla: <http://www.bbc.com/news/world-asia-42721417>. Viitattu 2.3.2018.

Berndtson, E. 2005. *Politiikka tieteenä: Johdatus valtio-opilliseen ajatteluun*. Helsinki: Edita.

Bernstein, A. & Blain, N. 2003. *Sport, Media, Culture: Global and Local Dimensions*. London: Frank Cass.

Billings, Andrew C. 2008. *Olympic Media: Inside the biggest show on television*. New York: Routledge.

Boudana, Sandrine 2009. *The Journalistic Referents: A Crucial Distinction Between Sources and Voices*. *The Communication Review* 12/2009.

Bridges, Brian 2012. *The Two Koreas and the Politics of Global Sport*. Leiden: Global Oriental.

Eduskunta 2018. *Valtio käsitteenä*. Saatavilla: <https://www.eduskunta.fi/FI/tietoeduskunnasta/kirjasto/aineistot/yhteiskunta/suomi-valtiona/Sivut/Valtio-kasitteena.aspx>. Viitattu 3.12.2018.

Erola, Lasse 2015. *Tapsa – Tapio Rautavaaran elämä*. Helsinki: WSOY.

Galtung, Johan & Ruge, Mari 1965. *Journal of Peace Research*, 2. Tieteellinen artikkeli.

Gamesbids 2014. *Pyeongchang*. Saatavilla: <http://www.gamesbids.com/english/bids/pch2014.shtml>. Viitattu 27.2.2018.

Greensdorfer, S. L. 1981. *Sport and the Mass Media*. In G. R. F. Lüschen & G. H. Sage (eds.) *Handbook of Social Science of Sport*. Champaign, ILL: Stipes.

Helsingin Sanomat 2016. *Erkki Kylmäsestä Helsingin Sanomien urheilutoimituksen uusi esimies*. Saatavilla: <https://www.hs.fi/ihmiset/art-2000002888329.html>. Viitattu 18.4.2018.

Henning, Carl & Hillo, Katariina & Kolari, Kirsi & Korkkula, Leevi & Lamminpää, Kyösti & Lassila, Ritva & Mikkonen, Isto & Pulkkinen, Samuli 2003. *Päivälehti – Helsingin Sanomat*. Helsinki: Helsingin Sanomat.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.

Honkanen, Miia: *Ilta-Sanomien printtilehden deadlinet* (online). Vastaanottaja: Jyri Salonen. Lähetetty: 12.10.2018 (viitattu 12.10.2018). Yksityinen sähköpostiviesti.

Ilmonen, Kari 1996. *Yleisradion historia, 3. osa, 1926–1996: tekniikka, kaiken perusta*. Helsinki: Yleisradio.

Ilta-Sanomien 2016. *Ilta-Sanomien, Taloussanomien ja Urheilulehden yhteystiedot*. Saatavilla: <https://www.is.fi/info/art-2000001924917.html>. Viitattu 19.4.2018.

Itkonen, Hannu & Laine, Antti 2015. *Liikunta yhteiskunnallisena ilmiönä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Jaworski, Adam & Coupland, Nicolas 1999: *Perspectives on Discourse Analysis*. Teoksessa Jaworski, Adam & Coupland, Nicolas (toim.): *The Discourse Reader*, 1–44. London: Routledge.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero 1993. *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino.

Kansainvälinen olympiakomitea 2009. *Games of the XXIX Olympiad, Beijing 2008: Global Television and Online Media Report*. Saatavilla: https://stillmed.olympic.org/Documents/IOC_Marketing/Broadcasting/Beijing_2008_Global_Broadcast_Overview.pdf. Viitattu 18.10.2018.

Kansainvälinen olympiakomitea 2014. *Sochi 2014*. Saatavilla: <https://www.olympic.org/sochi-2014>. Viitattu 16.2.2018.

Kansainvälinen olympiakomitea 2017a. *IOC sanctions 11 Russian athletes as part of Oswald commission findings*. Saatavilla: <https://www.olympic.org/news/ioc-sanctions-11-russian-athletes-as-part-of-oswald-commission-findings> Viitattu 19.2.2018.

Kansainvälinen olympiakomitea 2017b. *IOC suspends Russian NOC and creates a path for clean individual athletes to compete in Pyeongchang 2018 under the Olympic flag*. Saatavilla: <https://www.olympic.org/news/ioc-suspends-russian-noc-and-creates-a-path-for-clean-individual-athletes-to-compete-in-pyeongchang-2018-under-the-olympic-flag>. Viitattu 1.3.2018.

Kansainvälinen olympiakomitea 2018a. *IOC statement on CAS decision*. Saatavilla: <https://www.olympic.org/news/ioc-statement-on-cas-decision>. Viitattu 19.2.2018.

Kansainvälinen olympiakomitea 2018b. *Pyeongchang welcomes the world with a message of peace and hope*. Saatavilla: <https://www.olympic.org/news/pyeongchang-2018-welcomes-the-world-with-a-message-of-peace-and-hope>. Viitattu 27.2.2018.

Kansainvälinen olympiakomitea 2018c. *National Olympic Committees*. Saatavilla: <https://www.olympic.org/national-olympic-committees>. Viitattu 3.12.2018.

Karjalainen 2014. Suomen ja Venäjän rajan aikaero poistuu kesäisin. Saatavilla: <https://www.karjalainen.fi/uutiset/uutis-alueet/ulkomaat/item/52158-suomen-ja-venajan-ajan-aikaero-poistuu-kesaisin>. Viitattu 13.3.2018.

Kilpi, Timo 2007. *Ilta-Sanomien 75 v*. Porvoo: WSOY.

Koppa, Jyväskylän yliopisto 2016a. *Luokittelu*. Saatavilla: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/luokittelu>. Viitattu 3.12.2018.

Koppa, Jyväskylän yliopisto 2016b. *Teemoittelu*. Saatavilla: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/teemoittelu>. Viitattu 15.3.2018.

Laine, Antti 2011. *Urheilujournalismin Suomi-Ruotsi -maaottelu: Vertaileva tutkimus suomalaisten ja ruotsalaisten iltapäivälehtien Ateenan 2004 ja Torinon 2006 olympia uutisoinnista*. Helsinki: Edita.

Lehtonen, Antti 2017. *Homoseksuaalisuuden representaatiot urheilujournalismissa 2014*, pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Lyytinen, Eino 1996. *Yleisradion historia, 1. osa, 1926–1949: perustamisesta talvisotaan*. Helsinki: Yleisradio.

McKane, Anna 2014. *News Writing*. Lontoo: Sage.

Media Audit Finland 2017. *KMT 2017 lukijamäärät ja kokonaistavoittavuus*. Saatavilla: <http://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2018/03/KMT2017lukijamaarat.pdf>. Viitattu 16.4.2018.

Moisio, Teppo: *Helsingin Sanomien printtilehden deadlinet* (online). Vastaanottaja: Jyri Salonen. Lähetetty: 12.10.2018 (viitattu 12.10.2018). Yksityinen sähköpostiviesti.

Mäkilä, Kimmo 2007. *Tuhoa, tehoa ja tuhlausta: Helsingin Sanomien ja New York Timesin ydinaseuutisoinnin tarkastelua diskurssianalyttisestä näkökulmasta 1945–1998*, väitöskirja. Jyväskylän yliopisto.

NHL 2017. *NHL-pelaajia ei nähdä olympialaisissa 2018*. Saatavilla: <https://www.nhl.com/fi/news/nhl-pelaajia-ei-nahda-olympialaisissa/c-288396452>. Viitattu 2.3.2018.

Olympialainen peruskirja 2017. *Olympic Charter*. Saatavilla: https://stillmed.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/General/EN-Olympic-Charter.pdf#_ga=2.65068718.1419221628.1520510507-1755557662.1518776805. Viitattu 9.3.2018.

Opetus- ja kulttuuriministeriö & Suomen Olympiakomitea 2017. *Tavoiteasiakirja 2017–2020*. Saatavilla: <https://storage.googleapis.com/valo-production/2018/01/okm-ja-olympiakomitea-tavoiteasiakirja-2017-2020-allekirjoituksilla.pdf>. Viitattu 13.12.2018.

Pietikäinen, Sari 2000. *Discourses of Differentiation. Ethnic Representations in Newspaper Texts*. Jyväskylä Studies in Communication 12.

Pietilä, Jyrki 2008. *Kirjoitus, juttu, tekstielementti : suomalainen sanomalehtijournalismi juttutyyppeiden kehityksen valossa printtimedian vuosina 1771-2000*, väitöskirja. Jyväskylän yliopisto.

- Pyeongchang 2018. *Medal Standings*. Saatavilla: <https://www.pyeongchang2018.com/en/game-time/results/OWG2018/en/general/medal-standings.htm>. Viitattu 27.2.2018.
- Pänkäläinen, Seppo 1998. *Suomalainen urheilujournalismi*. Helsinki: Liikuntatieteellinen Seura.
- Sage, George H. 2016. *Globalizing Sport: How Organizations, Corporations, Media, and Politics Are Changing Sport*. New York: Routledge.
- Salokangas, Raimo 1996. *Yleisradion historia, 2. osa, 1949–1996: aikansa oloinen*. Helsinki: Yleisradio.
- Sanomalehtien Liitto 2014. *Levikki*. Saatavilla: <https://www.sanomalehdet.fi/sanomalehti-tieto/levikki>. Viitattu 12.3.2018.
- Sanoma Media Finland 2018. *Tietoa meistä*. Saatavilla: <https://sanoma.fi/tietoa-meista/>. Viitattu 17.4.2018.
- Siukonen, Markku 2012. *Suuri olympiateos 1896–2012*. Jyväskylä: Docendo.
- Siukonen, Markku & Rantala, Risto 2006. *Mitä Missä Milloin Kansalaisen Tietokirjat – Kaikki urheilusta*. Helsinki: Otava.
- Sugden, John & Tomlinson, Adam 2012. *Watching the Olympics: Politics, power and representation*. Lontoo: Routledge.
- Suomen Olympiakomitea 2014. *Sotshi 2014*. Saatavilla: <https://www.olympiakomitea.fi/huippu-urheilu/kisat/olympialaiset/sotshi-2014/>. Viitattu 19.2.2018.
- Suomen Olympiakomitea 2018a. *Pyeongchang 2018*. Saatavilla: <https://www.olympiakomitea.fi/huippu-urheilu/kisat/olympialaiset/pyeongchang-2018/>. Viitattu 27.2.2018.
- Suomen Olympiakomitea 2018b. *Historiallinen mitalisaalis - Krista Pärmäkoski nousi Marja-Liisa Kirvesniemen rinnalle*. Saatavilla: <https://www.olympiakomitea.fi/2018/02/25/historiallinen-mitalisaalis-krista-parmakoski-nousi-marja-liisa-kirvesniemen-rinnalle/>. Viitattu 27.2.2018.
- Suomen Olympiakomitea 2018c. *Janne Ahonen kantaa Suomen lippua talviolympialaisten avajaisissa*. Saatavilla: <https://www.olympiakomitea.fi/2018/02/07/janne-ahonen-kantaa-suomen-lippua-talviolympialaisten-avajaisissa/>. Viitattu 27.2.2018.
- Urheilututkimukset 2014. Suomen arvokisamitalit 2014. Saatavilla: <https://www.urheilututkimukset.fi/web/menestyssuuranta/vuosi/2014/>. Viitattu 19.2.2018.
- Valtioneuvoston asetus yhteiskunnallisesti merkittävien tapahtumien televisioinnista 2007/199. Annettu Helsingissä 22.2.2007. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2007/20070199>. Viitattu 30.5.2018.

van Dijk, Teun A. 1993. *Principles of critical discourse analysis*. Tieteellinen artikkeli. Saatavilla: <http://www.discourses.org/OldArticles/Principles%20of%20critical%20discourse%20analysis.pdf>. Viitattu 15.10.2018.

Virtapohja, Kalle 1998. *Sankareiden salaisuudet. Journalistinen draama suomalaista urheilusankaria synnyttämässä*. Jyväskylä: Atena Kustannus.

Yhdistyneet kansakunnat 2018. *Growth in United Nations membership, 1945-present*. Saatavilla: <http://www.un.org/en/sections/member-states/growth-united-nations-membership-1945-present/index.html>. Viitattu 3.12.2018.

Yle 2014. *Selänne valittiin olympiaturnauksen arvokkaimmaksi pelaajaksi*. Saatavilla: <https://yle.fi/urheilu/3-7104035>. Viitattu 19.2.2018.

Yle 2016. *Pyeongchangin 2018 ja Tokion 2020 olympialaiset Ylen kanavilla*. Saatavilla: <https://yle.fi/urheilu/3-8827940>. Viitattu 30.5.2018.

LIITE 1: AINEISTOLUETTELO

Helsingin Sanomat, Sotshi (1.2–2.3.2014)

Putinin kisat
 Olympiajulkisuus läpivalaisee Putinia
 Suurkisat terrorin kentällä
 Venäjällä ihmeteltiin hammastahnaravitusta
 Arhinmäki: En boikotoi kisoja
 Kisaisäntä esitteli parastaan
 Putinin näköistä
 Selänne huolissaan turvallisuudesta
 Tunteet pois olympialaisista
 "Sotshi on vähän kuin oma planeettansa"
 Kisoja arvostelleelle vankeustuomio
 Sotsin turvatoimet on tehty "miellyttäväksi"
 Sotshi sai Venäjän ja Georgian sopuisaksi
 Venäjä kohisee USA-ottelun "vääryydestä"
 Pussy Riotin jäseniä pidätettiin ja vapautettiin Sotshissa
 Ukrainan urheilijoita lähti Sotsista
 Sotsin pöly laskeutui Ahstyrin kylään

Helsingin Sanomat, Pyeongchang (3.2–4.3.2018)

Etelä-Korea on jäänyt kisakulissiksi
 Wada jyrähti olympiakiellon perumisesta
 "Kaunottarien armeija" saapuu Souliin
 Koreoiden yhteinen olympialippu suututti Japanin
 Suomalaisasiantuntija kritisoi KOK:n toimintaa
 Wadan entinen johtaja arvosteli KOK:ta rajusti
 Dopingia tai ei, Venäjä pärjää Koreassa
 Tongan urheilija paidatta pakkasessa
 Doping pysyy otsikoissa
 Olympialaisten avajaisissa kyberhyökkäys
 Lavrov syyttää USA:ta maan hyllyttämisestä
 Diktaattorin äänensävy muuttui
 Tämä on politiikkaa!
 Yllätysmitalisti: Ei kisoja Venäjälle
 Hirmuvaltio sai mitä tilasi - kehuja
 Venäjä maksoi sakot KOK:lle
 Emma Terho tärkeään luottamustehtävään
 Kv. Hiihtoliiton pj: "Meldonium kuin aspiriini"
 Lämmin henki voi viiletä hyvinkin pian
 Rankaiseeko Pohjois-Korea epäonnistujia?
 Wada: Venäjä ei noudata antidopingsääntöjä
 Mika Kojonkoski ei hae enää jatkokautta
 KOK perui Venäjän dopingpannan

Ilta-Sanomat, Sotshi (1.2–2.3.2014)

Sirpa Selänne Sotshiin
 Putinin mastodontit
 Mammuttitauti urheilussa ei voi jatkua
 Hakkaa päälle pannaan
 Kaikkien aikojen show!
 IS löysi homoklubin
 Debbie Harry kieltäytyi Sotshi-kutsusta
 Kuninkaalliset Sotshissa
 Arhinmäki matkustaa Sotshin olympialaisiin
 Norjan urheilujohtaja vaatii Arhinmäeltä anteeksipyyntöä
 "Ohjelman mukaan mennään"
 Kannusti suomalaisia
 Venäläistoimittajat Arhinmäestä: "Juhli siis kuten kuuluukin!"
 Hän auttoi Arhinmäen hotelliin
 Kriisiviestinnän alkeet, osa 58
 Kisojen pöhöttyminen ei voi enää jatkua
 "Naurettavaa"
 Putin Sotshista: Hyvin meni
 Soosin olympialaiset
 NHL ei anna pelaajiaan enää talvikisoihin?

Ilta-Sanomat, Pyeongchang (3.2–4.3.2018)

Kuka näistä päättää?
 Miten tähän päädyttiin?
 Doping voitti
 Venäläiset valittivat kohtalostaan
 Olympiahaamu
 Aikamme kuva
 Hyväksikäytetyt olympialaiset
 Jännitteet varjostavat valmistautumista
 Suuren teatterin ainekset
 Pullot kiinni ja kisat käyntiin
 100 kilometriä rauhanjuhliin
 Historiallinen yhteismarssi
 Koston makua
 Juhlatalosta tuli surutalo
 "Vähemmän järjestäytynyt yhteiskunta"
 "Ohjuskokeista aiheutuu pelkoa"
 Presidentin sanat lämmittivät
 Venäläiset saivat sankarien vastaanoton
 Iivon kultaan oli hyvä lopettaa
 Dopingohjelman paljastajalle jättipettymys

LIITE 2: JUTTujen LUOKITTELURUNKO

- 1. juttugenret**
 - 1.1. uutisjuttu
 - 1.2. uutissähke
 - 1.3. taustajuttu
 - 1.4. selostus
 - 1.5. reportaasi
 - 1.6. haastattelu
 - 1.7. pääkirjoitus
 - 1.8. kolumni
 - 1.9. kommentti
 - 1.10. analyysi (HS:n oma nimike)

- 2. teemat**
 - 2.1 kisojen järjestelyt
 - 2.2. kisojen turvallisuus
 - 2.3. mielenilmaus
 - 2.4. urheilu ja kansalaisuus
 - 2.5. ihmisoikeudet
 - 2.6. valtioiden suhteet
 - 2.7. valtionjohto kisoissa
 - 2.8. urheilupolitiikka
 - 2.9. muut

- 3. toimijat/äännet**
 - 3.1. urheilija
 - 3.2. valtio/maa
 - 3.3. poliitikko
 - 3.4. vähemmistö
 - 3.5. urheiluorganisaatio
 - 3.6. siviiliorganisaatio
 - 3.7. urheilujohtaja
 - 3.8. asiantuntija
 - 3.9. media/toimittaja
 - 3.10. urheilijan lähipiiri
 - 3.11. mielenosoittaja
 - 3.12. kansalainen